

Аркадий Стругацки, Борис
Стругацки

Далечната планета

ГЛАВА ПЪРВА

Дланта на Таня, топла и малко грапава, лежеше върху очите му и нищо друго не го интересуваше. Той усещаше горчиво-соления мирис на праха, степните птици цвърчаха в просъница и сухата трева бодеше и гъделичкаше тила му. Беше му кораво и неудобно да лежи, шията го сърбеше нетърпимо, но той не се помръдваше и слушаше тихото и равно дишане на Таня... Той се усмихваше и се радваше на тъмнината, защото усмивката му навярно беше неприлично глупава и доволна.

После неуместно и ненавреме в лабораторията на кулата задрънча сигналът за повикване. Нека! Не е за пръв път. Тази вечер всички повиквания са неуместни и не-навреме.

– Робик – каза шепнешком Таня. – Чуваш ли?

– Абсолютно нищо не чувам – измърмори Роберт. Той взе да мига, за да погъделичка Танината длан с миглите си. Всичко беше далеч-далеч и абсолютно ненужно. Патрик, вечно шашардисан от недоспиване, беше далеч. Маляев е маниерите си на леден сфинкс¹ беше далеч. Целият техен свят на постоянно бързане, на постоянни безсмислени разговори, на вечно недоволство и загриженост, целият този извънчувствен свят, където презират ясното, където се радват само на непонятното, където хората бяха забравили, че са мъже и жени – всичко това беше далеч-далеч... Тук беше само нощната степ, на стотици километри единствено само пустата степ, погълнала горещия ден, топла, пълна с тъмни, възбуждащи мириси.

Сигналът отново задрънча.

– Пак – каза Таня.

– Нека. Мене ме няма. Аз съм умрял. Изяли са ме мишките земеровки. Мен и така ми е добре. Обичам те. Не искам никъде да ходя. Откъде накъде? Ами ти би ли отишла?

– Не знам.

– То е, защото не ме обичаш достатъчно. Човек, който обича достатъчно, никога никъде не ходи.

– Теоретик – каза Таня.

– Не съм теоретик. Аз съм практик. И като практик те питам: откъде накъде изведнъж да ходя някъде си? Човек трябва да умее да обича. А пък ние не умееме. Вие само разсъждавате за любовта. Вие не обичате

1. леден сфинкс – заглавие на роман Жул Верн.

любовта. Вие обичате да разсъждавате за нея. Много ли дрънкам?

– Да. Ужасно!

Той свали ръката ѝ от очите си и и сложи върху, устните си. Сега виждаше небето, забулено от облаци, и червените сигнални светлинки по фермите на кулата на двадесет метра височина. Сигналът дрънчеше непрекъснато и Роберт си представи как сърдитият Патрик, издул обидено добрите си дебели устни, натиска клавиша за повикване.

– Ей сега ще те изключат – каза Роберт неясно. – Танечка, искаш ли да го накарам да млъкне навеки. Нека всичко бъде навеки. Ние ще имаме любов навеки, а пък той ще мълчи навеки.

В тъмнината той виждаше лицето ѝ – светло, с огромни блестящи очи. Тя си дръпна ръката и каза:

– Я аз да поговоря с него. Ще кажа, че съм халюцинация. Нощем винаги има халюцинации.

– Той няма никога халюцинации. Такъв човек е, Танечка. Никога не лъже себе си.

– Искаш ли да ти кажа какъв е той? Много обичам да отгатвам характеристиките по видеофонните звънци. Той е упорит човек, зъл и нетактичен. И за нищо на света няма да седне с някоя жена нощем в степта. Ето такъв е, съвсем ми е ясен. И за нощта знае само, че нощем е тъмно.

– Не – каза справедливият Роберт. – За сяденето¹ в степта е вярно. Но пък е добър, мек и е мухльо.

– Не вярвам – каза Таня. Послушай само. Те се ослушаха. – Това мухльо ли е? Това е явен „tenacem propositi virum“².

– Наистина ли? Ще му кажа.

– Кажи му. Върви и му кажи.

– Сега ли?

– Незабавно.

Роберт стана, а тя остана да седи, обгърнала с ръце коленете си.

– Само целуни ме първо – помоли ги тя.

В кабината на асансьора той опря чело до студената стена и стоя известно време така, със затворени очи, като се смееше и докосваше с език устните си. В главата му нямаше нито една мисъл, само някакъв тържествуващ глас несвързано викаше: „Обича ме!... Мене!... Мене обича!... Видяхте ли!... Мене!...“ После откри, че кабината отдавна беше спряла и се опита да отвори вратата. Не намери вратата изведнъж, а в лабораторията се оказаха множество излишни мебели: той събаряше

2. „Мъж, упорит в намеренията си“ (Хораций, „Оди“, 3,3,1).

столове, отместваше маси и се удряше в шкафове, докато се сети, че е забравил да запали лампата. Заливайки се от смях, той напипа ключа, вдигна едно кресло и седна до видеофона.

Когато на екрана се появи сънливият Патрик, Роберт приятелски го поздрави:

– Добър вечер, прасенце! Ами защо не спиш, синигерчето ми, стърчиопашчице моя?

Патрик го гледаше озадачено и често примигваше с възпалените си клепащи.

– Какво гледаш, кученце? Звъня, звъня, откъсна ме от важни занимания, а сега мълчиш!

Патрик най-сетне отвори уста.

– Ти да не си... Ти... – Той се почака по челото и по лицето му се появи въпросителен израз. – А?...

– И как още! провикна се Роберт. – Самота! Тъга! Предчувствия!³ И на това отгоре – халюцинации! Щях да забравя!

– Шегуваш ли се? – попита сериозно Патрик.

– Не! На пост не се шегуват. Но ти не ми обръщай внимание и, започвай.

Патрик мигаше неуверено.

– Не разбирам – призна той.

– Как ще можеш – каза злорадо Роберт. – Това са емоции, Патрик! Знаеш ли?... Как да ти го кажа по-просто, по-разбираемо?... Е, ненапълно алгоритмувани смущения в свръхсложните логически комплекси. Възприе ли го?

– Аха – каза Патрик. Той почеса с пръсти брадичката си и се съсредоточи. – Защо ти звъня ли, Роб? Виж какво: някъде пак има утечка. Може и да не е утечка, но може и да е. За всеки случай провери улмотроните. Днес Вълната е някак особена...

Роберт объркано погледна през разтворения прозорец Той съвсем беше забравил за изригването. Оказва се, че аз седя тук заради изригването. Не защото Тая е тук, ами защото някъде там е Вълната.

– Защо мълчиш? – попита търпеливо Патрик.

– Гледам какво прави Вълната – каза сърдито Роберт.

Патрик опули очи.

– Виждаш Вълната?

– Аз ли? Откъде го измисли?

3. цитат от стихотворение на А. С. Пушкин.

– Ти току-що каза, че я гледаш.

– Да, гледам я!

– Е и?

– Толкоз. Какво искаш от мене? Очите на Патрик станаха пак сънливи.

– Не те разбрах – каза той. – За какво говорехме? Да! Та непременно да провериш улмотроните.

– Разбираш ли какво говориш? Как мога да проверя улмотроните?

– Някак си – каза Патрик. – Поне съединенията... Ние съвсем се объркахме. Ей сега ще ти обясня. Днес в института изпратихме към Земята маса... Впрочем ти това го знаеш. – Патрик размаха разперените си пръсти пред лицето. – Ние чакахме Вълна с голяма мощност, а се регистрира някакво редичко фонтанче. Разбираш ли каква е работата? Едно такова редичко фонтанче... Фонтанче... – Той се приближи съвсем до своя видео-фон, така че на екрана остана само едно огромно, помътняло от безсъние око. То често мигаше. – Разбра ли? – загърмя огушително високоговорителят. – Нашата апаратура регистрира квази-нула поле, броячът на Юнг дава минимум... Можем да го пренебрегнем. Гюлетата на улмотроните се покриват така, че резониращата повърхност лежи във фокалната хиперплоскост, представяш ли си? Квази-нула полето е дванадесеткомпонентно и приемникът го навива по шест четни компоненти. Така че фокусът е шесткомпонентен.

Роберт си помисли, че Таня седи търпеливо долу и го чака. Патрик все боботеше, приближаваше се и се отдалечаваше, гласът му ту гърмеше, ту едва се чуваше и, както винаги-, Роберт скоро изгуби нишката на разсъжденията му. Той кимаше, картинно бърчеше чело, вдигаше и свиваше вежди, но решително нищо не разбираше и с голям срам си мислеше, че Таня седи там, долу, забила брадичка в коленете си и чака, докато той завърши споя важен и непонятен за непосветените разговор с ръководните нула-физици на планетата, докато не каже па ръководните нула-физици своето напълно оригинално' гледище по въпроса, заради което го безпокоят толкова късно през нощта, и докато ръководните нула-физици, учудвайки се и поклащайки глава, не впишат това гледище в бележниците си.

Сега Патрик млъкна и го погледна със странен израз-Роберт познаваше добре този израз, той го преследваше цял живот. Разни хора – и мъже, и жени – го гледаха така. Отначало го гледаха равнодушно или мило, после с очакване, после с любопитство, но рано или късно-настъпваше моментът, когато почваха да го гледат ей така. И всеки път той

не знаеше какво трябва да – прави, какво да говори и как да се държи. И как да живее по-нататък.

Той реши да рискува.

– Може би имаш право – каза той загрижено. – Обаче всичко това трябва старателно да се обмисли.

Патрик наведе очи.

– Обмисли – каза той и стеснително се усмихна. – И не забравяй, моля те, да провериш улмотроните.

Екранът угасна и настъпи тишина. Роберт седеше-сгърбен, впил двете си ръце в студените грапави странични облегалата. Някога някой казал, че глупакът, който разбира, че е глупак, с това доказва, че не е глупак. Може би някога е било и така. Но казаната глупост е винаги глупост, а пък аз другояче не мога. Много интересен човек съм: всичко, което казвам, е старо, всичко, за което мисля, е банално, всичко, което съм успял да направя, е направено преди два века. Аз не съм просто дръвник, аз съм рядък дръвник, музеен, като жезъл на хетман. Той си спомни как старият Ничепоренко. Погледна веднъж замислено в неговите, на Роберт, предани очи и каза: „Мили Скляров, вие сте сложен като античен бог. И като всеки бог, извинете ме, сте съвършено несъвместим с науката...“

Нето изпраща. Роберт пое дъх и учудено се вторачи в счупеното парче от страничното облегало, стиснато в белия му юмрук.

– Да – каза той гласно. – Това мога. Патрик не може. И Ничепоренко не може. Само аз мога.

Той сложи счупеното парче на масата, стана и отиде до прозореца. Вън беше тъмно и горещо. Може би трябва да си отида, докато не са ме изпъдили? Да, само че какво ще правя без тях? и без това чудно чувство сутрин, че може би днес най-сетне ще се спуска тази невидима и непроницаема ципа в мозъка ми, заради която не съм като тях, и ще почна и аз да ги разбирам от една дума, и изведнъж ще видя в кашата от логико-математически символи нещо съвършено ново, и Патрик ще ме потупа по рамото и ще каже радостно: „Браво! можа?“, а Маляев неохотно ще каже: „Умело, умело... Не лежи на повърхността...“ И аз ще почна да се уважавам.

– Изрод – измърмори той.

Трябваше да проверява улмотроните, а Таня да поседи и да погледа как става това. Добре, че не ми видя лицето, когато угасна екранът.

– Танюшка – повика той през прозореца.

– А-а?

– Танечка, знаеш ли, че миналата година позирах на. Роджър за скулптурата „Младостта на света“?

Таня помълча и тихо каза:

– Чакай, аз ще се кача при тебе.

* * *

Роберт знаеше, че улмотроните са в ред, той го чувствуваше. Но все пак реши да провери всичко, което можеше да се провери в лабораторни условия, първо, за да си поеме дъх след разговора с Патрик, и, второ, защото умееше и обичаше да работи с ръцете си. Това винаги го развличаше и му даваше за известно време радостно усещане за собствената му важност и полезност, без което е напълно невъзможно да се живее в наше време.

Таня – мил и деликатен човек – отначало седеше мълчаливо настрана, а сетне все тъй мълчаливо почна да му помага. В три часа Патрик отново позвъня и Роберт му каза, че няма никаква утешка. Патрик беше обезкуражен. Известно време той сумтеше пред екрана и пресмяташе нещо на късче хартия, после нави хартията на тръбичка и, както обикновено, зададе един риторичен въпрос: „И какво трябва да мислим по този повод, Роб?“ – попита той.

Роберт погледна към Таня, която току-що беше излязла от банята и седеше тихичко встрани от видеофона, предпазливо отговори, че той изобщо не вижда в това нищо особено. „Обикновен пореден фонтан – каза той. – след вчерашния нула-транспорт имаше такъв. И миналата седмица имаше също такъв.“ След това помисли и добави, че мощността на фонтана отговаря на около сто грама транспортирана маса. Патрик все мълчеше и на Роберт се стори, че се колебае. „Всичко е в масата – каза Роберт. Той погледна брояча на Юнг и вече съвсем уверено повтори: – Да, сто, сто и петдесет грама. Колко пуснахте днес?...“ – „Двадесет килограма“ – отвърна Патрик. „Ах, двадесет кило... Да, тогава не излиза. – И тогава на Роберт му проблесна: – Ами по коя формула пресмятате мощността?“ – попита той. „По Драмба“ – отговори с безразличие Патрик. Роберт така и мислеше: формулата на Драмба преценяваше мощността с точност до един порядък, а пък Роберт отдавна вече имаше своя собствена старателно проверена, написана и дори заобиколена с цветна рамчица универсална формула за оценяване на мощността на изригването на изродената материя. И сега, както изглежда, беше настъпил най-подходящият момент да демонстрира пред Патрик всичките й предимства.

Роберт понечи да хване молива, но Патрик изведнъж отплува от екрана. Роберт чакаше, прехапал устни. Някой попита: „Да не смяташ да изключваш?“ Патрик не отговори. До екрана се приближи Карл Хофман, кимна разсеяно любезно на Роберт и извика встрани: „Патрик, ще говориш ли още?“ Гласът на Патрик измърмори отдалеч: „Нищо не разбирам. Ще трябва да се заема подробно с това.“ – „Питам те, ще говориш ли още?“ – повтори Хофман. „Не, не...“ – нервно отвърна Патрик. Тогава Хофман се усмихна виновно и каза: „Извинявай, Роб, ние ще си лягаме. Да изключа, а?“

Стиснал зъби така, че зад ушите му нещо изпука, Роберт сложи умишлено бавно пред себе си листа хартия, написа няколко пъти подред съкровената си формула, повдигна рамене и бодро каза: – Така си и мислех. Всичко е ясно. Сега ще прием кафе.

Той се отврати от себе си до последна степен и седя пред шкафчето със съдовете, докато почувствува отново: че е в състояние да владее лицето си. Таня каза:

– Нали ти ще сваряш кафето?

– Защо аз?

– Ти го вари, а пък аз ще погледам.

– Какво ти става?

– Обичам да гледам как работиш. Ти работиш много съвършено. Не правиш нито едно излишно движение.

– Като кибер – каза той, но му беше приятно.

– Не. Не като кибер. Ти работиш съвършено. А съвършенството винаги ме радва.

– „Младостта на света“ – измърмори той. Беше се зачервил от удоволствие.

Той нареди чашките и закара масичката до прозореца. Те седнаха и той наля кафето. Таня седеше встрани от него, сложила крак върху крак. Тя беше забележително хубава и пак го обхвана някакво кучешко смайване и – смущение.

– Таня – каза той. – Това не може да бъде. Ти си халюцинация.

Тя се усмихваше.

– Можеш да се смееш, колкото си искаш. И без тебе зная, че сега изглеждам жалък. Но нищо не мога да направя. Искане ми се да си мушна главата под мишницата ти и да си въртя опашката. И ти да ме потупаш по гърба и да кажеш: „Стига, глупчо, стига!“

– Стига, глупчо, стига! – каза Таня.

– Ами по гърба?

- Но гърба после. И главата под мишницата после.
– Добре, после. Ами сега? Искаш ли да си направя кучешки синджир? Или намордник...
– Недей намордник – каза Таня. – За какво си ми с намордник?
– Ами за какво съм ти без намордник?
– Без намордник ми харесваш.
– Слухова халюцинация – каза Роберт. – Какво ли може да ти хареса у мен?

– Имаш хубави крака.

Краката бяха слабото място на Роберт. Те бяха мощни, но прекалено дебели. Краката на „Младостта на Света“ бяха скулптирани по Карл Хофман.

– Така си и мислех – каза Роберт. Той изпи на един дъх изстиналото кафе. – Тогава аз ще ти кажа, за какво те обичам. Аз съм егоист. Може би съм последният егоист на Земята. Обичам те, защото ти си единственият човек, който е способен да ми повдигне настроението.

– Това е моята специалност – каза Таня.

– Чудесна специалност! Лошото е само, че повдигаш настроението и на стари, и на млади. Особено на млади. На някакви съвсем странични хора. С нормални крака.

– Благодаря, Роби.

– Последният път в Детското забелязах един дребосък. Казва се Ваяля..., или Варя... Един такъв светлорус, сипаничав, със зелени очи.

– Момчето Варя – каза Таня.

– Не се заяждай. Аз обвинявам. Този Варя посмя да те гледа със зелените си очи така, че ме засърбяха ръцете.

– Ревност на разюздан егоист.

– Разбира се, че е ревност.

– А сега си представи как ревнува той.

– Какво-о?

– И си представи с какви очи те е гледал тебе. Двуметровата „Младост на света“. Атлетът, хубавецът, физикът-нулевик носи възпитателната на рамо, а възпитателката се топи от любов...

Роберт се изсмия щастливо.

– Танюша, че как тъй? Нали бяхме сами тогава!

– Вие бяхте сами. Ние в Детското никога не сме сами.

– Да-а... – каза провлечено Роберт. – Помня онова време, помня. Хубавичките възпитателни и ние, петнадесетгодишните глупаци... Аз стигах дотам, че хвърлях цветя през прозореца. Слушай, често ли става

това?

– Много – каза замислено Таня. – Особено често с момичетата. Те се развиват по-рано. А нашите възпитатели знаеш ли какви са? Звездни летци, герои... Това засега е безизходно положение в нашата работа.

Безизходно положение, помисли си Роберт. И тя, разбира се, много се радва на това безизходно положение. Всички се радват на безизходните положения. За тях това е чудесен предлог да рушат стените. Така ги рушат цял живот една след друга.

– Таня – каза той. – Какво е глупак?

– Ругатня – отговори Таня.

– И още какво?

– Болен, на когото не помагат никакви лекарства.

– Това не е глупак – възрази Роберт. – Това е стимулант.

– Аз не съм крива. Това е японска пословица: „Няма лекарство, което да излекува глупака.“

– Аха – каза Роберт. Значи и влюбеният е глупак. „Влюбеният е болен, той е неизлечим.“⁴ Ти ме утеши.

– Ами че ти влюбен ли си?

– Аз съм неизлечим.

Облаците се разпръснаха и откриха звездното небе. Наближаваше утрото.

– Погледни, ето Слънцето – каза Таня. – Къде? – попита Роберт без особен ентузиазъм.

Таня угаси лампата, седна на коленете му, притисна бузата си до неговата и почна да показва.

– Ето четири ярки звезди – виждаш ли? Това е Плитката на красивицата. Вляво от най-горната има една слаабичка звездичка. Това е нашето Слънце.

Роберт я вдигна на ръце, стана, заобиколи предпазливо масичката и едва тогава видя в зеленикавата дрезгава светлина на уредите една дълга човешка фигура на креслото пред работната маса. Той трепна и се спря.

– Мисля, че сега можем да запалим лампата, – каза човекът и Роберт веднага разбра кой е той.

– И се яви трети – каза Таня. – Я ме пусни Роб.

Тя се освободи и се наведе да търси падналата си обувка.

– Знаете ли какво, Камил – почна ядосано Роберт.

4. Цитат от „Рубайят“ на иранския мъдрец Омар Хайям. Бел. NomaD.

– Знам – каза Камил.

– Чудеса – проговори Таня, като обуваше обувката си. – Никога няма да повярвам, че гъстотата на населението е един човек на един милион квадратни километра. Искате ли кафе?

– Не, благодаря ви – каза Камил.

Роберт запали лампата. Камил, както винаги, седеше в много неудобна и съвсем неприятна за очите поза. Както винаги, той беше с бяла пластмасова каска, която закриваше челото и ушите му, както винаги, лицето му изразяваше снизходителна скука и в кръглите му немигащи очи нямаше нито любопитство, нито смущение. Роберт присви очи от светлината и попита:

– Вие поне отскоро ли сте тук?

– Отскоро. Но аз не ви гледах и не слушах какво говорите.

– Благодаря, Камил – каза весело Таня. Тя се вчесваше. – Вие сте много тактичен.

– Нетактични са само безделниците – каза Камил. Роберт се разсърди.

– Впрочем, Камил, какво търсите тук? И какъв е тоя досаден маниер да се появявате като привидение?

– Отговарям подред – каза спокойно Камил. И това беше негов маниер – да отговаря подред. – Пристигнах тук, защото почва изригването. Вие знаете отлично, Роби – той дори затвори очи от скука, – че аз пристигам тук всеки път, когато пред фронта на вашия пост започва изригване. Освен това... – Той отвори очи и известно време гледа мълком уредите. – Освен тона ние сте ми симпатичен, Роби.

Роберт изви очи към Таня. Таня слушаше много внимателно, замряла с гребенчето в ръка.

– Що се отнася до моите маниери продължи Камил монотонно, – те са странни. Маниерите на всеки човек са странни. Естествени изглеждат само собствените маниери.

– Камил – каза неочаквано Таня. – Ами колко прави шестстотин осемдесет и пет умножено с три милиона осемстотин хиляди петдесети три?

За свое грамадно учудване Роберт видя как по лицето на Камил се показва нещо като усмивка. Гледката беше доста зловеща. Така би могъл да се усмива броячът на Юнг.

– Много – отвърна Камил. – Нещо към три милиарда.

– Странно – въздъхна Таня.

– Кое е „странно“? – попита тъпо Роберт.

– Точността е малка – обясни Таня. – Камил, няма ли да пиете чашка кафе?

– Благодаря ви, не обичам кафе.

– Тогава довиждане. До Детското трябва да летя четири часа. Роберт, ще ме изпратиш ли до долу?

Роберт кимна и погледна с досада към Камил. Камил разглеждаше брояча на Юнг. Сякаш се гледаше в огледалото.

Както обикновено на Радуга⁵, слънцето беше изгряло на съвсем чисто небе – малко бяло слънце, обкръжено от троен ореол. Нощният вятър беше стихнал и беше станало още по-задушно. Жълтокафявата степ с голи петна от осолена почва изглеждаше мъртва. Над осолената почва се появиха неясни мъгливи хълмчета – пари на летливи соли.

Роберт затвори прозореца и включи кондиционирането, след това, без да бърза, с удоволствие поправи страничното облегалo. Камил се разхождаше меко и безшумно на лабораторията и надничаше през прозореца, който гледаше на север. Изглежда, че съвсем не му беше горещо, а на Роберт му ставаше горещо дори да го гледа – да гледа дебелията му бяла куртка, дългите бели панталони, кръглата блестяща каска. Такива каски по време на експериментите понякога слагаха нула-физиците; тя предпазваше от излъчвания.

Предстоеше му цял ден дежурство, дванадесет часа палещо слънце над покрива, докато не се разнесат изригванията и не изчезнат всички последици от вчерашния експеримент. Роберт съблече куртката и панталоните си и остана само по гащета. Кондиционирането работеше до крайна степен и нищо повече не можеше да се направи.

Добре би било да блисна на пода течен въздух. Има течен въздух, по той е малко и е нужен за генератора. Ще триона да пострадам, помисли си Роберт покорно. Той седна отново пред уредите. Колко е хубаво, че поне в креслото е прохладно и че тапицерията съвсем не залепва за тялото.

В края на краищата казват, че главното е да си на мястото си. Мое то място е тук. И аз изпълнявам малките си задължения не по-зле от другите. И в края на краищата не е моя вина, че не съм способен за нещо повече. И между другото въпросът дори не е там, дали съм на мястото си, или не. Просто не мога да си отида оттук дори и да искам. Просто съм прикован към тези хора, които толкова ме дразнят, и към този грандиозен замисъл, който толкова малко разбирам.

5. Радуга (рус.) – дъга. Бел NomaD.

Той си спомни, че още в училище го беше поразила тази задача: мигновено прехвърляне на материални тела през пропастите на пространството. Тази задача беше поставена въпреки всичко, въпреки създадите се представи за абсолютното пространство, за пространството-време, за капа-пространството... Тогава то се наричаше „пробод на Римановата гънка“. После „хиперпроникване“, „сигма-проникване“, „нула-сгъстяване“. И накрая нула-транспортране или накратко „нула-Т“. „Нула-Т-инсталация“. „Нула-Т-проблематика“. „Нула-Т-изпитател.“ Нула-физик. „Къде работите?“ – „Аз съм нула-физик.“ Смаяно-възхитен поглед. „Слушайте, кажете, моля ви се, какво е това нула-физика? Никак не мога да разбера.“ „И аз също.“ М-да...

Общо взето, нещо би могло да се разкаже. И за тази поразителна метаморфоза на елементарните закони на запазването, когато нула-прехвърлянето на малкото платиново кубче на екватора на Радуга предизвиква на полюсите й – кой знае защо тъкмо на полюсите! – гигантски фонтани от изродена материя, огнени гейзери, от които човек ослепява, и страшна черна Вълна, смъртно опасна за всичко живо...

И за свирепите схватки, плашещи със своята непримиримост, сред самите нула-физици, за това непонятно разцепление сред забележителните хора, които като че ли би трябвало да работят рамо до рамо, а те така са се разцепили (макар че за това знаят малцина), и ако Етиен Ламондоа води упорито нула-физиката по пътя на нула-транспортрането, то школата на младите смята за най-важно в нула-проблема Вълната, този нов дух на науката, който иска да излезе от бутилката.

И затова, че по неясни причини досега не могат да успеят да направят нула-транспортране на жива материя, и нещастните кучета – вечните мъченици, пристигат на финиша като буци органична шлака... И за нула-летците, за тази „ревяща десетка“ начело с великолепия Габа, за тези здрави, свръхтренирани момчета, които вече от три години се шляят по Радуга в постоянна готовност да влязат в стартовата камера вместо кучето...

– Скоро ще се разделяме, Роби – каза изведнъж Камил.

Роберт, който беше позадрямал, се сепна. Камил стоеше гърбом към него до северния прозорец. Роберт се изправи и прокара ръка по лицето си. Дланта му се измокри.

– Защо? – попита той.

– Науката. Колко безнадеждно е това, Роби!

– Аз отдавна го зная – измърмори Роберт.

– За вас науката е лабиринт. Задънени улици, тъмни потайни

кътчета, внезапни завои. Вие нищо не виждате освен стени. И нищо не знаете за крайната цел. Вие заявихте, че вашата цел е да стигнете до края на безкрайността, т.е. вие просто сте заявили, че няма цел. Мярката на зашия успех не е пътят до финаша, а пътят от старта. Имате късмет, че не сте способни да реализирате абстракциите. Цел, вечност, безкрайност – това са само думи за вас. Абстрактни философски категории. Те нищо не значат във зашия всекидневен живот. А пък ако бяхте видели този лабиринт отгоре...

Камил замълча. Роберт почака и попита:

– А вие виждали ли сте го?

Камил не отговори и Роберт реши да не настоява. Той въздъхна, опря брадичката си на юмруците и затвори очи. Човекът говори и действа, мислеше той. И всичко това са външни прояви на някакви вътрешни процеси в дълбочината на неговата природа. Повечето хора имат лоста дребна природа и затова всяко нейно движение незабавно се проявява външно, обикновено като празно бърборене и безсмислено размахване на ръцете. А у такива хора като Камил тези процеси трябва да бъдат много мощни, иначе няма да си пробият път до повърхността. Да можеше да надникне в него поне с едно око. Роберт си представи зейнала бездна, в дълбочината на която стремително минават безформени фосфоресциращи сенки.

Никой не го обича. Всички го познават – на Радуга няма човек, който да не познава Камил, – но никой, ни-кой не го обича. В такава самота аз бих полудял, а Камил изглежда никак не се интересува от това. Той винаги е сам. Не се знае къде живее. Той се появява внезапно и внезапно изчезва. Виждат бялата му шапка ту в Столицата, ту в открито море; и има хора, които твърдят, че много пъти са го виждали едновременно и на едното място, и на другото. Това, разбира се, е местен фолклор, но, общо взето, всичко, което говорят за Камил, звучи като странен анекдот. Той има един странен маниер да казва „аз“ и „вие“. Никой никога не го е виждал как работи, но от време на време той се явява в Съвета и казва там непонятни неща. Понякога успяват да го разберат и в такива случаи никой не може да му възрази. Ламондоа беше казал веднъж, че се чувствава до Камил като глупав внук на умен дядо. Изобщо впечатлението е такова, като че ли всички физици на планетата от Етиен Ламондоа до Роберт Склярров са на едно равнище...

Роберт усети, че още малко и ще се свари в собствената си пот. Стана и отиде да вземе един душ. Той постоя под ледените струйки, докато кожата му настръхна от студ, и изгуби желание да се мушне в

хладилника и да заспи.

Когато той се върна в лабораторията, Камил говореше с Патрик. Патрик бърчеше чело, смутено мърдаше устни и гледаше жално и угоднически Камил. Камил говореше скучно и търпеливо:

– Помъчете се да вземете под внимание и трите фактора. И трите фактора изведнъж. Тук няма нужда от никаква теория, само малко пространствено въображение. Нула-акторът в пространството и в двете временни координати. Не можете ли?

Патрик бавно поклати глава. Той беше жалък. Камил почака една минута, после вдигна рамене и изключи видеофона. Търкайки се с една груба кърпа за лице, Роберт каза решително:

– Защо се държите така, Камил? Това е грубо. Това оскърбява.

Камил отново вдигна рамене. То ставаше при него така, като че ли главата му, притисната от каската, потъва някъде в гърдите му и отново изскача навън.

– Оскърбява ли? – каза той. – Защо пък не?

На това нямаше какво да се отговори. Роберт инстинктивно чувствуваше, че е безполезно да се спори с Камил на морални теми. Камил просто няма да разбере за какво става дума.

Той окачи кърпата и почна да приготвя закуската. Похапнаха мълчаливо. Камил се задоволяваше с парченце хляб с мармалад и чаша мляко. Той винаги ядеше малко. После каза:

– Роби, знаете ли дали са изпратили „Стрелата“?

– Завчера – каза Роберт.

– Завчера... Лошо.

– А за какво ви е „Стрелата“, Камил? Камил каза равнодушно:

– На мене „Стрелата“ не ми трябва.

ГЛАВА ВТОРА

В края на Столицата Горбовски помоли да спрат. Той излезе от колата и каза:

– Много ми се иска да се поразходим.

– Да вървим – каза Марк Валкенщайн и също излезе.

Правото блестящо шосе беше пусто, наоколо се жълтееше и зеленееше степта, а отпред през сочната зеленина от земна растителност като цветни петна се мяркаха стените на градските здания.

– Много е горещо – възрази Пърси Диксън. – Това претоварва сърцето.

Горбовски откъсна край пътя едно цветенце и го поднесе до лицето си.

– Обичам горещината – каза той. – Елате с нас, Пърси. Вие съвсем сте се отпуснали.

Пърси тръшна вратата.

– Както искате. Ако говорим честно, ужасно съм изморен от вас двамата през последните двадесет години. Аз съм стар човек и ми се иска малко да си почина от вашите парадокси. И моля, не идвайте при мене на плажа.

– Пърси – каза Горбовски, – я вървете по-добре в Детското. Аз наистина не знам къде е то, но там има дечица, наивен смях, прости нрави... „Чичо! – ще викат те. – Хайде да играем на мамут!“

– Само си пазете брадата – добави Марк и се ухили. – Те ще увиснат на нея.

Пърси измърмори нещо под носа си и профуча. Марк и Горбовски минаха на пътечката и бавно тръгнаха край шосето.

– Старее брадатият – каза Марк. – Ето че и ние му омръзнахме.

– Какво говорите, Марк – каза Горбовски. – Той извади от джоба си грамофон. – Никак не сме му омръзнали. Просто е изморен. И освен това разочарован. Шега ли е – човекът изгуби с нас двадесет години: толкова искаше да разбере как ни влияе космосът. А пък той, кой знае защо, не ни влияе... Искам Африка. Къде е моята Африка?

Защо всичките записи винаги са объркани? Той вървеше бавно по пътечката след Марк, с цвете между зъбите, като настройваше грамофона и непрекъснато се спъваше. После намери Африка и жълтозелената степ се огласи от звуците на там-тама. Марк погледна през рамо.

- Я изплюйте тази мръсотия – каза той с погнуса.
- Защо мръсотия? Цветенце. Там-тамът гърмеше.
- Поне го намалете – каза Марк. Горбовски намали.
- Още по-тихо, моля.

Горбовски си даде вид, че намалява още.

– Така ли? – попита той.

– Не разбирам защо още не съм го развалил – каза Марк в пространството.

Горбовски бързо намали звука и сложи грамофона в горния си джоб.

Те вървяха край весели разноцветни къщички, обградени с люляк, с еднакви решетъчни конуси на енергоприемниците по покривите. През пътеката мина крадешком една червеникава котка. – „Пис-пис!“ – заравано я повика Горбовски. Котката се втурна през глава в гъстата трева и погледна оттам с диви очи. В знойния въздух лениво жужаха пчели. Отнякъде се чуваше плътно ревящо хъркане.

– Ама че село – каза Марк. – Столица. Спят до девет часа...

– Защо говорите така, Марк – възрази Горбовски. – Аз например намирам, че тук всичко е много мило. Пчелички... Една маца изтича преди малко... Какво друго ви трябва? Искате ли да засия?

– Не искам – каза Марк. – Не обичам такива лениви селища. В ленивите селища живеят лениви хора.

– Знам ви, знам ви – каза Горбовски. – На вас ви дай борба, никой с никого да не се съгласява, да блестят идеи, ако може и бой да има, но това вече като идеал... Чакайте, чакайте! Тук има нещо като коприва. Красива е и много пари...

Той клекна пред един буен храст с големи листа на черни линии. Марк каза с досада:

– Какво седнахте тук, Леонид Андреевич? Не сте ли виждали коприва?

– Никога през живота си не съм виждал. Но съм чел. И знаете ли, Марк, хайде да ви отпиша от кораба... Вие някак сте се развалили, разлезили сте се. Отучили сте се да се радвате на простия живот.

– Не знам какво е прост живот – каза Марк, – но всички тези цветенца, коприви, всички тези мили пътечки и друмчета според мене само разлагат, Леонид Андреевич. По света има още достатъчно неуредици, рано е още да ахкаме пред тази идилия.

– Да, има неуредици – съгласи се Горбовски. – Само че винаги ги е имало и винаги ще ги има. Какъв живот ще е това без неуредици? А,

общо взето, всичко е много добре. Ето чувате ли, някой пее. Въпреки всички неуредици...

Насреща им по шосето изскочи грамаден товарен атомокар. Върху сандъци в каросерията седяха едри полуголи момчета. Едно от тях, превито в забрава, бясно удряше с ръка по струните на едно банджо и всички дружно ревяха:

Когато цъфне пролетта
и песни кос реди,
ний цял ден бродим с радостта.
до първите звезди...⁶

Атомокарът профуча край тях и вълна горещ въздух наведе за секунда тревата. Горбовски каза:

– Това трябва да ви харесва, Марк. В девет часа хората са вече на крак и работят. Ами песента хареса ли ви?

– И това не е, както трябва – не отстъпи Марк.

Пътечката изви встрани покрай един огромен бетониран басейн с тъмна вода. Те тръгнаха през гъста, висока до гърдите им жълтеникава трева. Стана по-прохладно – отгоре се надвесваше гъстата шума на черни акации.

– Марк – каза шепнешком Горбовски, – идва едно момиче!

Марк спря като закован. От тревата изскочи високо, пълно, тъмно-косо момиче с бели шорти и късичка бяла куртка с откъснати копчета. Чернокосото момиче дърпаше със забележимо напрежение един тежък кабел след себе си.

– Здравейте! – казаха в хор Горбовски и Марк. Чернокосото момиче трепна и се спря. Лицето му изрази уплаха. Горбовски и Марк се спогледаха.

– Здравейте, девойко! – изкрещя Марк.

Чернокосото момиче изпусна кабела от ръцете си и сведе чело.

– Здравейте – прошепна то.

– Марк, имам чувството, че пречим – каза Горбовски.

– Може ли да ви помогнем? – попита галантно Марк. Девойката го изгледа изпод вежди.

– Има змии – каза тя изведнъж.

– Къде? – възкликна с ужас Горбовски и вдигна единия си крак.

6. От „Преводите“ на С. Я. Маршак. Вариация върху стихотворение на Робърт Бърнс. Бел NomaD.

– Изобщо има змии – обясни девойката. Тя огледа Горбовски. – Видяхте ли днес изгрева? – мазно попита тя.

– Ние днес видяхме четири изгрева – каза небрежно Марк.

Девойката присви очи и с точно разчетено движение оправи косата си. Марк веднага се представи.

– Валкенщайн, Марк.

– Д-звезден летец – добави Горбовски.

– Ах, Д-звезден летец – каза девойката с особена интонация. Тя вдигна кабела, намигна на Марк и се скри в тревата. Кабелът зашумоля по пътеката. Горбовски гледаше Марк. Марк гледаше след девойката.

– Вървете, Марк, вървете – каза Горбовски. – Това ще бъде напълно логично. Кабелът е много тежък, момичето е слабо, хубаво, а пък вие сте едър звезден летец.

Марк замислено настъпи кабела. Кабелът почна да се извива и от тревата се чу:

– Отпускай, Семьон, отпускай!...

Марк бързо си дръпна крака. Те тръгнаха по-нататък.

– Странно момиче – каза Горбовски. – Но мило! Впрочем, Марк, все пак защо не се оженихте?

– За кого? – попита Марк.

– Е-е, Марк. Недейте така. Това всички го знаят. Много приятна и мила жена. Много тънка и деликатна. Винаги съм смятал, че вие сте малко грубоват с нея. Но тя, изглежда, не смяташе така...

– Ами така, не се ожених – каза неохотно Марк. – Не стана.

Пътеката отново ги изведе към шосето. Сега вляво се точеха някакви дълги бели цистерни, а отпред блестеше на слънцето сребристият заострен връх над зданието на Съвета. Наоколо беше пусто, както преди.

– Тя обичаше прекалено много музиката – каза Марк. – Не може във всеки полет да вземаш със себе си хориолата. Стига ни и вашият грамофон. Пърси не може да търпи музиката.

– Във всеки полет – повтори Горбовски. – Въпросът е там, Марк, че сме прекалено стари. Преди двадесет години нямаше да почнем да преценяваме кое е по-ценно – любовта или приятелството. А сега е вече късно. Сега вече сме обречени. Впрочем не губете надежда, Марк. Може би ще срещнем още жени, които ще ни станат по-скъпи от всичко останало.

– Само не Пърси – каза Марк. – Той дори не дружи с никого освен с нас двамата. А пък Пърси влюбен...

Горбовски си представи влюбен Пърси Диксън.

– Пърси би бил чудесен баща – предположи той несигурно.

Марк се намръщи.

– Това би било нечестно. А едно дете няма нужда от добър баща.

То има нужда от добър учител. А човекът – от добър приятел. А жената – от любим човек. И изобщо по-добре да поговорим за милите пътечки.

Площадът пред зданието на Съвета беше пуст, само до входа стоеше голям тронав аеробус.

– Бих искал да се видя с Матвей – каза Горбовски. – Елате с мене, Марк.

– Кой е този Матвей?

– Ще ви запозная. Матвей Вязаницин. Матвей Сергеевич. Той е тукашният директор. Мой стар приятел, звезден летец. Още от участниците в десанта. Ама вие трябва да го помните, Марк. Макар че..., не, това беше по-рано.

– Добре – каза Марк. – Да отидем. Посещение от учтивост. Само че изключете вашия звук. Неудобно е, все пак това е Съветът.

Директорът им се зарадва много.

– Великолепно! – буботеше той, като им предлагаше да седнат в креслата. – Чудесно е, гдето долетяхте! Браво, Леонид! Браво на тебе! Валкенщайн? Марк? Разбира се, разбира се!... Само че защо не сте плешив? Леонид положително ми казваше, че сте плешив... Ах, да, това беше за Диксън! Вярно, че Диксън се слави с брадата си, но това нищо не значи – аз познавам маса брадати плешиви хора! Впрочем това са глупости! У нас е горещо, забелязахте ли? Леонид, ти се храниш лошо, имаш лице на дистрофик! Ще обядваме заедно... А засега да ви предложат напитки. Ето портокалов сок, ето доматен, ето сок от нар... Наши собствени! Да! Вино! Собствено вино на Радуга, представяш ли си, Леонид? Е, как го намирате? Чудно, аз го харесвам... Ами вие, Марк? Е, никога нямаше да си помисля, че не пиете вино! Ах, вие не пиете местни вина? Леонид, трябва да те попитам за хиляди неща... Не знам откъде да започна, а след една минута вече няма да бъда човек, а побеснял администратор. Никога ли не сте виждали побеснял администратор? Ей сега ще видите. Аз ще съдя, ще наказвам и ще разпределям богатата! Ще властвувам, след като разделя предварително!⁷ Сега си представям колко лошо са живели кралете и разните му императори-диктатори!

7. *Ще властвувам, след като разделя предварително!* – произлиза от крилатата фраза „Разделяй и владей!“; чието авторство според различни източници де приписва на македонския цар Филип II, на ЛУИ XI или на Николо Макиавели.

Слушайте, приятели, само, моля, не си отивайте! Аз ще горя в работата, а пък вие ще седите и ще ми съчувствувате. Тук никоой не ми съчувствува... Тук сте добре, нали? Ще отворя прозореца, нека ветрецьт... Леонид, не можеш да си представиш... Марк, вие можете да се отместите на сянка. Та, Леонид, разбираш ли какво става тук? Радуга е побесняла и това продължава вече втора година.

Той се отпусна в едно кресло, което изпъшка пред диспечерския пулт – огромен, почернял от слънцето, космат с щръкнали напред мустаци като на котарак – разтвори яката на ризата си чак до корема и с удоволствие погледна през рамо звездните летци, които прилежно смучеха през сламки ледените сокове. Мустациите му се размърдаха и той тъкмо щеше да отвори уста, но на един от шестте екрана на пулта се появи една миловидна слабичка жена с обидени очи.

– Другарю директор – каза тя много сериозно, – аз съм Хагертън, вие може би не ме помните. Аз се обръщах към вас по повод на лъчевата бариера на Алабастровата планина. Физиците отказват да свалят бариерата.

– Как тъй отказват?

– Говорих с Родригос – той, изглежда, там е главен нулевик? Той заяви, че вие нямате право да се намесвате в тяхната работа.

– Баламосват ви, Елен! – каза Матвей. – Родригос е толкова главен нулевик, колкото аз съм глухарче. Той е сервомеханик и разбира нула-проблемите по-малко от вас. Още сега ще се заема с него.

– Ако обичате, ние много ви молим... Директорът поклати глава и щракна превключвателите.

– Алабастровата! – кресна той. – Дайте ми Пагава!

– Ало, Матвей.

– Шота ли е? Здравсти, драги! Защо не сваляш бариерата?

– Свалях бариерата. Защо да не я свалям?

– Аха, добре. Предай на Родригос да престане да баламосва хората, че инак ще го извикам при мене! Предай му, че го помня добре. Как е вашата Вълна?

– Разбираш ли... – Шота помълча. – Интересна Вълна. Дълго е да ти разправам така, после ще ти разкажа.

– Е, желая ти успех! – Матвей тежко се наклони през страничното облегало и се извърна към звездните летци. – Добре, че стана дума, Леонид! – извика той. – Добре, че стана дума! Какво говорят при вас за Вълната?

– Къде при нас? – попита хладнокръвно Горбовски и смукна през

сламката. – На „Гариел“?

– Ами ти какво мислиш за Вълната? Горбовски помисли малко.

– Нищо не мисля – каза той. – Може би, Марк? – Той погледна не-сигурно към шурмана.

Марк седеше много изправено и официално, като държеше чашата в ръка.

– Ако не греша – каза той, – Вълната е някакъв процес, свързан с нула-транспортирането. Аз знам много малко за това. Нула-транспортирането ме интересува, разбира се, както и всеки звезден летец – той се поклони леко на директора, – но на Земята на нула-проблематиката не отдават особено значение. Според мнението на земните дискретници това е твърде частна проблема, която има явно приложно значение.

Директорът жлъчно се изсмя.

– Какво ще кажеш, Леонид? – каза той. – Частна проблема! Да, ли-чи си, че нашата Радуга е прекалено далеч от вас и всичко, което става у нас, ви изглежда прекалено малко. Драги Марк, същата тази частна проблема изпълва изцяло живота ми, а пък аз дори не съм нулевик! Аз изнемогвам, приятели! Завчера ей в този кабинет собственоръчно раз-тървах Ламондоа и Аристотел и сега си гледам ръцете – той опъна пред себе си мощните си загорели длани – и, честна дума, чудя се, че по тях няма следи от ухапване и одраскване. А под прозорците ревяха две тъл-пи и едната гърмеше: „Вълната! Вълната!“, а другата реवेशе: „Нула-Т“. И да не мислите, че това беше научен диспут? Не! Това беше среднове-ковна жилищна кавга заради електроенергията! Спомняте ли си тази смешна, макар и, признавам, не съвсем ясна книга, гдето бият един чо-век за това, че не гасял лампата в тоалетната? „Златният козел“ или „Златното магаре“?...⁸ Така Аристотел и неговата банда се опитаха да набият Ламондоа и неговата банда, защото те бяха сложили ръка върху целия резерв от енергия... Честна Радуга! Само преди година Аристотел ходеше прегърнат с Ламондоа! Нулевик беше за нулевика приятел, дру-гар и брат⁹ и на никой не му идваше наум, че увлечението на Форстър от Вълната ще разцепи планетата на две! В какъв свят живее! Нищо не стига: енергията не стига, апаратурата не стига, заради всеки лаборант с жълто по устата се води бой! Хората на Ламондоа крадат енергия, хора-та на Аристотел ловят и се опитват да завербуват аутсайдери – тези

8. Става дума за романа на Илф и Петров „Златният телец“, като погрешно се асоциира от персонажа с античния роман „Златното магаре“ на Лукиан. Бел. NomaD.

9. Иронична перифраза на тезис от съветския Морален кодекс на строителя на комуниз-ма: „Човек за човека е приятел, другар и брат“. Бел. NomaD.

нешастни туристи, които пристигат да си починат или да напишат нещо хубаво за Радуга! Съветът – Съветът! – се превърна в конфликтен орган! Помолих да ми изпратят „Римско право“... Напоследък чета само исторически романи. Честна Радуга! Скоро ще въведе тук полиция и съд със съдебни заседатели. Свиквам с нова, съвършено дива терминология. Завчера нарекох Ламондоа ответник, а Аристотел ищец. На един дъх произнасям такива думи като юриспруденция и полицайпрезидиум!...

Единият от екраните светна. Появиха се две кръглолики момиченца на около десетина години. Едното с розова рокличка, другото със синя.

– Хайде ти кажи – рече розовото полушепнешком.

– Защо аз, когато се уговорихме, че ти...

– Уговорихме се, че ти!

– Лошотия такава!... Здравейте, Матвей Семьонович!

– Сергеевич!...

– Матвей Сергеевич, здравейте!

– Здравейте, деца – каза директорът. По лицето му личеше, че е забравил нещо и са му го напомнили. – Здравейте, пиленца! Здравейте, мишки!

Розовото и синьото едновременно пламнаха.

– Матвей Сергеевич, ние ви каним в Детското на нашия летен празник.

– Днес в дванадесет часа!...

– В единадесет!

– Не, в дванадесет!

– Ще дойда! – закрещя възторжено директорът. – Непременно ще дойда! И в единадесет ще дойда, и в дванадесет!...

Горбовски допи чашата, наля си още, после легна в креслото, изпъна крака на средата на стаята и сложи чашата на гърдите си. Беше му хубаво и уютно.

– И аз ще дойда в Детското – заяви той. – Нямам абсолютно никаква работа. А там ще кажа някоя реч. През живота си не съм произнасял речи и много ми се иска да опитам.

– Детското! – Директорът отново се премести през облегалката. – Детското – това е единственото място, където се пази ред у нас. Депата са отлични хора! Те много добре разбират думите „не бива“... За нашите нулевици това не може да се каже, не! Миналата година те изядоха два милиона мегаватчаса! През тази – вече петнадесет, и представиха заявки за още шестдесет. Цялото зло е там, че те абсолютно не желаят да знаят думите „не бива“...

– И ние не знаехме тези думи – каза Марк.

– Драги Марк, ние с вас живяхме в хубави времена Това беше период на кризата във физиката. Пие нямахме нужда от повече, отколкото ни даваха. Пък и защо? Та какво имахме ние? Д-процеси, електронна структура... Със спретнатите пространства се занимаваха единици, и то само на книга. А сега? Сега е безумната епоха на дискретната физика, теория на просмукването, подпространство!... Честна Радуга! Всички тези нула-проблеми! Голобрадият хлапак, тънокракият лаборант има нужда за всеки нищо и никакъв експеримент от хиляди мегавата, от най-уникално оборудване, което не може да се създаде на Радуга и което между другото след експеримента излиза от строя... Ето вие докарахте сто улмотрона. Благодаря ви. Но ни трябва шестстотин! И енергия... Енергия... Енергия! Откъде да я взема? Нали вие не ни докарахте енергия! Нещо повече, вие самите имате нужда от енергия. Ние с Канеко се обръщаме към Машината: „Дай ни оптимална стратегия!“ Тя, горката, само разперва ръце...

Вратата се разтвори и един дребен, много изящен и хубаво облечен мъж стремително влезе. В гладко сресаната му черна коса стърчаха някакви тръни, неподвижното му лице изразяваше студена, съдържана ярост.

Тъкмо говорим за вълка... – почна директорът и протегна ръка към него.

– Подавам си оставката – каза със звънлив метален глас новодошлият. – Смятам, че повече не съм способен да работя с хората и затова си подавам оставката. Извинете, моля ви. – Той леко се поклони на звездните летци. – Канеко – план-енергетик на планетата Радуга. Бившият план-енергетик.

Горбовски бързо застърга с крака по хлъзгавия под, като се мъчеше да стане и да се поклони едновременно. При това вдигна чашата със сока над главата си и заприлича на пиян гост в триклиниум при Лукул.

– Честна Радуга! – каза директорът загрижено. – Какво се е случило пак?

– Преди половин час Симеон Галкин и Александра Постишева тайно са се превключили към зоналната енергостанция и са взели енергия за две денонощия напред. – По лицето на Канеко мина конвулсия. – Машината е пресметната за честни хора. Аз не зная подпрограма, която да вземе под внимание съществуването на Галкин и Постишева. Факт, който сам по себе си е недопустим, макар и за съжаление да не е нов за нас. Възможно е сам да можем да се справя с тях. Но аз не съм джудист и не

съм акробат. И не работя в детска градина. Не мога да допусна да ми правят клопки... Те са замаскирали превключването в гъст храсталак зад дола, а са опънали жицата през пътечката. Те много добре знаеха, че трябваше да тичам, за да предотвратя огромната утечка... – Той изведнъж млъкна и почна нервно да измъква тръните от косата си.

– Къде е Постишева? – попита директорът, наливайки се с венозна кръв.

Горбовски седна изправено и с известна уплаха подви крака. По лицето на Марк беше изрисуван жив интерес към това, което ставаше.

– Постишева сега ще дойде тук – отвърна Канеко. – И аз съм убеден, че тъкмо тя е инициатор на това безобразие. Извиках я тук от ваше име.

Матвей дръпна към себе си микрофона за всеобщо оповестяване и тихо избоботи:

– Внимание, Радуга! Говори директорът. Инцидентът с утечката на енергията ми е известен. Инцидентът се разглежда.

Той стана, приближи се с едното рамо напред до Канеко, сложи ръка на рамото му и някак виновно каза:

– Какво да правим, приятелю... Нали ги казвах: Радуга е полудяла. Търпи, приятелю! ... И аз търпя. А Постишева сега ще я насоля. Тя няма да се зарадва, ще видиш...

– Разбирам – каза Канеко. – Моля да ме извините:

аз бях побеснял. Ако позволите, сега ще отида на космодрума. Може би най-неприятната ми работа днес е да раздавам улмотрони. Нали знаете, дошъл е десантен кораб с товар от улмотрони.

– Да – каза патетично директорът. – Зная. Ето. – Той посочи с квадратната си брадичка звездните летци. – Препоръчвам ви ги – мои приятели. Командирът на „Тариел“ Леонид Андреевич Горбовски и неговият шурман Марк Валкенщайн.

– Приятно ми е – каза Канеко, като наклони главата си с тръните.

Марк и Горбовски също наклониха глава.

– Ще се постарая да сведа повредите на кораба до минимум – каза Канеко, без да се усмихне, извърна се и тръгна към вратата.

Горбовски неспокойно погледна след него.

Вратата се отвори пред Канеко, той направи учтиво крачка встрани и даде път. На вратата стоеше предишната чернокоса жена с бялата куртка със скъсаните копчета. Горбовски забеляза, че шортите ѝ бяха изгорени отстрани, а лявата ѝ ръка – изцапана със сажди. До нея изящният и спретнат Канеко изглеждаше като пришелец от далечното бъдеще.

– Извинете, моля ви се – каза чернокосата е кадифено гласче. – Позволете ми да вляза. Викали сте ме, Матвей Сергеевич?

Канеко извърна лице, мина край нея с едното рамо напред и се скри зад вратата. Матвей се върна на креслото си, седна и опря ръце на облегалката. Лицето му отново посиня.

– Ти какво мислиш, Постишева – едва чуто почне той, – че не знам чие хрумване е това?...

На екрана се появи младеж с розови бузи, с кокетно накривена барета.

– Извинете, Матвей Сергеевич – каза той с весела усмивка. – Бих искал да напомня, че два комплекта улмотрони са наши.

– По списъка, Карл – измърмори Матвей.

– По списъка ние сме първи – съобщи младежът.

– Значи ще получите първи. – Матвей гледаше през цялото време Постишева, като запазваше свирепия си и непристъпен вид.

– Още веднъж извинете, Матвей Сергеевич, но много ни безпокои поведението на групата на Форстър. Видях, че те вече са изпратили на космодрума своя камион...

– Не се безпокойте, Карл – каза Матвей. Той не се стърпя и плувна в усмивка. – Гледай го само, Леонид! Дошъл да клевети! Кой? Хофман! Кого? Своя учител – Форстър! Вървете си, вървете си, Карл! Никой няма да получи извън списъка!

– Благодаря, Матвей Сергеевич – каза Хофман. – Ние с Маляев много разчитаме на вас.

– Той с Маляев! – каза директорът и вдигна очи към тавана.

Екранът угасна и след миг пламна отново. Възрастен навъсен човек с тъмни очила с някакви приспособления върху рамката пробуча недоволно:

– Матвей, бих искал да се уточним за улмотроните... Улмотроните са по списък – каза Матвей.

Тъмнокосото момиче нежно въздъхна, зорко погледна към Марк и с покорен вид седна на ръба на креслото.

– На нас ни се полага извън списъка – каза човекът с очилата.

– Значи ще получите извън списъка – каза Матвей. – Има списък па тези, които са извън списъка, и в него ти си осми...

Чернокосата девойка се изви грациозно и почна да разглежда дупката на шортите си, после наплюнчи пръста си и изтри саждата от лакътя си.

– Един момент, Постишева – каза Матвей и се наведе към

микрофона. – Внимание, Радуга! Говори директорът. Разпределянето на улмотроните, пристигнали със звездолета „Тариел“, ще става по списъци, утвърдени в Съвета, и няма да се правят никакви изключения. Та, Постишева... Извиках те да ти кажа, че си ми омръзнала. Аз бях мек... Да, да, бях търпелив. Всичко понасях. Ти не можеш да ме упрекнеш в жестокост. Но честна Радуга! Всичко си има граница! С една дума, предай на Галкин, че съм те отстранил от работа и още с първия звездолет те пращам на Земята.

Огромните прекрасни очи на Постишева веднага се напълниха със сълзи. Марк скръбно поклати глава. Горбовски се натъжи. Директорът, издал челост, гледаше Постишева.

– Късно е сега да плачеш, Александра – каза той. – Трябваше да плачеш по-рано. Заедно с нас.

В кабинета влезе хубавичка жена с плисирана пола и лека блуза. Тя беше остригана като момче, рус перчем падаше върху очите ѝ.

– Хелюу! – каза тя приветливо усмихната. – Матвей, да не ви преча? О! – Тя забеляза Постишева. – Какво е това? Плачеш? Тя прегърна Постишева през раменете и притисна главата ѝ до гърдите си. – Матвей, вие ли? Как не ви е срам! Вероятно сте бил груб. Понякога сте непоносим!

Директорът размърда мустаци.

– Добро утро, Джина – каза той. – Пуснете Постишева, тя е наказана. Тя страшно е оскърбила Канеко и е откраднала енергия...

– Какви глупости! – възкликна Джина. – Успокой се, момиченце! Какви думи: „откраднала“, „оскърбила“, „енергия“! От кого е откраднала енергия? Нали сте от Детското! Не е ли все едно кой от физиците изразходва енергията – Аля Постишева или този ужасен Ламондоа!

Директорът величествено се изправи.

– Леонид, Марк – каза той. – Това е Джина Пикбридж, старши биолог на Радуга. Джина, това са Леонид Горбовски и Марк Валкеншайн, звездни летци.

Звездните летци станаха.

– Хелюу – каза Джина. – Не, не искам да се запознавам с вас... Защо вие – двама здрави и хубави мъже – сте толкова равнодушни? Как можете да седите и да гледате как плаче момичето?

– Ние не сме равнодушни! – взе да протестира Марк. Горбовски смаяно го погледна. – Ние тъкмо искахме да се намесим...

– Намесете се тогава! Намесете се! – каза Джина.

– Е, знаете ли, другари! – загърмя директорът. – Това съвсем не ми харесва! Постишева, свободна сте. Вървете, вървете... Какво става,

Джина? Пуснете Постишева и изложете по каква работа идвате... Е, видяхте ли, тя ви измокри цялата блуза със сълзи. Постишева, вървете, ви казах!

Постишева стана, затули лице с ръцете си и излезе Марк погледна въпросително Джина.

– Ама, разбира се – каза тя.

Марк дръпна куртката си, погледна строго Матвей, поклони се на Джина и също излезе. Матвей махна изтощено с ръка.

– Ще се откажа – каза той. – Няма никаква дисциплина. Вие разбирате ли какво правите, Джина?

– Разбирам – каза Джина, като се приближи до масата. – Цялата ви физика и цялата ви енергия не струват колкото една сълзичка на Аля.¹⁰

– Кажете го на Ламондоа. Или на Пагава. Или на Форстър. Или например на Канеко. А колкото се отнася до сълзичките, всеки си има оръжие. И стига сме говорили за това, ако обичате! Слушам ви.

– Да, стига – каза Джина. – Знам, че сте толкова упорит, колкото и добър. И следователно сте безкрайно упорит. Матвей, трябва ми хора. Не-не... – Тя вдигна малката си длан. – Предстои много рискована и интересна работа. Стига само да повикам с пръст и половината физици ще избягат от зловещите си ръководители.

– Ако вие ги повикате – каза Матвей, – ще избягат и самите ръководители...

– Благодаря ви, но аз имам пред вид лов на калмари. Трябват ми двадесет души, за да прогонят калмарите от Брега на Пушкин.

Матвей въздъхна.

– Защо не ви харесват калмарите? – каза той. – Аз нямам хора.

– Поне десет души. Калмарите системно грабят рибозаводите. С какво са заети сега вашите изпитатели?

Матвей се оживи.

– Да, вярно! – каза той. – Габа! Къде е сега моят Габа? Аха, спомних си... Всичко е наред, Джина, вие ще имате десет души.

– Много добре. Знаех си, че сте добър. Аз ще отида да закуся и нека те ме потърсят. Довиждане, мили Леонид. Ако поискате да участвувате, ние само ще се радваме.

– Уф!... – каза Матвей, когато вратата се затвори. – Прелестна жена, но все пак предпочитам да работя с Ламондоа... Но я го виж твоя

10. Намек, насочващ към нравствения императив от романа „Братя Карамазови“ на Ф. Достоевски за истината и сълзичката на детенцето.

Марк!

Горбовски самодоволно се ухили и си наля още сок. Той отново се изтегна блажено в креслото и след като каза тихичко: „Може ли?“ – включи грамофона. Директорът също се отпусна на облегалото на креслото.

– Да! – каза мечтателно той. – Помниш ли, Леонид – Сляпото петно, Станислав Пища крещи но целия етер... Да, впрочем! Знаеш ли...

– Матвей Сергеевич – каза един глас от високоговорителя. – Има съобщение от „Стрела“.

– Чети – каза Матвей, като се наклони напред.

– „Излизам на деритринитация. Следващата връзка след четиридесет часа. Всичко е благополучно. Антон.“ Връзката не е добра, Матвей Сергеевич: има магнитна буря...

– Благодаря – каза Матвей. Той се озърна загрижено към Горбовски. – Между другото, Леонид, какво знаеш за Камил?

– Че никога не си сваля шлема – каза Горбовски. – Веднъж направо го попитах, когато се къпехме. И той направо ми отговори.

– И какво мислиш за него? Горбовски помисли.

– Мисля, че това е негово право.

Горбовски не искаше да говори на тази тема. Известно време слуша там-тама и сетне каза:

– Разбираш ли, Матюша, стана някак така, че ме смятат едва ли не за приятел на Камил. И всички ме питат как и какво. А пък аз не обичам тази тема. Ако имаш някакви конкретни въпроси, моля ти се.

– Имам – каза Матвей. – Камил луд ли е?

– Не-е, какво говориш! Той е просто обикновен гений.

– Разбираш ли, през всичкото време си мисля: а бе той защо все предсказва и предсказва? Има някаква мания да предсказва...

– И какво предсказва?

– Нищо, дреболии – каза Матвей. – Края на света. Лошото е там, че него горкия никой, никой не може да го разбере... Впрочем няма да говорим за това. За какво приказвахме с тебе?...

Екранът отново светна. Появи се Канеко. Връзката му беше накриво.

– Матвей Сергеевич – каза той малко задъхано. – Ако обичате да уточним списъка. Вие трябва да имате копие.

– О, колко ми омръзна всичко това! – каза Матвей. – Леонид, извинявай, меля ти се. Ще трябва да изляза.

– Разбира се, върви – каза Горбовски. – А пък аз засега ще се

поразходя назад до космодрума. Да видя как е моят „Тариел“ ...

– Към два часа ела при мене да обядваш – каза Матвей.

Горбовски допи чашата си, стана и с удоволствие засили там-тама докряя.

ГЛАВА ТРЕТА

Към десет часа жегата стана непоносима. От нажежената степ през цепнатините на затворените прозорци се просмукуваха тръпчивите пари на летливите соли. Над степта танцуваха миражи. Роберт беше инсталирал до креслото си два мощни вентилатора, беше се излегал и си вееше с едно старо списание. Той се утешаваше с мисълта, че към три часа ще бъде много по-тежко, а сетне ще дойде вечерта. Камил беше застанал до северния прозорец. Те вече не говореха.

От регистратора се точеше безкрайна светлосиня лента, покрита с назъбени линии на автоматичния запис, броячът на Юнг бавно, незабележимо за окоето се наливаше с гъста лилава светлина, улмотроните тъничко пищяха – зад огледалните им прозорчета зловещо играеха отблясъците на ядрения пламък. Вълната се развиваше. Някъде зад северния хоризонт на необхватните пустоши от мъртва земя в стратосферата бликаха исполински фонтани от горещ отровен прах...

Задрънча сигналът на видеофона и Роберт веднага зае делова поза. Той мислеше, че това е Патрик или – което би било страшно в такава горещина – Маляев. Но се оказа, че това е Тая, весела и свежа; и веднага пролича, че там при нея няма четиридесетградусова горещина, няма вонящи изпарения на мъртвата степ, въздухът е сладък и прохладен, а от близкото море вятърът донася чистите мириси на цветните градини, оголени при отлива.

– Как си там без мене, Робик? – попита тя.

– Зле – оплака се Роберт. – Мирише. Горещо е. Потно е. Тебе те няма. Страшно ми се спи и никак не мога да заспя.

– Горкото момче! А пък аз чудесно си подремнах във вертолета. И аз ще имам тежък ден. Летният празник е всеобщо стълпотворение, спиритизъм и край на света. Децата тичат като смахнати. Ти сам ли си?

– Не. Ето Камил стои и не ни вижда, и не ни чува. Танечка, днес те чакам. Само че къде?

– Че на тебе свършвали ти смяната? Жалко. Да литнем на юг!

– Хайде. Помниш ли кафенето в Рибарското? Ще ядем миноги, ще прием резняк... леден! – Роберт запъшка и обърна очи. – Сега ще чакам тази вечер. О, как ще я чакам!

– И аз също!... – Тя се озърна. – Целувам те, Роби – каза тя. – Чакай да ти се обадя.

– Много ще чакам – успя да каже Роберт.

Камил все гледаше през прозореца, заловил ръцете си зад гърба. Пръстите му се намираха в непрекъснато движение. Камил имаше необикновено дълги, бели, гъвкави пръсти с късо отрязани нокти. Те причудливо се сплитаха и разплитаха и Роберт забеляза, че се мъчи да направи същото със собствените си пръсти.

– Почна се – каза изведнъж Камил. – Съветвам ви да погледнете.

– Какво се почна? попита Роберт. Ме му се искаше да става.

– Степта тръгна – каза Камил.

Роберт стана неохотно и се приближи до него. Отначало нищо не забеляза. После му се стори, че вижда мираж. Но когато се вгледа, така стремително се издаде напред, че си чукна челото в стъклото. Степта се движеше. Степта бързо сменяше цвета си – страшна червеникава каша пълзеше през жълтото пространство. Долу под кулата можеше да се различи как сред изсъхналите стъбла шавах червени и рижи точки.

– Майчице! – ахна Роберт – Червен зърнояд! Какво стоите! – Той скочи към видеофона. – Овчари! – викна той. – Дежурният!

– Дежурният ви слуша.

– Говори Степният пост. От север идва зърнояд! Цялата степ е покрита със зърнояд!

– Какво? Повторете... Кой говори?

– Говори Степният пост, наблюдателят Скъляров! Червен зърнояд идва от север! По-лошо е от по-миналата година! Разбрахте ли? Цялата степ гъмжи от зърнояди!

– Добре... Ясно... Благодаря, Скъляров... Ех, какво нещастие! А нашите всички са на юг... Ех, какво нещастие!... Е, добре...

– Дежурният! – викна Роберт. – Слушайте, свържете се с Алабастровата или с Грийнфилд, там има сума нулевици, те ще помогнат!

– Разбрах всичко! Благодаря ви, Скъляров. Когато зърноядът спре да върви, съобщете веднага, моля.

Роберт отново скочи към прозореца. Зърноядът прииждаше, трева-та вече не се виждаше.

– Какво нещастие! – мърмореше си Роберт, като притискаше лице до стъклото. – Това вече е наистина нещастие!

– Не си правете илюзии, Роби – каза Камил. Това още не е нещастие. Това е просто интересно.

– А като изяде посевите – каза със злоба Роберт, ще останем без хляб и без добитък.

– Няма да останем, Роби. Той няма да успее.

– Надявам се. Само на това се надявам. Погледнете го само как върви. Цялата степ е червена.

– Катаклизъм – каза Камил.

Неочаквано настъпи здрач. Една огромна сянка падна върху степта. Роберт се озърна и изтича към източния прозорец. Широк трептящ облак беше затулил слънцето. И Роберт пак не разбра веднага какво е това. Отначало той просто се учуди, защото денем на Радуга никога нямаше облаци. Но после видя, че това са птици. Хиляди и хиляди птици летяха от север и дори през затворените прозорци се чуваше непрекъснатият шум от крила и пронизителни тънки крясъци. Роберт се дръпна назад към масата.

– Откъде идват птиците? – продума той.

– Всичко се спасява – каза Камил. – Всичко бяга. На ваше място, Роби, и аз бих избягал. Вълната идва.

– Каква Вълна? Роберт се наведе и погледна уредите. – Ама никаква Вълна няма, Камил...

– Няма ли? – каза Камил хладнокръвно. Толкова по-добре. Хайде да останем и да видим.

– Че аз не се каня да бягам. Просто всичко това ме учудва. Може би трябва да съобщим в Грийнфилд. И главното откъде идват тези птици? Нали там е пустиня.

– Там има извънредно много птици – каза спокойно Камил. – Там има огромни сини езера, тръстики... – той замълча.

Роберт го погледна недоверчиво. От десет години работеше на Радуга и винаги беше убеден, че на север от Горещия паралел няма нищо: нито вода, нито трева, нито живот. Да вземе флаера и да излети там с Танюшка, помисли си той за момент. Езера, тръстика...

Сигналът за повикване задрънча и Роберт се извърна към екрана. Това беше самият Маляев.

– Скъряров – каза той с обикновения си враждебен тон и Роберт по навик се почувствува виновен за всичко, включително за зърнояда и за птиците. – Скъряров, слушайте заповедта. Незабавно евакуирайте поста. Вземете двата улмотрона.

Фьодор Анатолиевич – каза Роберт. – Настъпва зърнояд, летят птици. Тъкмо исках да ви съобщя...

Не се отвлечайте. Повтарям. Вземете двата улмотрона, качете се във вертолета и незабавно в Грийнфилд. Разбрахте ли ме?

– Да.

– Сега е... – Маляев погледна някъде надолу. – Сега е десет и

четиридесет и пет. В единадесет нула нула трябва да бъдете във въздуха. Имайте пред вид, че издигам „харибдите“ и за всеки случай се дръжете по нависоко. Ако не успеете да демонтирате улмотроните, оставете ги.

– Какво се е случило?

– Вълната идва каза Маляев и за пръв път погледна Роберт в очите. Тя е преминала Горещия паралел. Побързайте.

Една секунда Роберт стоя, да се опомни. После отново огледа уредите. Ако се съдеше по уредите, изригването намаляваше.

– Е, то не е моя работа – каза Роберт гласно. – Камил, ще ми помогнете ли?

– Сега вече никому не мога да помогна – отвърна Камил. – Впрочем то не е моя работа. Какво трябва – да нося улмотроните ли?

– Да. Само че първо трябва да ги демонтираме. Искате ли един добър съвет? – каза Камил. – Добър съвет номер седем хиляди осемстотин тридесет и две.

Роберт вече беше изключил тока и обгаряйки пръстите си, усукваше разединителите.

– Дайте си съвета каза той.

Оставете тия улмотрони, качете се на вертолета и идете при Таня.

– Хубав съвет – каза Роберт, като откъсваше бързо съединенията. – Приятен. Я ми помогнете да го измъкна...

Улмотронът тежеше около един центнер, дебел гладък цилиндър, дълъг метър и половина. Те го извлякоха от гнездото и го внесоха в кабината на асансьора. Вятърът почна да вие, кулата взе да вибрира.

– Достатъчно – каза Камил. – Ще слезем заедно.

– Трябва да вземем и втория.

– Роби, дори и този няма вече да ви потрябва. Послушайте съвета ми.

Роберт погледна часовника.

– Има време – каза делово той. – Спуснете се и го търкулнете на земята.

Камил затвори вратата. Роберт се върна при уредбата. Вън се беше спуснал червен здрач. Нямаше вече птици, но небето беше забулено от мътна пелена, през която едва прозираше малкият диск на слънцето. Кулата потреперваше и се олюляваше под поривите на вятъра.

– Дано да успее! – помисли гласно Роберт. Напрягайки се, той измъкна втория улмотрон, вдигна го на рамо и го понесе към асансьора. Тогава зад гърба му с ужасен трясък изхвъркнаха рамките на

прозорците и в лабораторията връхлетяха облаци от бодлив прах заедно с нажежен вятър. Нещо го удари силно по краката. Роберт бързо клекна, опря улмотрона към стената и натисна бутона за повикване. Двигателят на асансьора ревна на празен ход и веднага замлъкна.

– Ками-ил! – викна Роберт, притиснал лице до решетката.

Никой не отговори. Вятърът виеше и свиреше през счупените прозорци, кулата се разклащаше и Роберт едва се държеше на крака. Той отново натисна бутона. Асансьорът не работеше. Тогава, преодолявайки вятъра, той се промъкна до прозореца и погледна навън. Степта беше забулена от кълба бясно носещ се прах. Нещо блестящо се мяркаше долу и Роберт изстина, когато съобрази, че се блъска и разклаща под вятъра изкъртеното и разкъсано крило на птерокара. Роберт затвори очи и облиза пресъхналите си устни. Устата му се напълни с разяждаща горчилка. Хубава клопка, помисли си той. Да дойдеше Патрик тук...

– Ками-ил! – викна той с все сила.

Но той едва чуваше собствения си глас. През прозореца... не може, ще го събори ураганът. Струва ли си изобщо да се бори? Нали птерокарът е счупен... Тъкмо тогава тя ще ме настигне. Не, трябва да се спусна. Какво се суети Камил – на негово място отдавна да съм поправил асансьора... Асансьора!

Той прекрачи счупените парчета, върна се към решетката и се вкопчи в нея с две ръце. Я хайде, „Младост на света“, помисли си той. Вратата беше направена солидно. Ако фермите на кулата бяха направени така, асансьорът за нищо на света нямаше да излезе от строя. Роберт се облегна върху вратата и със свити крака се опря в стената на тамбура. Я хайде... Р-раз! Пред очите му притъмня. Нещо изпраща: или вратата, или мускулите му. Още в-веднъж! Вратата поддаде. Тя сега ще изхвъркне, помисли си Роберт, и аз ще падна в шахтата. Двадесет метра с главата надолу и отгоре ми ще падне улмотронът. Той се обърна и се опря с гръб в стената, а с краката във вратата. Тр-рах!... Долната половина на вратата изхвъркна и Роберт падна по гръб, като си удари главата. Няколко секунди лежа неподвижно. Той беше целият мокър от пот. После надникна през отвора. Долу далеч се виждаше покривът на кабината. Да се спусне беше много страшно, но в това време кулата почна да се наклонява и Роберт се смъкна надолу. Той не се съпротивяваше, защото кулата се наклоняваше и наклоня-ваше и това нямаше край.

Той се спускаше, залавяйки се за фермите и разпънките, и плътен вятър, бодлив от праха, го притискаше към топлия метал. Той успя да забележи, че прахът беше намалал много и че степта отново е залаяна от

слънце. Кулата все се наклоняваше. Той толкова бързаше да разбере какво става с птерокара и къде се е дянал Камил, че скочи от шахтата, когато до земята оставаха още около четири метра. Болезнено си удари краката и после ръцете. И първото, което видя, бяха пръстите на Камил, вкопчени в сухата земя.

Камил лежеше под обърнатия птерокар с широко отворени кръгли стъклени очи и тънките му дълги пръсти се бяха вкопчили в земята, сякаш се мъчеше да се измъкне от разбитата машина, а може би е имал силни болки, преди да умре. Прах покриваше бялата му куртка, прах имаше по бузите му и по отворените му очи.

– Камил – повика Роберт.

Вятърът бясно разклащаше над главата му парчетата от счупеното крило. Вятърът носеше струи от жълт прах. Вятърът свиреше и виеше във фермите на наклонилата се кула. В мътното небе пламтеше малкото слънце. То изглеждаше разрошено.

Роберт се вдигна на крака, облегна се с цялата си тежест и се опита да отмести птерокара. За секунда успя да повдигне тежката машина, но само за секунда. Той отново погледна към Камил. Цялото му лице беше посипано с прах, бялата му куртка беше станала червеникава и само по нелепата му бяла каска не се беше полепила нито една пращинка и матовата пластмаса весело блестеше на слънцето.

Краката на Роберт се разтрепераха и той седна до мъртвия. Плачеше му се. Сбогом, Камил. Честна дума, аз ви обичах. Никой не ви обичаше, но аз ви обичах. Вярно, че никога не ви слушах също като другите, но, честна дума, не ви слушах само защото не се надявах да ви разбера. Вие бяхте с една глава по-високо от всички, а от мене още повече. А сега не мога да изблъскам от вашите смачкани гърди тази купчина отпадъци. Заради приятелството ни аз би трябвало да остана до вас. Но мене ме чака Таня, чака ме може би дори самият Маляев и освен това страшно искам да живея. Тук не помагат никакви чувства и никаква логика. Зная, че няма да мога да се спася. И все пак ще тръгна. Ще тичам, ще се мъкна, може би дори ще пълзя, но ще се спасявам до последно... Аз съм глупак, трябваше да послушам седемхилядния ви съвет, но, както винаги, аз не ви разбрах, макар че, както изглежда, какво имаше за разбиране?...

Той беше така отпаднал и изморен, че само с голямо усилие успя да стане и да тръгне. А когато се обърна, за да погледне за последен път Камил, видя Вълната.

Далеч, далеч над северния хоризонт, зад червеникавия воал на

слягащия се прах, блестеше в беззвездното небе една ослепителна ивица, ярка като слънце.

Е, това е краят, вяло помисли Роберт. Няма да стигна далеч. След половин час тя ще бъде тук и ще отиде по-далеч, а тук ще остане гладка черна пустиня. Кулата, разбира се, ще остане и нищо няма да се случи с улмотроните и птерокарът ще остане, и откъснатото крило ще увисне в горещото тихо време. И може би от Камил ще остане шлемът. А пък от мене изобщо нищо няма да остане. Сякаш за сбогом той се огледа – потупа се по голите гърди, опипа бицепсите си. Жалко, помисли си той. И тогава забеляза флаера.

Флаерът стоеше зад кулата – малък двуместен флаер, подобен на пъстра малка костенурка, скоростен, икономичен, много прост и удобен за управление. Това беше флаерът на Камил. Ама, разбира се, това беше флаерът на Камил!

Роберт направи няколко несигурни крачки към него, а после се втурна презглава, заобиколи кулата. Той не сваляше очи от флаера, сякаш се страхуваше, че той изведнъж ще изчезне, спъна се в нещо и се плъзна по корем по бодливата трева, като одраска гърдите и корема си. Скочи на крака и се извърна. Тежкият цилиндър на улмотрона с гладките синкаво полирани страни още се олюляваше лекичко от блъскането. Роберт погледна на север. От хоризонта вече се вдигаше една черна стена. Роберт изтича към флаера, като вдигна облак прах, скочи на седалката и едва напипал ръчката за управление, от място даде пълен газ.

* * *

Степната зона се простираше до самия Грийнфилд и Роберт я прескочи със средна скорост петстотин километра в час. Флаерът се носеше над степта като бълха – на огромни скокове. Заслепяващата ивица скоро пак се скри зад хоризонта. В степта всичко изглеждаше, както обикновено: и сухата четинеста трева, и трептящите марани над осолените почви, и редките ивици ниски храсталаци. Слънцето безмилостно жареше. И кой знае защо, никъде нямаше следи нито от зърнояда, нито от птиците, нито от урагана. Навярно ураганът беше разпръснал всички тия животинки и сам се беше изгубил в тези безплодни, вечно пустинни простори на Северната Радуга, предназначени от самата природа за лудите експерименти на нула-физиците. Веднъж, когато Роберт беше още нов, когато Столицата се наричаше просто станция, а Грийнфилд изобщо не съществуваше, Вълната беше преминала вече по тези места, предизвикана от грандиозния опит на покойния Лю Финчен, тогава тук всичко

беше почерняло, но не се минаха и седем години и упоритата непретенциозна трева отново изтласка пустинята далеч на север, до самите райони на изригванията.

Всичко ще се върне, мислеше си Роберт. Всичко ще бъде, както преди, само Камил вече няма да го има. И ако някой внезапно се появи на креслото зад гърба ми, вече сигурно ще зная, че това е само привидение. А сега ще отида при Маляев и ще му кажа право в очите: „Оставих улмотроните ви.“ А той ще процеди през зъби: „Как посмяхте, Скляров?...“ И тогава аз ще му кажа: „Пет пари не давам за вашите улмотрони, защото Камил загина заради вашите улмотрони!“ А той ще каже: „Това е тъжно, разбира се, но трябваше да докарате улмотроните.“ И тогава аз най-сетне ще се вбеса и ще му кажа всичко. „Нищожен човек си ти! – ще му кажа. – Снежен човек с електронно управление. Как смееш да мислиш за улмотроните, когато Камил загина?... Равнодушен човек си ти, гущер!“

На двеста метра от Грийнфилд той видя „харибдите“ – гигантски телемеханични танкове, носещи разтворените гърла на енергоабсорберите. „Харибдите“ вървяха във верига от хоризонт до хоризонт, спазвайки правилни интервали от половин километър, с дрънкане и гръмовен грохот на хилядосилните двигатели. Зад тях в жълтата степ оставаха широки ивици разтворена кафява пръст, разорана до самата базалтова основа на континента. Звената на веригите блесяха на слънцето. А далеч вдясно в мътното небе се въртеше едва забележима точка – това беше вертолет-водач, който ръководеше движението на тези метални чудовища. „Харибдите“ настъпваха срещу Вълната.

Енергоабсорберите, изглежда, още не работеха, но Роберт за всеки случай рязко набра височина и почна да слиза едва когато срещу него от леката мъгла изскочи Грийнфилд – няколко бели къщички и квадратна кула за далечен контрол, заобиколени от пищна земна зеленина. На северния край, смачкала под себе си една палмова горичка, навъсено се чернееше една неподвижна „харибда“, устремила право срещу Роберт бездънния широк отвор на абсорбера, и още две „харибди“ стояха вдясно и вляво от селището. Два вертолета литнаха над кулата и заминаха на юг. На площада сред тревата блесяха на слънцето ципестите криле на птерокарите. Край птерокарите тичаха и сновяха хора.

Роберт докара флаера до самия вход на кулата и изскочи на входната площадка. Някой се отдръпна, един женски глас извика: „Кой е?“ Роберт хвана дръжката на стъклената врата и замря за миг, вгледан в отражението си – полугол, цял полепен със засъхнала кал, очите му зловни,

през гърдите и корема му минава черна драскотина... Добре, помисли си той и дръпна вратата. „Та това е Роберт!“ – извикаха зад него. Той се качи бавно по стълбата и се блъсна в Патрик. Патрик го гледаше с отворена уста. „Патрик – каза Роберт. – Патрик, приятелю, Камил загина...“ Патрик взе да мига и изведнъж притисна устата си с длан. Роберт отиде по-нататък. Вратата на диспечерската беше отворена. Там бяха Маляев, ръководителят на северните нулевици Шота Петрович Пагава, Карл Хофман и още някакви хора – май че биолози. Роберт се спря и се хвана за касата на вратата. Зад гърба му трополяха по стъпалата и някой извика: „Той откъде знае?“

– Камил... – каза пресипнало Роберт и се закашля. Всички го гледаха с недоумение.

– Какво има? – попита рязко Маляев. – Какво става с вас, Скляров, защо изглеждате така?

Роберт се приближи до масата, опря мръсните си ръце в някакви книжа и му каза в очите:

– Камил загина. Той е премазан.

Стана много тихо. Очите на Маляев се свиха.

– Как премазан? Къде?...

– Премаза го птерокарът – каза Роберт. – Заради вашите скъпоценни улмотрони. Той можеше спокойно да се спаси, но ми помогна да мъкнем вашите скъпоценни улмотрони и птерокарът го смачка. А вашите улмотрони ги оставих там. Ще си ги вземете, когато мине Вълната. Разбирате ли? Оставих ги. Те сега се търкалят там.

Подадоха му чаша вода. Той взе чашата и жадно я изпи. Маляев мълчеше. Бледото му лице стана съвсем бяло. Карл Хофман безцелно прехвърляше някакви схеми и не вдигаше очи. Пагава се изправи и застана с наведена глава.

– Много ми е мъчно – каза най-сетне Маляев. – Той беше голям човек. – Той потърка чело. – Много голям човек. – Той отново погледна Роберт. – Вие сте много изморен, Скляров...

– Не съм изморен.

– Оправете се и си починете.

– И това ли е всичко? – полита горчиво Роберт.

Лицето на Маляев стана, както преди – равнодушно и твърдо.

– Ще ви задържа още една минута. Вие видяхте ли Вълната?

– Видях я. И нея видях.

– От какъв тип е Вълната?

В мозъка на Роберт нещо се отмести и всичко застана на

обичайните си места. Тук беше властният и умен ръководител Маляев и неговият вечен лаборант-наблюдател Роберт Скляров, който беше и „Младостта на света“.

– Изглежда, от трети – покорно каза той. – Лю-вълна. Пагава вдигна глава.

– Добре-е! – каза неочаквано бодро той. И веднага се отпусна, опря лакти на масата и вяло седна. – Ох, Ка-мил, ох, Камил – взе да мърмори той. – Ох, горкият... – Той се хвана за големите си щръкнали уши и почна да върти глава над книгата.

Един от биолозите изви страхливо очи към Роберт и докосна Маляев по лакътя.

– Извинете – каза плахо той. – Кое е хубавото на тази Лю-вълна?

Маляев най-сетне престана да дълбае Роберт с твърдия си поглед.

– Това значи – каза той, – че само северният пояс от посевите ще загине. Но ние още не сме сигурни, че това е Лю-вълна. Наблюдателят би могъл да сгреша.

– Ама как така? – взе да хленчи биологът... – Нали се бяхме споразумели... Вие имате тези... „харибди“... Нима не можете да я спрете? Какви физици сте вие?

Карл Хофман каза:

– Възможно е да успеем да угасим инерцията на Вълната на линията на дискретното спадане.

– Какво значи „възможно е“? – провикна се една непозната жена, която стоеше до биолога. – Разбирате ли, че това е безобразие? Къде ви са гаранциите? Къде са вашите прекрасни разговори? Разбирате ли, че оставяте планетата без хляб и месо?

– Не приемам такива претенции – каза студено Маляев. – Съчувствувам ви от сърце, но вашите претенции трябва да бъдат отправени до Етиен Ламондоа, Ние не правим нула-експерименти. Ние изучаваме Вълната...

Роберт се обърна и бавно отиде до вратата. И пет пари не дават за Камил, мислеше си той. Вълната, посевите, месото... Защо така не го обичаха? Защото беше по-умен от всички тях, взети заедно? Или те изобщо никого не обичат? На вратата стояха момчетата, познати лица, разтревожени, печални, загрижени. Някой го хвана под ръка. Той погледна от горе на долу и погледът му срещна малките тъжни очи на Патрик.

– Ела, Роб, аз ще ти помогна да се измиеш...

– Патрик – каза Роберт и сложи ръка на рамото му. – Патрик, махни

се оттук. Зарежи ги, ако искаш да останеш човек...

Лицето на Патрик измъчено се изкриви.

– Какво приказваш, Роб – измърмори тон. – Недей. То ще мине.

– Ще мине – повтори Роберт. – Всичко ще мине. Вълната ще мине. Животът ще мине. И всичко ще се забрави? Не е ли все едно кога ще се забрави? Сега или по-късно.

Зад гърба му вече биолозите съвсем откровено се караха. Маляев искаше: „Сведението!“ Шота крещеше: „Да не се прекратяват измерванията нито за секунда! Използвайте цялата автоматика! Да я вземат мътните, после ще я оставите!“

– Ела, Роб – помоли го Патрик.

И в този момент, надвиквайки говора и виковете, в диспечерската загърмя познатият монотонен глас:

– Внимание, моля!

Роберт стремително се извърна. Усети слабост в коленете. На големия екран на диспечерския видеофон той видя уродливата каска и кръглите немигащи очи на Камил.

– Имам малко време – казваше Камил. Това беше истинският, жив Камил – главата му се тресеше, тънките му устни се движеха и в такт с думите му се мърдаше върхът на тънкия му нос. – Не мога да се свържа с директора. Незабавно повикайте „Стрелата“. Незабавно евакуирайте целия север. Незабавно! – Той извърна глава и погледна някъде встрани и се видя бузата му, изцапана с прах. – След Лю-вълната идва Вълна от нов тип. Вие ще я...

Екранът пламна ослепително, нещо изпраща и той помръкна. В диспечерската настъпи гробна тишина и изведнъж Роберт видя страшните очи на Маляев, присвити срещу него.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

На Радуга имаше само един космодром и на този космодром стоеше само един звездолет, десантният сигма-Д-звездолет „Тариел-втори“. Той се виждаше отдалеч – синьо-бял купол, висок седемдесет метра, се извиваше над тъмнозелените плоски покриви на снабдителните станции. Горбовски направи два несигурни кръга над тях. Беше трудно да кацне до звездолета: плътен пръстен от разнообразни машини обкръжаваше кораба. Отгоре се виждаха тромавите роботи-снабдители, прилепили се към шестте издатини на цистерните, суетливи аварийни кибернетични машини, които опипваха всеки сантиметър от обшивката, един сив робот-майка, който ръководеше дузина малки пъргави машини-анализатори. Това зрелище беше обикновено, то радваше разпоредителните очи.

Обаче край люка за товарене явно се нарушаваха всички постановления. Отблъснали встрани кротките космодрумни кибернетични машини, там се бяха струпали множество транспортни коли от всевъзможни типове. Там бяха обикновените товарни „каруци“, туристически „дилижанси“, леки коли „тестудо“ и „гепарди“ и дори една „къртица“ – тежка земериначка за минни разработки. Всички те извършваха някакви сложни маневри край люка, като се трупяха и се блъскаха една в друга. Встрани на самия припек стояха няколко вертолета и лежах празни сандъци, в които Горбовски лесно позна опаковката на улмотроните. Върху сандъците тъжно седяха някакви хора.

Горбовски потърси място за кацане, почна третия кръг и тогава забеляза, че по петите на неговия флаер лети един тежък птерокар, водачът на който се беше подал до кръста през отворената врата и му правеше някакви неразбираеми знаци. Горбовски приземи самолета между вертолетите и сандъците и птерокарът веднага се сгромоляса много тромаво до него.

– Аз съм след вас – извика делово водачът на птерокара, като изскочи от кабината.

– Не ви съветвам – каза меко Горбовски. – Не ме интересува опашката. Аз съм капитанът на този звездолет.

По лицето на водача се изписа възхищение.

– Великолепно! – възкликна той полугласно и се озърна предпазливо наоколо. – Сега ще им покажем на нулевиците. Как се казва

капитанът на този кораб?

– Горбовски – каза Горбовски и леко се поклони.

– Ами шурманът?

– Валкенщайн.

– Чудесно – каза делово водачът на птерокара. – И тъй вие сте Горбовски, а пък аз съм Валкенщайн. Да вървим!

Той хвана Горбовски под ръка. Горбовски се запъна.

– Слушайте, Горбовски, ние нищо не рискуваме. Тия кораби ми са много добре познати. Аз самият летях насам с десантен кораб. Ще се промъкнем в склада, ще си вземем по един улмотрон и ще се затворим в каюткомпанията. Когато всичко това свърши – той посочи с небрежен жест машините, – ние спокойно ще излезем.

– Ами ако дойде истинският шурман?

– Истинският шурман ще трябва дълго да доказва, че е истински – възрази сериозно самозваният шурман.

Горбовски се ухили и каза:

– Да вървим.

Лъжешурманът приглади косата си, пое дълбоко дъх и тръгна решително напред. Те почнаха да се промъкват между колите. Лъжешурманът говореше безспир – той изведнъж доби дълбок, внушителен бас.

– Предполагам – обяви той на всеослушание, – че прочистването на дифузорите само ще ни забави. Предлагам просто да сменим половината комплекти, а да отделим главното внимание на прегледа на обшивката. Другарю, отместете малко вашата кола! Пречите!... Та, Валентин Петрович, при излизане на деритринитацията... Дайте малко вашия камион назад, другарю. Не разбирам защо се тълпите. Има ред, има списък, има закон най-сетне... Изпратете представители... Валентин Петрович, не знам какво мислите вие, но мене ме поразява дивашината на туземците. Такова нещо не сме виждали с вас дори в Пандора сред тахоргите...

– Вие сте напълно прав, Марк – каза Горбовски, който се забавляваше.

– Какво? Ами да, то се разбира... Ужасни нрави! Девойка с копринена забрадка се подаде от кабината на една „каруца“ и се осведоми:

– Шурманът и капитанът, ако не греша?

– Да! – каза предизвикателно шурманът. – И като шурман бих ви посъветвал да прочетете още веднъж инструкцията за реда на разтоварването.

– Мислите ли, че е необходимо?

– Без съмнение. Напразно сте вкарали вашия камион в двадесетметровата зона...

– Знаете ли, приятели – чу се весел млад глас, – този шурман има по-бедна фантазия, отколкото първите двама.

– Какво искате да кажете с това? – попита оскърбено лъжешурманът. Лицето му с нещо напомняше Лъженерон.¹¹

– Разбирате ли – каза прочувствено девойката със забрадката. – Ей там, на празните сандъци, вече седят двама шурмани и един капитан. А пък празните сандъци са опаковката на улмотроните, които откъсна борд-инженерът – една такава скромна млада жена. Сега я гони пълномощникът от Съвета...

– Какво ще кажете, Валентин Петрович? – провикна се лъжешурманът. – Самозванци, а?

– Имам чувството – каза замислено Горбовски, – че няма да мога да вляза в собствения си кораб.

– Вярно разсъждение – каза девойката със забрадката. – И не е ново.

Шурманът искаше да отиде решително напред, но тогава „каруцата“ отдясно се придвижи малко вляво, черно-жълтият „дилижанс“ отляво отиде малко вдясно, а право по пътя към заветния люк изведнъж злобно се завъртяха, отхвърляйки буци пръст, оголените зъби на „къртицата“.

– Валентин Петрович! – провикна се с негодуване лъжешурманът. – При такива условия не гарантирам за готовността на звездолета!

– Стар номер! – каза тъжно водачът на „дилижанса“. Един звънлив весел глас се обади:

– Какъв шурман е това! Да умреш от скука. Спомняте ли си втория шурман – той наистина ни забавляваше! Как си вдигаше фланелката и ни показваше следи от метеоритни удари!

– Не, първият беше по-добър – каза водачът на „къртицата“, като се извърна.

– Да, биваше си го – съгласи се девойката със забрадката. – Как вървеше сред колите, държеше пред очите си една снимка и жално нареждаше: „Гаяля моя, Гаяля! Гаяля скъпа! Далеч си от родния край!“

Лъжешурманът, навел потиснатата глава, чоплеше буци пръст от блестящите зъби на „къртицата“.

– Е, ами вие какво ще кажете? – обърна се водачът на „дилижанса“

11. *Лъженерон* – заглавие на роман на Л. Фойхтвангер.

към Горбовски. – Защо само мълчите? Трябва да говорите нещо... Нещо убедително.

Всички' чакаха с любопитство.

– Изобщо аз бих могъл да вляза през пътническия люк – каза замислено Горбовски.

Лъжешурманът вдигна глава с надежда и го погледна.

– Не бихте могли – поклати глава водачът. – Той е затворен отвътре.

В настъпилата пауза се чуваше ясно гласът на Канеко:

– Не мога да ви дам десет комплекта, разберете, другарю Прозоровски!

– А пък вие ме разберете, другарю Канеко! Ние имаме заявка за десет комплекта. Как ще се върна с шест?

Някой се намеси:

– Вземете ги, Прозоровски, вземете ги... Вземете засега шест. При нас ще се освободят четири комплекта след една седмица и аз ще ви ги пратя.

– Обещавате ли? Девојката със забрадката каза:

– Просто ми е жал за Прозоровски. Те имат шестнадесет схеми за улмотрони!

– Да, немотия – въздъхна водачът на „дилижанса“.

– А пък ние имаме пет – каза тъжно лъжешурманът. – Пет схеми и само един улмотрон. Какво им струваше да докарат към двеста парчета.

– Можехме да докараме и двеста, и триста – каза Горбовски. – Но улмотроните сега са нужни за всички. На Земята поставиха шест нови У-конвейера...

– У-конвейер! – каза девојката със забрадката. – Лесно е да се каже!... Вие имате ли представа от технологията на улмотрона?

– В най-общи черти.

– Шестдесет килограма ултрамикроеlementи... Ръчно управление на монтирането, полумикронни допуски... А кой уважаващ се човек ще стане монтьор. Вие бихте ли станали?

– Събират доброволци – каза Горбовски.

– А!... – каза с отвращение водачът на „къртицата“. – Седмица за помагане на физиците!...

– Е, Валентин Петрович – каза лъжешурманът, усмихвайки се свенливо. – Както изглежда, няма да ни пуснат...

– Аз се казвам Леонид Андреевич – каза Горбовски.

– А пък аз Ханс – призна унило лъжешурманът. – Да отидем да

поседим на сандъците. Може изведнъж нещо да стане...

Девојката със забрадката им махна с ръка. Те се измъкнаха от тълпата и седнаха на сандъците до другите лъжезвездни летци. Посрещнаха ги със съчувствено-насмешливо мълчание.

Горбовски опипа сандъка. Пластмасата беше груба и корава. На слънце беше горещо. Горбовски нямаше абсолютно никаква работа тук, но, както винаги, страшно му се искаше да се запознае с тези хора, да разбере какви са те и как са стигнали до такъв живот и изобщо да разбере какво е положението. Той събра един до друг няколко сандъка и попита: „Може ли да легна?“, легна, изпъна се с цялата си дължина и с помощта на една винтова стяга закрепил до главата си микрокондиционера. После включи грамофона.

– Казвам се Горбовски – представи се той. – Леонид. Аз бях капитан на този звездолет.

– И аз бях капитан на този звездолет – мрачно съобщи един дебел тъмнолик човек, който седеше отдясно. – Аз се казвам Алпа.

– А пък аз се казвам Банин – обади се един мършав младеж, гол до кръста, с бяла сламена шапка. – Аз бях и си оставам щурман. Във всеки случай, докато не получа улмотрона.

– Ханс – каза накъсо лъже-Валкенщайн, който беше седнал на тревата по-близо до микрокондиционера.

Третият лъжештурман, както изглежда, не ги чуваше. Той седеше с гръб към тях и пишеше нещо, сложил бележника на коленете си.

От множеството коли излезе един дълъг „гепард“. Вратата му се откряна, оттам изхвъркнаха празни кутии от улмотрони и „гепардът“ полетя в степта.

– Прозоровски – каза Банин със завист.

– Да – каза горчиво Алпа. – Прозоровски няма нужда да лъже. Той е дясната ръка на Ламондоа. – Той въздъхна дълбоко. – Никога не съм лъгал. Не мога да търпя да лъжа. И сега ми е тежко на душата. Банин каза дълбокомислено:

– Ако човек почне да лъже без всякакво желание, значи някъде нещо се е развалило. Това е сложна последица.

– Всичко зависи от системата – каза Ханс. – Всичко зависи от този изходен принцип: повече получава онзи, който по-добре лъже.

– Ами предложете друг принцип – каза Горбовски. – Щом не можеш да излъжеш – на ти улмотрон. Можеш ли – поседи на сандъците...

– Да – каза Алпа. – Това е някакъв страшен провал. Кой е чувал някъде за опашки за оборудване? Или за енергия? Давахме заявка и ни

осигуряваха... Никога дори не сме се интересували откъде се взема... Т.е. по интуиция ни беше ясно, че има маса хора, които на драго сърце работят в областта на материалното осигуряване на науката. Между другото това е наистина много интересна работа. Помня, че аз самият, след като свърших училище, с голям интерес се занимавах с рационализацията на монтирането на неутринните схеми. Сега вече никой не ги помни, но някога това беше много популярен метод – неутринният анализ. – Той извади от джоба си почерняла лула и с бавни уверени движения я напълни. Всички го следяха с любопитство. – Знае се, че относителният брой на потребителите на оборудване и на производителите на оборудване оттогава не се е променил съществено. Но, види се, е станал някакъв чудовищен скок в нуждите. По всичко изглежда – аз просто гледам наоколо си, – че средният изследовател има нужда сега от двадесетина пъти повече енергия и оборудване, отколкото по мое време. – Той смукна дълбоко и лулата му засъска и захърка. – Това положение може да се обясни. Открай време се смята, че най-голямо внимание заслужава онази проблема, която дава максимален порой нови идеи. То е естествено, другояче не може. Но ако първичната проблема лежи на субелектронно равнище и изисква, да речем, единица оборудване, то всяка една от десетте породени от нея проблеми се спуска поне с един етаж по-ниско в материята и изисква вече десет единици. Пороят от проблеми предизвиква порой от потребности. А да не говорим, че интересите на производителите на оборудване далеч не винаги съвпадат с интересите на потребителите.

– Това е омагьосан кръг – каза Банин. – Не са му обърнали внимание нашите икономисти.

– И икономистите са изследователи – възрази Алпа. – И те имат работа с порой от проблеми. И щом сме почнали да говорим за това, ето един любопитен парадокс, който много ме интересува напоследък. Вземете нула-Т. Нова, плодотворна и много перспективна проблема. Тъй като е плодотворна, Ламондоа с право получава огромно материално и енергетично осигуряване. За да си запази това материално осигуряване, Ламондоа е принуден непрекъснато да препуска напред – по-бързо, по-надълбоко и... по-тясно. А колкото по-бързо и по-дълбоко отива, толкова повече му трябва и толкова по-силно усеща недостиг, докато най-сетне почне сам да се спира. Погледнете тази опашка. Четиридесет души чакат и губят скъпоценно време. Една трета от всички изследователи на Радуга губят време, нервна енергия и темпа на мисълта си! А останалите две трети седят, скръстили ръце по лабораториите, и

сега могат да мислят само за едно ще им докарат ли, или не? Нима сами не се спират? Стремежът към запазване на материалните ресурси поражда надпреварата, надпреварата предизвиква непропорционално увеличаване на нуждите и в резултат възниква това спиране.

Алпа замълча и почна да изчуква лулата си. От струпаните коли, отблъсквайки ги надясно и наляво, се измъкна „къртицата“. На прозореца на високата кабина стърчеше капакът на новичък улмотрон. Когато минаваше край тях, водачът махна на лъжезвездните летци.

– Бих искал да зная за какво им е на Следотърсачите улмотрон – измърмори Ханс.

Никой не отвърна. Всички изпращаха с поглед „къртицата“, на задната стена на която личеше отличителният знак на Следотърсачите – черен седмоъгълник върху червено щитче.

– Мисля, че все пак икономистите са виновни – каза Банин. – Трябваше да предвидят. Трябваше преди двадесет години да насочат така училищата, че сега да има достатъчно кадри за осигуряване на науката.

– Не зная, не зная – каза Алпа. – Възможно ли е изобщо да се планира такъв процес? Ние малко знаем за това, но може да излезе, че изобщо не е възможно да се установи равновесие между духовния потенциал на изследователите и материалните възможности на човечеството. Грубо казано, винаги ще има много повече идеи, отколкото улмотрони.

– Е, това още трябва да се докаже – каза Банин.

– Ами че аз не казах, че е доказано. Само предположих.

– Такова предположение е порочно – каза Банин. Той почна да се нервира. – То утвърждава кризата за вечни времена! Ами че това е безизходица!...

– Защо да е безизходица? – каза тихичко Горбовски. – Напротив.

Банин не слушаше.

– Трябва да излезем от кризата! – казваше той. – Трябва да търсим изход! И изходът, разбира се, не се намира в мрачните предположения!

– Защо да са мрачни? – каза Горбовски. Но пак не му обърнаха внимание.

– Не бива да се отказваме от основния принцип за разпределяне – каза Банин. – Това ще бъде просто нечестно спрямо най-добрите работници. Ако вие двадесет години дъвчете само едно частно проблемче, а, да речем, получавате толкова енергия, колкото Ламондоа. Ами че това е безсмислено! Значи, че изходът не е тук? Не е тук Ами вие самият виждате ли изход? Или се ограничавате само хладно да регистрирате?

– Аз съм стар научен работник и стар човек – каза Алпа. – През

целия си живот съм се занимавал с физика. Вярно е, че малко съм направил, аз съм обикновен физик, но не е там работата. Въпреки всички тия нови теории аз съм убеден, че смисълът на човешкия живот е научното познание. И право да ви кажа, тъжно ми е да гледам, как милиарди хора в наше време странят от науката и търсят призиванието си в сантименталното общуване с природата, което те наричат изкуство, задоволяват се да се плъзгат по повърхността на явленията, което те наричат естетическо възприемане. А пък ми се струва, че самата история е предопределила разделянето на човечеството на три групи: войници на науката, възпитатели и лекари, които впрочем са също войници на науката. Сега науката преживява период на материален недостиг, а в същото време милиарди хора рисуват картинки, римуват думи,... изобщо създават впечатления. А сред тях има мнозина потенциални великолепни работници. Енергични, остроумни, с невероятна трудоспособност.

– Е, е! – каза Банин.

Алпа помълча малко и почна да пълни лулата си.

– Позволете аз да продължа мисълта ви – каза Горбовски. – Виждам, че не се решавате.

– Опитайте се – каза Алпа.

– Добре би било всички тези художници и поети да се закарат в учебни лагери, да им се отнемат четките и гъштите пера, да ги накарат да минат краткосрочни курсове и да ги принудят да строят за войниците на науката нови У-конвейери, да събират тау-тактори, да леят ергохронни призми...

– Ех, че глупост – каза разочаровано Банин.

– Да, това е глупост – съгласи се Алпа. – Но нашите мисли не зависят от нашите симпатии и антипатии. Тази мисъл ми е дълбоко неприятна, тя дори ме плаши, но тя възниква... и не само у мене.

– Това е безплодна мисъл – каза лениво Горбовски, като гледаше небето. – Опит да се разреши противоречието между общия духовен и материален потенциал на човечеството като цяло. Тя води до ново противоречие, което е старо и банално – между машинната логика и системата на морала и на възпитанието. В това стълкновение машинната логика винаги търпи поражение.

Алпа кимна и се обви с облаци дим. Ханс проговори замислено:

– Това е донякъде страшна мисъл. Спомняте ли си „проекта на десетте“? Когато предложиха на Съвета да се прехвърли на науката част от енергията от Фонда на изобилюето... В името на чистата наука да се ограничи човечеството в областта на елементарните потребности.

Спомняте ли си лозунга: „Учените са готови да гладуват“?

Банин подхваща:

– А пък Ямакава стана тогава и каза: „А шест милиарда деца не са готови. Така не са готови, както вие не сте готови да разработвате социални проекти.“

– И аз не обичам фантазиите – каза Горбовски.

– Наскоро прочетох книгата на Лоренц „Хора и проблеми“ – каза Ханс. – Чели ли сте я?

– Чели сме я – каза Горбовски.

Алпа заклати отрицателно глава.

– Хубава книга, нали? Там ме поразих една мисъл. Вярно е, че Лоренц не се спира на нея, а говори мимоходом.

– Ей? – каза Банин.

– Помня, че цяла нощ мислих за това. Нямахме достатъчно апаратура, чакахме, докато ни докарат – знаете, обикновеното късане на нерви. И ето стигнах до такъв извод. Лоренц споменава за естествения отбор в науката. Кои фактори определят първенството на научните насоки сега, кога науката не влияе или почти вече не влияе на материалното благосъстояние?

– Е и? – каза Банин.

– И ето стигнах до такъв извод. Ще мине известно време и онези научни изследвания, които са се оказали най-успешни, ще погълнат цялото материално осигуряване, ще се задълбочат прекомерно, а останалите насоки ще изчезнат просто от само себе си. И цялата наука ще се състои от две-три насоки, които никой друг освен корифеите няма да разбира. Схващате ли?

– А, това са глупости! – каза Банин.

– Защо да са глупости? – попита обидено Ханс. – Ето фактите. В науката съществуват хиляди насоки. Във всяка работят хиляди хора. Лично аз познавам четири групи изследователи, които поради системни несполуки изоставиха работата и се вляха в други, по-успешни групи. Аз самият постъпвах на два пъти така...

Алпа каза:

– Шегите са си шегите, а вземете същия този Ламондоа. Ето той препуска през глава да осъществи нула-Т. Нула-Т, както и трябваше да се очаква, дава маса нови разклонения. Но Ламондоа е принуден да сече всички тези разклонения, той просто е принуден да ги игнорира. Защото той няма никаква възможност старателно да разработи всяко разклонение и да го направи перспективно. Нещо повече, той е принуден

съзнателно да игнорира безспорно поразителни и интересни неща. Така например се случи с Вълната. Неочаквано, поразително и според мене страшно явление. Но преследвайки своята цел, Ламондоа прие дори разцеплението в своя лагер. Той се скара с Аристотел, отказа да осигури вълновиците. Той се задълбочава и задълбочава, неговата проблема става все по-тясна. За него Вълната остана далеч в тила. Тя само му пречи, той не иска да я знае. А тя между другото изгаря посевите...

Над космодрома загърмя високоговорителят за всеобщо оповестяване:

– Внимание, Радуга! Говори директорът. Моля старшият на бригадата на изпитателите Габа да се яви незабавно заедно с бригадата при мене.

– Щастливи хора – каза Ханс. – Няма нужда от никакви улмотрони.

– Те си имат достатъчно грижи – каза Банин. – Веднъж ги видях как тренират – не, по-добре да бъде лъжешурман... А после две години да седа без работа и всеки ден да чувам: „Потърпете още мъничко. Ето може би утре...“

– Радвам се, че заговорихте за онова, което става в тила – каза Горбовски. „Белите петна“ на науката. И мене ме занимава този въпрос. Според мене при нас в тила не е добре... Например Масачузетската машина. – Алпа кимна няколко пъти. Горбовски се обърна към него. – Вие, разбира се, сигурно я помните. Сега за нея рядко се сещат. Увлечението по кибернетиката мина.

– Нищо не мога да си спомня за Масачузетската машина – каза Банин. – Е, после?

– Знаете ли, това е древно опасение: да не би машината да стане поумна от човека и да го потисне... Преди половин век в Масачузетс пуснали най-сложното кибернетично устройство, което е съществувало някога. С някакво си феноменално бързо действие, безпределна памет и тъй нататък... И тази машина работила точно четири минути. Изключили я, циментирали всичките ѝ входове и изходи, отвели от нея енергията, минирали я, и я обградили с бодлив тел. С истински ръждясал бодлив тел – ако искате, вярвайте.

– А в същност какво е станало? – попита Банин.

– Тя почнала да се държи – каза Горбовски.

– Не разбирам.

– И аз не разбирам, но едва успели да я изключат.

– А някой разбира ли?

– Говорих с един от създателите ѝ. Той ме хвана за рамото, погледна ме в очите и каза само: „Леонид, та беше страшно.“

– Това си го бива – каза Ханс.

– А – каза Банин. – Глупости. Не ме интересува.

А пък мене ме интересува – каза Горбовски. – Нали могат да я включат отново. Вярно, че е под забраната на Съвета, но защо да не вдигнат забраната? Алпа измърмори:

– Всяко време си има свои зли магьосници и привидения.

– Като говорим за злите магьосници – подхвана Горбовски, – веднага се сещам за случая е Тринадесетте.

Очите на Ханс горяха.

– Случая с Тринадесетте – разбира се! каза Банин. – Тринадесет фанатици... Впрочем къде са те сега?

– Моля, моля – каза Алпа. – Това същите учени ли са, които се съединиха с машините? Но нали те загинаха.

– Казват, че да – рече Горбовски, – но не е там въпросът. Създаде се прецедент.

– Че какво – каза Банин. – Наричат ги фанатици, ни, смятам, че в тях има нещо примамливо. Да се отървеш от всичките си слабости, страсти, емоционални избухвания... Гол разум плюс неограничени възможности за усъвършенствуване на организма. Изследовател, който няма нужда от уреди, който сам си е уред и сам си е транспорт. И никакви опашки за улмотрони... Аз прекрасно си го представям. Човек-флаер, човек-реактор, човек-лаборатория. Неуязвим, безсмъртен...

– Моля за извинение, но това не е човек – измърмори Алпа. – Това е Масачузетската машина.

– А как са загинали, щом като са безсмъртни? – попита Ханс.

– Сами се разрушиха – каза Горбовски. – Види се, не е приятно да си човек-лаборатория.

Изад машините се появи един човек, кървавочервен от напрежение, с цилиндър улмотрон на рамо. Банин скочи от сандъка и се затича да му помогне. Горбовски замислено наблюдаваше как товарят улмотрона във вертолета. Кървавочервеният човек се оплакваше:

– Не стига, че дават един вместо три, не стига, че губиш половин ден, но трябва още да доказваш, че имаш право! Не ти вярват! Можете ли да си представите – не ти вярват! Не вярват!!!

Когато Банин се върна, Алпа каза:

– Всичко това е доста фантастично. Ако ви интересува тилът, по-добре обърнете сериозно внимание на Вълната. Всяка седмица има

поредно нула-транспортиране. И всяко нула-транспортиране предизвиква Вълна. Голямо или малко изригване. А с Вълната се занимават дилетантски. Да не стане втора Масачузетска машина, само че без изключвател. Камил – познавате ли Камил? – я разглежда като явление от планетен мащаб, но неговите аргументи са мъчно разбираеми. С него много мъчно се работи.

– Впрочем – каза Ханс – знаете ти гледището на Камил за бъдещето? Той смята, че днешното увлечение по науката е един вид благодарност за изобилието, инерция от онези времена, когато способността за логично възприемане на света е била единствената надежда на човечеството. Той казва така: „Човечеството е в навечерието на разцеплението. Емоционисти и логици – изглежда, че има пред вид хората на изкуството и хората на науката – се отчуждават помежду си, престават да се разбират и престават да имат нужда едни от други. Човек се ражда емоционист или логик. Това лежи в самата природа на човека. И кога да е човечеството ще се разцепи на две общества, също така чужди едно на друго, както ние сме чужди на леонидяните...“

– А – каза Банин. – Каква глупост. Какво ти разцепление? Къде ще се дене средният човек? Може Пагава и да гледа новата картина на Сурд като теле железница, възможно е Сурд да не разбира защо съществува на тоя свят Пагава, на това нищо не може да се каже – ето ти логик и ето ти емоционист. Ами аз какъв съм? Да, аз съм научен работник. Да, три четвърти от времето ми и три четвърти от нервите ми принадлежат на науката. Но и аз не мога без изкуство! Ето нечий грамофон свири и на мене ми е хубаво. Мога да мина и без грамофон, но с него ми е много по добре... И тъй, пита се, ами аз как ще се разцепя?

– И аз си го помислих – каза Ханс. – Но той казваше, че, първо, геният на нашето време щял да бъде среден човек в бъдещето и, второ, уж съществувал не един среден човек, а двама – емоционист и логик. Във всеки случай аз така го разбрах.

– Възхищавам ти се – каза Банин. – Според мене, когато слушаш Камил, нищо не можеш да разбереш.

– А може това да е бил поредният парадокс на Камил? – каза замислено Горбовски. – Той обича парадоксите. Впрочем за парадокс това разсъждение може би е прекалено праволинейно.

– Е, Леонид Андреевич – каза весело Ханс. – Все пак имайте пред вид, че това не са разсъждения на Камил, а мои. Аз вчера се пекох на плажа и изведнъж на камъка изникна Камил – нали знаете неговия маниер? – и почна да разсъждава гласно, като се обръщаше главно към

морските вълни. А пък аз лежах и слушах, а сетне заспах.

Всички се засмяха.

– Камил се упражнява – каза Горбовски. – Горедолу си представям защо му е потрябвало това разцепление. Изглежда, че го занимава въпросът за еволюцията на човека и той строи модели. Синтезът от логици и емоционалисти му се струва по всяка вероятност като нов човек, който вече няма да е човек.

Алпа въздъхна и скри лулата си.

– Проблеми, проблеми... – каза той. Противоречия, синтез, тил, фронт... А забелязахте ли кои седят тук? Вие, вие... той... аз... Неудачници. Отхвърлените от науката. Ето науката – получава улмотрони.

Той искаше да каже още нещо, но тогава високоговорителят ревна отново:

– Внимание, Радуга! Говори директорът. Капитанът на звездолета „Тариел-втори“ Леонид Андреевич Горбовски. План-енергетикът на планетата другаря Канеко. Моля да се явят незабавно при мене.

От колите веднага се подадоха водачите. По лицата им беше изписано неопишуемо удоволствие. Всички гледаха лъжезвездните летци. Банин вдигна рамене и разпери ръце. Ханс извика весело: „Не е за мене, аз съм шурман!“ Алпа взе да покашля и затули лице с длан. Горбовски бързо стана.

– Трябва да вървя – каза той. – Никак не ми се тръгва. Така и не успях да се изкажа. Ето накратко моето становище. Не трябва да се огорчаваме и да чупим ръце. Животът е прекрасен. Между другото именно защото противоречията и новите обрати нямат край. А що се отнася до неизбежните неприятности, аз много обичам Куприн, той има един герой, нещастен човек, който се пропил. Помня наизуст това, което той казва. – Той се изкашля. – „Ако ме смачка влак, вътрешностите ми се смесят с пясъка и се намотаят по колелата и ако в този последен миг ме попитат: «Е, и сега ли е прекрасен животът?» – ще кажа с благодарен възторг: «Ах, колко е прекрасен!»¹² – Горбовски се усмихна смутено и пъкна грамофона в джоба си. Това е казано преди три века, когато човечеството още е ходело на четири крака. Хайде да не се оплакваме!... Ще ви оставя кондиционера¹³ – тук е много горещо.

12. Цитат от романа на руския писател А. Куприн „Дуел“ (21 гл.)

13. кондиционер (техн. термин) – климатична инсталация, климатик. Бел. NomaD.

ГЛАВА ПЕТА

Матвей не беше сам. На масата му, сложил ръце под себе си, седеше и си клатеше краката малък чернококс човек, черноок, подвижен, подобен на ученик-абитуриент. Това беше Етиен Ламондоа, ръководителят на съвременната „нула-физика“, „бързият физик“, както го наричаха колегите.

– Може ли да вляза? – попита Горбовски.

– А ето го и него – каза Матвей. – Познавате ли се. Ламондоа скочи стремително от масата, приближи се близко до Горбовски и здраво му стисна ръката, като го погледна отдолу нагоре.

– Радвам се да ви видя, капитане – каза той и мило се усмихна. – Тъкмо говорехме за вас.

Горбовски се отдръпна и седна в едно кресло.

– А пък ние – за вас – каза той.

Етиен пъргаво се поклони и се върна на масата до директора.

– И тъй продължавам. „Харибдите“ се борят до смърт. Трябва да се признае на Маляев, че създаде отлични машини. Интересно е, че северната Вълна е от съвсем нов тип. Тези хлапаци успели вече да я нарекат П-вълна, какво ще кажете? По името на Шота. Дявол да го вземе, трябва да признае, че си скубя косите! Как по-рано не съм обърнал внимание на това великолепно явление? Ще трябва да се извиня на Аристотел. Той се оказа прав. Той и Камил. Прекланям се пред Камил. Аз се прекланях пред него и по-рано, но сега като че ли разбирам какво е имал пред вид. Впрочем знаете ли, че Камил загина?

Матвей трепна.

– Пак ли?

– А, вие знаете вече! Странна история. Загинал и отново възкръснал. Чувал съм за такива неща. На тоя свят няма нищо ново. Между другото, вярвате ли, че Склярков е могъл да го остави на Вълната? Аз – не. И тъй, северната Вълна е стигнала до пояса на контролните станции. Първата, Лю-вълната, е разпръсната, втората, П-вълната, отблъсква „харибдите“ със скорост до двадесет километра в час. Така че северните посеви вероятно все пак ще загинат. Наложил се да изпратим биолозите с вертолети ...

– Знаем – каза директорът. – Оплаквах се.

– Какво да правим! Разбирам ги, но все пак те се държаха

недостойно. На океана движението на Вълната е спряно. Там се наблюдава явление, за което Лю би си дал живота: деформация на пръстеновидната Вълна. Тази деформация отговаря на капа-уравнението, а ако вълната е капа-поле, тогава става ясно всичко, над което си блъскаше главата горкият ни Маляев: и Д-проницаемостта, и телегенността на фонтаните, и „вторичните призрази“... Дявол да го вземе, за тези три часа ние научихме за Вълната повече, отколкото за десет години! Матвей, имайте пред вид: щом свърши всичко това, ще имаме нужда от един У-регистратор, може би дори от два. Смятайте, че съм подал заявка. Обикновените изчислителни няма да ни помогнат. Само Лю-алгоритми, само Лю-логика!

– Добре, добре – каза Матвей. – А какво става на юг.

– На юг е океанът. За юга можете да бъдете спокоен. Там вълната е стигнала до Брега на Пушкин, изгорила е Южния архипелаг и е спряла. Според мене тя няма да отиде по-нататък, което е много жалко, защото наблюдателите избягаха оттам толкова бързо, че изоставиха цялата автоматика, и ние почти нищо не знаем за южната Вълна. – Той щракна пръсти от досада. – Разбирам, вие се интересувате от съвсем други неща. Но какво да се прави, Матвей, нека да гледаме реалистично на нещата. Радуга – това е планета на физиците. Това е нашата лаборатория. Енергостанциите са унищожени, не можем да ги върнем. Когато свърши този експеримент, ние ще ги построим отново, заедно. Нали ще ни трябва много енергия! А що се отнася до рибарството, дявол да го вземе... Нулевиците морално са готови да се откажат от чорба от калмари. Не ни се сърдете, Матвей.

– Аз не се сърдя – каза директорът с тежка въздишка. – Но има нещо детско у вас, Етиен. Вие като дете, което си играе, чупите всичко, което е толкова скъпо за възрастните. – Той въздъхна отново. – Постарайте се да опазите поне южните посеви. Никак не ми се иска да изгубим автономията си.

Ламондоа погледна часовника, кимна и без да каже дума, изскочи навън. Директорът погледна Горбовски.

– Какво ще кажеш, Леонид? – попита той и се усмихна тъжно. – Да, приятелю. Горката Постишева. Тя е ангел в сравнение с тези вандали. Когато си помисля, че към всичките ми грижи ще се прибавят и грижи за възстановяване на снабдителната система и на асенизацията, косите ми се изправят. – Той си дръпна мустака. – А, от друга страна, Ламондоа има право – Радуга наистина е планета на физиците. Но какво ще каже Канеко, какво ще каже Джина... – той поклати глава и раменете му

потръпнаха. – Да! Канеко! Ами къде е Канеко?

– Матвей каза Горбовски, – мога ли да знам, защо ме извика?

Обърнат с гръб към него, директорът се занимаваше с клавишите на селектора.

– Удобно ли ти е? – попита той.

– Да – каза Горбовски. Той вече беше легнал. Може би ти се пие?

– Пие ми се.

– Вземи си от хладилника. Може би ти си яде? – Още не, но скоро ще ми се прияде.

– Ето тогава ще си поговорим. А дотогава не ми пречи да работя.

Горбовски извади от хладилника сокове и една чаша, направи си коктейл и отново легна в креслото, като смъкна облегалката. Креслото беше меко, прохладно, коктейлът беше леден и вкусен. Той лежеше, посърбваше от коктейла, замижал от удоволствие, и слушаше как директорът говори с Канеко. Канеко каза, че не може да се измъкне не го пускат. Директорът попита: „Кой не ви пуска?“ – „Тук има четиридесет души – отвърна Канеко – и всеки не ме пуска.“ – „Сега ще ви пратя Габа“ – каза директорът. Канеко възрази, че тук и без това е достатъчно шумно. Тогава Матвей разправи за Вълната и напомни с извиняващ се тон, че Канеко освен всичко друго е и началник на СИС на планетата Радуга. Канеко каза сърдито, че не си спомня за това и Горбовски изпита съчувствие към него.

Началниците на Службата за индивидуална сигурност винаги предизвикваха у него чувство на жал и състрадание. На всяка овладяна, а понякога и не съвсем овладяна планета рано или късно почваха да пристигат аутсайдери – туристи, отпускари (с цялото си семейство и с децата), свободни художници, търсещи нови впечатления, несретници, търсещи самота или по-тежка работа, разнообразни дилетанти, спортистивловци и други хора, които не се числяха в никакви списъци, непознати никому на планетата, с никого несвързани и често отбягващи всякакви връзки. Началникът на СИС беше длъжен да се запознае лично с всеки от аутсайдерите, да ги инструктира и да следи всеки аутсайдер да дава ежедневно сведения за себе си със сигнал на регистриращата машина. На зловещите планети от типа на Яйла или Пандора, където новопристигналият беше причакван на всяка крачка от всевъзможни опасности, командите на СИС бяха спасили не един човешки живот. Но на плоската като дъска Радуга, с нейния еднообразен климат, беден животински свят и гостоприемно, винаги тихо море СИС неизбежно трябваше да се превърне и, както по всичко изглеждаше, беше се превърнала в празна

формалност. И учтивият, коректен Канеко, който чувствуваше двусмислеността на своето положение, естествено се занимаваше не с инструктиране на литератори, пристигнали да поработят в самота, и не с проследяване на сложните маршрути на влюбените и младоженците, а със своето планиране или с някаква друга истинска работа.

– Колко аутсайдери има сега на Радуга? – попита Матвей.

– Около шестдесет души. Може би малко повече.

– Канеко, приятелю, трябва да намерите незабавно всички аутсайдери и да ги препратите в Столицата.

– Не разбирам напълно какъв е смисълът на това мероприятие – каза учтиво Канеко. – В заплашените райони практически никога няма аутсайдери. Там е гола суха степ, Тим мирише на лошо и е много горещо...

– Моля ви се, да не спорим, Канеко – помоли го Матвей. Вълната си е Вълна. В такова време е по-добре всички незаинтересувани хора да бъдат под ръка. Сега ще дойде тук Габа с безделниците си и аз ще ти го пратя. Организирай ги там.

Горбовски извади сламката и отпи направо от чашата. Камил загина, помисли си той. А след като загина, възкръсна. И с мене са се случвали такива неща. Види се, тази прословута Вълна е предизвикала порядъчна паника. По време на паниката винаги някой загива, а сетне много се учудваш, когато го срещнеш в кафенето на милион километри от мястото, където е загинал. Лицето му е издраскано, гласът пресипнал и бодър, той слуша анекдоти и нагъна шеста порция мариновани скариди със съчуанско зеле.

– Матвей – повика той. – А къде е сега Камил?

– Ах да, ти още не знаеш – каза директорът. Той се доближи до масичката и почна да си разбърква коктейл от сок от нар и ананасов сироп. – Говорих с Маляев от Грийнфилд. Кой знае как Камил се намерил на предния тост, забавил се там и останал под Вълната. Това е някаква объркана история. Този Скляров – наблюдателят – пристигна с флаера на Камил, получи един истеричен припадък и съобщи, че Камил бил смачкан, а след десет минути Камил се свърза с Грийнфилд, изрече, както обикновено, едно пророчество и отново изчезна. Е, може ли след такива постъпки да се отнасяме сериозно към Камил?

– Да, Камил е голям оригинал, А кой е Скляров?

– Наблюдател при Маляев, нали ти казвам. Много старателен, мил момък, много ограничен... Безсмислено е да предполагаме, че той е предал Камил. Вечно на Маляев му идват наум някакви странни мисли...

– Не обиждай Маляев – каза Горбовски – Той просто с логичен. Впрочем да не говорим за това. По-добре да говорим за Вълната. – Да говорим – каза разсеяно директорът.

– Това много опасно ли е?

– Кое?

– Вълната. Опасна ли е? Матвей засумтя.

– Общо взето, Вълната е смъртно опасна каза той. – Лошото е там, че физиците никога не знаят как ще се държи тя. Например тя може всеки момент да се развее. – Той помълча. – А може и да не се развее.

– И не може ли да се скрие човек от нея?

– Не съм чувал някой да е опитвал. Казват, че това е доста страшно зрелище.

– Нима не си я виждал?

Мустаците на Матвей заплашително щръкнаха?

– Ти би могъл да забележиш – каза той, – че аз имам малко време да се разтакавам по планетата. През цялото време чакам някого, помирявам някого или някой ме чака... Уверявам те, че ако имах свободно време...

Горбовски се осведоми предпазливо:

– Матвей, аз сигурно ти трябва, за да търся аутсайдери, нали?

Директорът го погледна сърдито.

– Прияде ли ти се?

– Н-не.

Матвей се разходи из кабинета.

– Ще ти кажа кое ме тревожи. Първо, Камил предсказваше, че този експеримент няма да свърши благополучно. Те не обръщаха никакво внимание на това. Следователно и аз също. А сега Ламондоа признава, че Камил е имал право...

Вратата се разтвори и в кабинета, бляскайки с великолепните си зъби, се втурна един грамаден негър с къси бели панталони, с бяла куртка и с бели обувки на бос крак.

– Пристигнах! – обяви той и размаха огромните си ръце. – Какво искаш, о господарю мой, директоре? Искаш ли да разруша града или да построя дворец? Искях, отгатнал твоите желания, да ти докарам най-красивата жена на име Джина Пикбридж, но нейните чарове се оказаха по-силни и тя остана в Рибарското, откъдето ти праща не-любезни поздравии.

– Аз нямам никакъв пръст в това – каза директорът. – Нека си праща поздравите на Ламондоа. – Наистина, нека! – провикна се негърът. –

Габа – каза директорът, – ти знаеш ли за Вълната? – Че това Вълна ли е? – каза презрително негърът. – Виж, когато аз вляза в стартовата камера и Ламондоа натисне лоста за пускане, тогава ще бъде истинска Вълна! А това е нищо, вълничка, разклащане! Но аз те слушам и съм готов да ти се покоря.

– Ти с бригадата ли си? – попита директорът търпеливо. Габа мълком посочи прозореца. – Върви с тях на космодрома, ти постъпваш в разпореждане на Канеко.

– Заповедта ти е закон – каза Габа. В същия момент мощни гърла под прозореца креснаха под акомпанимента на банджо мелодията на псалма „До стените Иерихонски“:

На веселата Радуга,
Радуга, Радуга...

Габа с една крачка се намери до прозореца и кресна:

– Ти-хо!

Песента стихна. Един тънък чист глас жално проточи:

Dig my grave both long and narrow,
Make my coffin neat and strong!...¹⁴

– Отивам – каза с известно смущение Габа и с мощен скок се прехвърли през прозореца.

– Деца... – каза директорът и се ухили. Той затвори прозореца. – Застояха се бебетата. Не знам какао ще нравя без тях.

Той остана до прозореца и Горбовски, притворил очи, го гледаше в гърба. Гърбът му беше много широк, но, кой знае защо, толкова превит и нещастен, че Горбовски се разтревожи. Матвей, звездният летец и десантник, не можеше да има такъв гръб.

– Матвей – каза Горбовски – наистина ли ти трябва? – Да – каза директорът. – Много. – Той все гледаше през прозореца.

– Матвей – каза Горбовски. Кажете ми какво има.

– Тъга, предчувствия, грижи – издекламира Матвей и млъкна.

Горбовски се повъртя, настани се, включи тихичко грамофона и също тъй тихичко каза:

14. „Изкопайте ми гроб, дълъг и тесен,/ ковчег ми направете здрав, чист, уютен...“
(Традиционна песен от Бахамите, от репертоара на Пит Сийгър, „The Pete Seeger Sampler“, Folkways Records, New York, 1955), Бел. NomaD.

– Добре, приятелю. Ще поседя с тебе просто така.

– Аха. Добре, поседи си така.

Тъжно и лениво звънтеше китара, във пламтеше горещото празно небе, а в кабинета беше прохладно и полутъмно.

– Трябва да чакаме. Ще чакаме – каза високо директорът и се върна на креслото си.

Горбовски не отговори.

– Да! – каза той. – Колко съм неучтив! Съвсем забравих. Какво прави Женечка?

– Благодаря, добре е. – Тя върна ли се?

– Не. Тъй и не се върна. Смятам, че сега не иска дори да помисли за това.

– Все заради Альошка ли?

– Разбира се. Просто да се чудиш колко важно стана, това за нея.

– А спомняш ли си как се кълнеше: „Нека само да се роди...“

– Всичко помня. Помня и такива неща, които ти не знаеш. Отначало тя страшно се измъчваше с него. Оплакваше се. „Нямам майчинско чувство – казваше. – Изрод съм. Дърво.“ А после нещо се случи. Дори не забелязах как. Вярно е, че той е чудесно прасенце. Много нежен и умен. Веднъж се разхождах с него в парка. Изведнъж ме пита: „Татко, какво е това, дето кляка?“ Отначало не разбрах. После... Разбираш ли, имаше вятър, фенерът се клати и по стената имаше сенки от него. „Кляка“. Много точен израз, нали?

– Вярно – каза Горбовски. – Ще стане писател. Само че би било добре все пак да го дадете в някой интернат.

Матвей махна с ръка.

– И дума не може да става – каза той. Тя няма да го даде. И знаеш ли отначало спорех, а после си помислих: „За какво? За какво да отнемам на един човек смисъла на живота?“ Това е смисълът на нейния живот. За мене това е непонятно – призна той, – но вярвам, защото го виждам. Може би защото съм много по-стар от нея. И за мене Альошка се появи твърде късно. Понякога си мисля, колко самотен щях да бъда, ако не знаех, че мога всеки ден да го виждам. Женка казва, че съм го обичал не като баща, а като дядо. Е, може и така да е. Разбираш ли за какво говоря?

– Разбирам. Но за мене това е непознато. Аз никога не съм бил самотен, Матвей.

– Да – каза Матвей. – Доколкото те познавам, край тебе през цялото време се въртят хора, на които ти си ужасно необходим. Имаш добър

характер, всички те обичат.

– Не е така – каза Горбовски. – Аз обичам всички. Живял съм едва ли не сто години и представи си, Матвей, досега не съм срещнал нито един неприятен човек.

– Ти си много богат човек – продума Матвей.

– Впрочем – спомни си Горбовски. – В Москва излезе една книга. „Нищо не е по-горчиво от твоята радост“ от Сергей Волковски. Поредната бомба на емоциolistите. Генкин излезе с жлъчна статия. Много остроумна, но неубедителна: литературата, казва, трябва да бъде такава, че да ти е приятно да я препарираш. Емоциolistите злобно се смееха. Навярно всичко това продължава и досега. Никога няма да разбере. Защо не могат да се отнасят един към друг с търпимост?

– Това е много просто – каза Матвей. – Всеки си въобразява, че прави историята!

– Но той прави историята! – възрази Горбовски. – Всеки действително прави историята! Та ние, средните хора, през цялото време така или иначе се намираме под тяхно влияние.

– Не ми се иска да споря – каза Матвей. – Нямам време да мисля за това, Леонид. Аз не съм под тяхно влияние.

– Е, хайде да не спорим – каза Горбовски. – Хайде да пием сок. Ако искаш, аз дори мога да пия местно вино. Но само ако това наистина ще ти помогне.

– Сега може да ми помогне само едно. Ламондоа да дойде тук и да каже разочаровано, че Вълната се е разсеяла.

Известно време те пиха мълком сок, като се поглеждаха над чашите.

– Нещо отдавна никой не ти се обажда каза Горбовски. – Дори е някак чудно.

– Вълната – каза Матвей. – Всички са заети. Разприте са забравени. Всички бягат.

Вратата в дъното на кабинета се отвори и на прага се появи Етиен Ламондоа. Лицето му беше замислено и той се движеше необичайно бавно и отмерено. Директорът и Горбовски мълчаливо го гледаха как идва и Горбовски усети неприятно чувство под лъжичката. Той още нямаше представа какво става или какво е станало, но вече знаеше, че няма да може повече да лежи уютно. Той изключи грамофона.

Ламондоа се приближи до масата и се спря.

– Май че ще ви огорча – каза той бавно и с равен глас. – „Харибдите“ не издържаха. – Главата на Матвей потъна в раменете му – Фронтът

е пробит на север и на юг. Вълната се разпространява с ускорение десет метра в секунда. Връзката с контролните станции е прекъсната. Аз успях да дам заповед за евакуирането на ценното оборудване и на архивите. – Той се извърна към Горбовски. – Капитане, ние се надяваме на вас. Ако обичате, кажете каква товароподемност имате?

Без да отговаря, Горбовски гледаше Матвей. Очите на директора бяха затворени. Той галеше безцелно повърхността на масата с огромните си длани.

– Товароподемност ли? – повтори Горбовски и стана.

Той се доближи до директорския пулт, наведе се към микрофона за всеобщо оповестяване и каза: Внимание, Радуга! Щурманът Валкенщайн и борд-инженерът Диксън да се явят бързо на борда на звездолета.

После се върна към Матвей и сложи ръка на рамото му.

– Няма нищо страшно, приятелю – каза той. – Ще се сместим. Дай заповед да се евакуира Детското. Аз ще се заема с яслите. – Той погледна към Ламондоа. – А товароподемността ми е малка, Етиен – каза той.

Очите на Етиен Ламондоа бяха черни и спокойни – очи на човек, който знае, че винаги има право.

ГЛАВА ШЕСТА

Роберт видя как стана всичко това.

Той беше клекнал върху плоския покрив на кулата за далечен контрол и предпазливо разединяваше антенните-приемници. Те бяха четиридесет и осем – тънки тежки прътчета, монтирани в плъзгаща се параболна рама, и всяко трябваше да бъде старателно отвъртяно и сложено с всички предпазни мерки в специален кальф. Той бързаше много и току поглеждаше през рамо на север.

Над северния хоризонт стоеше висока черна стена. По гребена ѝ, там, где то тя се опираше в тропопаузата, минаваше ослепителна светлинна ивица, а още по-високо в празното небе пламваха и гаснеха светлолилави разряди. Вълната настъпваше непреодолимо, но много бавно. Невероятно изглеждаше, че я задържа рядката верига от тромави машини, които оттук изглеждаха съвсем малки. Беше някак особено тихо и знойно и слънцето изглеждаше особено ярко, както пред буря на Земята, когато всичко стихва и слънцето свети с все сила, но половината небе е вече покрито със синьочерни тежки облаци. В тази тишина имаше нещо особено зловещо, необикновено, почти призрачно, защото обикновено настъпващата Вълна хвърляше пред себе си многобалови урагани и рев на безбройни мълнии.

А сега беше съвсем тихо. До Роберт стигаха ясни припряните гласове долу от площада, където товареха и трупача в един тежък вертолет особено ценно оборудване, дневници с наблюдения, записи на автоматични уреди. Чуваше се как Пагава гърлено се кара на някого, че са свалили преждевременно анализаторите, а Маляев, без да бърза, обсъжда с Патрик строго теоретичния въпрос за вероятното разпределяне на зарядите в енергетичната бариера над Вълната. Цялото население на Грийнфилд се беше събрало сега в тази кула под краката на Роберт и на площада. Разбунтувалите се биолози и двете компании от туристи, които в навечерието се бяха спрели да ношуват, бяха изпратени отвъд ивицата на посеви те. Биолозите бяха изпратени на птерокара заедно с лаборантите, на които Пагава бе заповядал да оборудват зад ивицата от посеви нов наблюдателен пункт, а за туристите беше пристигнал специален аеробус от Столицата. И биолозите, и туристите бяха много недоволни; и когато се отлетяха, в Грийнфилд останаха само дово лните.

Роберт работеше почти машинално и както винаги, когато

работеше с ръцете си, мислеше за най-различни лещи. Много го боли рамото. Чудно, никъде не си беше удрял рамото. Коремът го смъди, но коремът ясно – когато се спъна в улмотрона. Интересно как изглежда сега този улмотрон. И как изглежда моят птерокар. И как изглежда... Интересно какво ще стане тук след три часа. Жал ми е за цветните градини... Дечицата цяло лято се трудиха, измисляха най-фантастични съчетания на цветовете. И тогава се запознахме с Таня. Таня – повика тихичко той. Как си там сега? Той пресметна разстоянието от фронта на Вълната до Детското. Безопасно е, помисли си той със задоволство. Те там навярно дори не знаят, че има Вълна, че биолозите се разбунтуваха, че аз едва не загинах, че Камил...

Той се изправи, изтри лицето си с опакото на ръката и погледна на юг, към безкрайните зелени ниви. Той се мъчеше да мисли за гигантските стада крави, отглеждани за месо, които откарваха сега във вътрешността на континента; за това колко много ще трябва да се работи за възстановяването на Грийнфилд, когато Вълната се разсее; и колко е неприятно след двегодишното изобилие отново да се връща към синтетичната храна, към изкуствените бифтеци, към крушите с вкус на паста за зъби, към хлорелните „селски супи“, към овчите квазибиотични котлети и към другите чудеса на синтеза, да ги вземат мътните... Той мислеше за каквото му падне, но нищо не можеше да направи.

Нямаше къде да се скрие от учудените очи на Пагава, от ледения тон на Маляев, от преувеличено-съчувственото отношение на Патрик. Най-страшното е, че нищо не може да се направи, че отстрани това трябва да изглежда, меко казано, странно. А в същност защо да се изразява меко? Това изглежда направо еднозначно. Уплашеният наблюдател пристига измъчен с чужд флаер и съобщава за смъртта на другаря си. А, както се оказва, другарят му бил жив. Оказва се, че той загинал по-късно, когато уплашеният наблюдател бягал с неговия флаер. Но той беше премазан, повтаря си наум за десети път Роберт. А може би това е било просто халюцинация? Може би съм се уплашил толкова, че съм имал халюцинации? Никога не съм чувал за такива неща. Но нали и за това, което се случи – ако то се е случило, – също никога не съм чувал. Е, така да бъде, отчаяно си помисли той. Нека не вярват. Танюшка ще повярва. Само тя да повярва! А на тях им е все едно, те веднага забравиха Камил. Те ще си спомнят за него, когато ме виждат. И ще ме гледат с теоретическите си очи и ще анализират, и ще съпоставят, и ще преценяват. И ще строят най-противоречиви хипотези и само истината никога няма да научат... И аз няма никога да науча истината.

Той отхвърли последната антена, сложи я в калъфа, след това събра всички калъфи в плоска картонена кутия и тогава от север се чу кънтящ пукот, сякаш в някоя огромна празна зала се беше пукнал балон. Когато се обърна, Роберт видя как на черния фон на Вълната се изправя дълъг бял факел. Гореше една „харибда“. Веднага долу гласовете млъкнаха. Изрева и заглъхна работещият на празен ход мотор на вертолет. Сигурно всички се ослушваха и гледаха на север. Роберт още не беше разбрал какво се е случило, когато нещо се разтресе и задрънча и под кулата, събаряйки, оцелелите палми, запълзя една резервна „харибда“, която вдигна в движение отвора на абсорбера. На откритото място тя изрева така, че ушите им заглъхнаха, и тръгна на; север да запущва пробива, като се обви с облак от червеникав прах.

Това беше нещо доста обикновено: една от „харибдите“ не беше успяла да отведе в базалта излишъка енергия от мощностите и Роберт вече се беше навел да вземе картонената кутия, когато в подножието на черната стена нещо ярко пламна, едно ветрило от разноцветен пламък излетя и още един стълб от бял дим, който го се наливаше и сгъстяваше, пред очите: му тръгна към небето. Гръмна нов пукот. Долю дружно закрещяха и Роберт веднага видя далеч на изток още няколко факела. „Харибдите“ пламваха една след друга и след минута хилядакилометровата стена на Вълната, която напомняше сега класна дъска, изписана с тебешир, се олюля и запълзя напред, изхвърляйки пред себе си в степта черни раздуващи се петна. Роберт с мъка преглътна с пресъхналото си гърло, взе кутиите и се втурна надолу по стълбата.

По коридорите сновяха хора. Уплашената Зиночка притича, притиснала до гърдите си пачка кутии с ленти, Хасан Али-заде и Карл Хофман влачеха със свръхестествена скорост към изхода тежкия саркофаг на лабораторния хемостазер така, сякаш вятърът ги носеше. Някой викаше: „Елате тук! Не мога сам! Хасан!...“ Във вестибюла звънна счупено стъкло. На площада моторите захъркаха, В диспечерската, тъпчейки разхвърляните карти и книжа, пред екрана подскачаше Пагава и нетърпеливо крещеше: „Защо не чуваш? «Харибдите» горят! Горят «харибдите», казвам! Вълната тръгна! Разбираш ли, нищо не чувам!... Етиен! Ако си разбрал, кимни!...“

Мръщейки се от болка, Роберт метна кутията на рамо и почна да слиза към вестибюла. Отзад някой шумно дишаше и гърмеше по стъпалата. Вестибюлът беше осеян с амбалажна хартия и с парчета от някакъв уред. Вратата от нечупливо стъкло беше разцепела по дължина, Роберт се промъкна с едното рамо напред на входната площадка и се спря.

Той видя как в небето излитат един след друг претъпкани птерокари. Той видя как Маляев мълком с каменно лице наблъсква в последния птерокар момичетата-лаборантки. Той видя как Хасан и Карл, разтворили уста от напрежение, се мъчат да хвърлят саркофага си през вратата на вертолета, а някой отвътре се старае да им помогне и всеки път саркофагът го удря по пръстите. Той видя Патрик, съвсем спокойния, сънен Патрик, който беше опрял гръб в задния фенер на вертолета съсредоточен и замислен израз. А когато извърна глава, видя едва ли не над себе си въгленочерната стена на Вълната, която закриваше небето като кадифена завеса.

– Спрете да товарите! – изкрещя над ухото му Пагава. – Опомнете се! Веднага да хвърлите този ковчег!

Хемостазерът рухна с тежък звън върху бетона.

– Изхвърлете всичко! – крещеше Пагава, като тичаше от входната площадка. – Всички незабавно във вертолета! Не виждате ли? На кого говоря, Скляров! Патрик, спиш ли?

Роберт не се помръдна от мястото си. Патрик също. В това време Маляев се облегна върху вратата на птерокара, затвори я и взе да маха с ръце. Птерокарът разпери криле, подскочи тежко, наведе се на една страна и излетя зад покривите. От вертолета хвърчаха кутии. Някой викаше с плачещ глас: „Няма да дам, Шота Петрович! Това няма да им дам!...“ – „Ще дадеш, гълъбче! – реवेशе Пагава. – И още как ще дадеш!“ Към Пагава изтича Маляев, като извика нещо и посочи небето. Роберт вдигна очи. Един малък вертолет-водач, набоден с антени като таралеж, се понесе над площада с ужасния вой на прегрят двигател и като ставаше все по-малък, отлетя на юг. Пагава вдигна над главата си стиснати юмруци:

– Къде? – закрещя той. – Назад! Назад, да го вземе дяволът! Стига паника! Спрете го!

В това време Роберт стоеше на входната площадка и крепеше на рамото си, което тъпо го болеше, тежката картонена кутия. Той имаше впечатление, че е на кино. Ето разтоварват вертолета. Т.е. просто изхвърлят от него каквото им падне, вертолетът наистина е претоварен – то личи по спадналото шаси. До вертолета се блъскат. Отначало се блъскаха с викове, сега млькнаха. Хасан смуче кокалчетата на пръстите си – сигурно се е одраскал. Патрик като че ли е заспал. Намерил е кога, и главното, къде!... Карт Хофман, човек педантичен (както се казва „задълбочен и предпазлив учен“), хваща летящите от вертолета кутии и се мъчи да ги подреди акуратно – вероятно за самоутвърждаване. Пагава

подскача нетърпеливо до вертолета и през цялото време поглежда ту към Вълната, ту към контролната кула. Той явно не иска да отлети и съжалява, че тук той е най-старият. Маляев стои настрана и също гледа към Вълната – без да откъсва очи, със студена враждебност. А в сянката на къщата, в която живееше Патрик, стои моят флаер. Интересно кой го е закарал там и защо? Никой не обръща внимание на флаера, а и той никому не трябва; останали са около десет души, не по-малко, вертолетът е добър, мощен, от класа „грифен“, но при такъв товар ще тръгне с половин скорост. Роберт постави кутията на стъпалото.

– Няма да успеем – каза Маляев.

В гласа му имаше такава тъга и горчивина, че Роберт се учуди. Но той вече знаеше, че всички ще успеят. Той отиде до Маляев.

– Има още една резервна „харибда“ – каза той. Четвърт час ще ви стигне ли?

Маляев го гледаше, без да разбира.

– Има две резервни „харибди“ – каза студено той и изведнъж разбра.

– Добре – каза Роберт. – Не забравяйте Патрик Той е от другата страна на вертолета.

Роберт се обърна и се затича. След него закрещяха, но той не се обърна. Тичаше с всичка сила, като прескачаше захвърлените апарати, лехите с декоративни растения, старателно подстриганите храсти с ароматни бели цветове. Той тичаше към западния край. Вдясно над покривите стоеше черна кадифена стена, стигаща до зенита, а вляво препичаше ослепителното бяло слънце. Роберт задмина последната къща и веднага се натъкна на необятната кърма на „харибдата“. Той видя снопове зеленина, усукани в сглобките на исполинските гъсенични вериги, смачкани листчета от някакво ярко цвете, прилепнали към гъсеничната лента, одраното стъбло на една млада палма, стърчащо между зъбните колела, и, без да вдига очи, се покатери нагоре по тясната стълба, като гореше ръцете си в нажежените от слънцето напречници. Все така, без да вдига очи, той се плъзна по гръб в кабината за ръчно управление, седна на седалката, свали стоманения щит пред лицето си и отново ръцете му заработиха по навик, автоматично. Дясната му ръка се протегна напред и включи тока, едновременно лявата включи скачването, приведе управлението на ръчно, а дясната вече се протягаше назад да търси клавиша на стартера; и когато всичко наоколо зарева, загърмя и се затресе, лявата, вече съвсем ненужно включи системата на кондициониране. След това – вече съзнателно – той напипа лоста за управляване на

поглъщателя, отведе го до крайна степен към себе си и едва тогава се реши да погледне напред през отметнатия щит.

Право срещу него беше Вълната. Вероятно нито един човек освен Лю никога не е бил толкова близо до Вълната. Тя беше просто черна, без ни най-малки жилки и задяната от слънцето степ ясно се очертаваше на нейния фон до самия хоризонт. Виждаше се всяка тревичка, всяко храстче. Роберт виждаше дори мишките-земеровки, замрели шашардисано като жълти стълбчета пред дупките си. Над главата му се чу и почна стремително да нараства сух звънтящ вой – абсорберът заработи. „Харибдата“ плавно се олюляваше в движение. В огледалото зданията на селището, подскачаха в праха, вертолетът още не се виждаше. Още стотина метра, не, още петдесетина метра – и край. Той хвърли поглед наляво и му се стори, че стената на Вълната вече малко се е огънала. Впрочем беше много трудно да се съди за това. А може би няма да успее, изведнъж си помисли той. Той не сваляше очи от белите димни стълбове, вдигащи се зад хоризонта. Димът бързо се разпръсваше и сега едва личеше. Интересно какво е могло да гори в „харибдите“?

Стига, помисли си той, като натискаше спирачките. Че инак няма да мога да избягам. Той отново погледна в огледалото. Ех че дълго се суетят, помисли си той. Степта пред „харибдата“ бавно потъмняваше като огромен триъгълник, във върха на който се намираще абсорберът. Мишките-земеровки изведнъж безпомощно заскачаха, една от тях внезапно падна по гръб на около двадесетина крачки и лапичките ѝ конвулсивно затрепераха.

– Бягайте, глупачета! – каза гласно Роберт. – Вие поне можете.

И тогава той видя втората „харибда“. Тя стоеше на половин километър, обърната на изток, алчно вдигнала черната тръба на абсорбера, и пред нея тревата точно така потъмняваше, потрепервайки от нетърпим студ.

Роберт ужасно се зарадва. Браво, помисли си той. Умен човек! Смелчага! Нима е Маляев? А защо не? Нали той е човек и нищо човешко не му е чуждо... А може да е самият Пагава? Впрочем него просто няма да го пуснат. Ще го вържат и ще го пхнат под седалката, че и ще го натиснат с крака, да не рита. Браво, браво! Той блъсна бордовия люк, подаде се навън и взе да вика:

– Ехе-хе! Дръж се, приятелю! Двамата с тебе тук ще останем цяла година!

Той погледна уредите и веднага забрави всичко. Мощностите бяха на привършване: светещата стрелка под направеното стъкло опираше в

ограничителя. Той погледна бързо огледалото и малко му олекна. В бялото небе над покривите на селището беше увиснало бързо намаляващо тъмно петънце. Още десетина минути, помисли си той. Сега се виждаше ясно, че фронтът на Вълната пред селището се беше огънал. Вълната минаваше край зоната на действие на „харибдите“ от изток и от запад.

Роберт поседя малко, стиснал зъби. С цялата си енергия се мъчеше да пропъди видението за обгорелия труп на седалката на водача. Добре би било да се научи да изключва по желание въображението си... Той се стресна и почна да отваря всички люкове, за които можеше да си спомни. Тежкия кръгъл люк над главата. Люкът вляво – да се отвори широко... Люкът отдясно е вече полуотворен – и той да се разтвори... Вратата зад гърба, която води към машинното отделение... Не, тя по-добре да се затвори – експлозията навярно става тъкмо там, в мощностите... Да се заключи, да се заключи... Тъкмо в този момент съседната „харибда“ избухна.

Роберт чу оглушителен гръм, блъсна го горещ въздух и когато се подаде от люка, видя, че на мястото на съседа има огромен жълт прах, закриващ степта и небето, и Вълната, а в дълбочината на облака нещо догаря с ярка трептяща светлина. Нещо изшумуля във въздуха и звънко се блъсна в бронята. Роберт погледна уредите и е едно движение се извърли през левия люк.

Той падна по очи в горещата суха трева, скочи, преви се и се втурна да бяга към селището. Никога през живота си не беше тичал така. Неговата „харибда“ избухна, когато той беше вече в градинката на крайната къща. Той дори не се озърна, само скри глава в раменете си, наведе се още по-ниско и взе да тича още по-бързо. Вечна ти слава, повтаряше той. Вечна ти слава!... После съобрази, че повтаря тези думи от момента, когато видя на мястото на съседната „харибда“ този страшен стълб от прах.

Площадът беше пуст, тревата стъпкана, навсякъде лежеше разхвърляна извънредно ценна уникална апаратура, кутии с уникални записи, а лек ветрец лениво прелистваше уникалните дневници на уникалните наблюдения.

Дишайки тежко, Роберт пресече площада и изтича към флаера. Двигателят на флаера работеше, а на мястото на водача беше седнал Патрик с обикновения си сънен вид.

– Ето те и тебе – каза мило Патрик. Роберт смаян го гледаше. – Вече мислех, че си останал там. Сядай по-скоро, трябва да бягаме. Тя има една скорост сега – олеле, майко!...

Роберт падна на седалката до него.

– Чакай – каза той задъхано. – Може би вторият... също се е спасил? Кой беше това? Маляев, Хофман?...

Патрик несръчно завъртя ръчката и изведе флаера да се засили.

– Вторият съм аз – каза той стеснително.

– Ти?

– Аз – повтори Патрик и се изхили нервно. Той изкара флаера на пътечката и най-сетне го вдигна. – Почувствувах, че избухва, измъкнах се и избягах. Здравата гръмна, нали? Мене до самото селище ме понесе...

Селището бавно се обърна под тях и се плъзна назад. Браво на Патрик, помисли си Роберт с недоумение.

– А моята гръмна по-силно – каза Патрик. – Как ти се струва, Роб, а?

– Накъде летиш? – попита Роберт.

– Към Студените ручей – каза Патрик. – Новата база ще бъде там.

ГЛАВА СЕДМА

Роберт погледна през рамо. Вече нищо не се виждаше освен беззвучното небе и зелените поля. Два пъти вече днес бягах от нея, помисли си той. Няма да се отърва и от трето бягане.

– Какво ще стане сега? – попита той. Патрик изду дебелиите си устни.

– Лошо ще стане. Тя има огромен запас от инерция.

– Опитвал ли си да го пресметнеш? – Да.

– Е?

Патрик въздъхна тежко и нищо не отговори. Присвил вежди, Роберт гледаше пред себе си. После включи рацията на флаера и се настрои на Детското. Той натисна няколко пъти клавиша за повикване, но Детското не отговаряше. Не бива да се безпокоя, помисли си той. Имат летен празник и тъй нататък. Колко чудно, че те още нищо не знаят. И нека нищо не знаят. Ще знам само аз. Той пак попита:

– Накъде летим?

– Ти вече попита.

– Ах, да... Патрик, приятелю, трябва ли непременно да отидеш в тези Ручей?

– Разбира се. Къде другаде? Роберт се облегна на седалката.

– Да – каза той. – Ти напразно остана. – В какъв смисъл „напразно“?

– Можеш ли по-бързо?

– Мога...

– Ами още по-бързо?

Патрик не отвърна. Двигателят клокочеше, задавяйки се от въздуха.

– Ние винаги бързаме – измърмори Патрик. – Винаги нещо или някой ни кара да пренебрегваме. По-бързо, още по-бързо... Ами не може ли още по-бързо? Може, отговаряме ние. Моля ви се!... Нямаме време да се огледаме. Нямаме време да помислим. Нямаме време да размислим – защо и дали си струва? А после се появява Вълната. И ние пак бързаме.

– Подай повече гориво – каза Роберт. Той мислеше за съвсем друго нещо. – И карай по-надясно.

Патрик замълча. Долу бързо минаваха зелените нивя със зреещо жито, редките бели къщички на синоптичните станции. Виждаше се как караха добитъка на юг направо чрез житата. От тази височина

кибернетичните овчари наглеждаха като блестящи звездички. Всичко това вече не беше нужно.

– Не си ли чувал нещо за „Стрелата“? – попита Роберт.

– Не. „Стрелата“ е далеч. Тя няма да успее. Престани да мислиш за това, Роб!

– Че за какво друго да мисля? – измърмори Роберт – Ами за нищо. Седни по-удобно и гледай наоколо си! Не знам дали и ти, но аз не забелязвах по-рано нищо от това. Мисля, че дори никога не съм виждал тази зелена пълна от вятъра върху житата... Вълна! Пфу! И знаеш ли кога видях за пръв път всичко това? Знаеш ли? Когато гледах към степта през железния щит на „харибдата“. Аз все гледах тази чернотия и изведнъж видях степта и разбрах, че това е краят на всичко. И ми стана ужасно мъчно. А мишките-земеровки гледаха Вълната и нищо не разбираха... И знаеш ли, какво открих, Роб? В нещо сме сбъркали.

Роберт мълчеше. Късно си се сетил, мислеше си той. Трябваше по-рано да гледаш, макар и през прозореца.

Долу преминаваха белите правоъгълници на зданията, бетонирани площади, раираните кули на енергоантените – това беше една от многобройните енергетични станции на северния пояс.

– Снишавай се – каза Роберт.

– Къде?

– Ето един площад – виждаш ли? – гдето са птерокарите.

Патрик погледна през борда.

– Действително – каза той. – Ами защо?

– Ще си вземеш един птерокар, а на мене ще дадеш флаера.

– Какво си намислил? – попита Патрик.

– Ще летиш сам по-нататък. Аз нямам работа в Ручеите. Слизай.

Патрик послушно почна да се снишава. Все пак той караше флаера отвратително. Роберт разглеждаше площада.

– Превъзходна организация – измърмори насмешливо той. – Ние там се блъскаме, захвърляме всичко, а тук „а двама дежурни се падат три птерокара.

Флаерът качна тромаво между птерокарите. Роберт прехапа език.

– Ох! – каза той. – Хайде, излизай, излизай. Патрик много бавно и неохотно слезе от седалката.

– Роб – каза той несигурно, – може и да не е моя работа, но все пак какво си намислил?

Роберт бързо, пъргаво се премести на неговото място.

– Не се безпокой, няма нищо страшно. Ти ще се справиш ли с

птерокара?

Патрик стоеше с отпуснати ръце и лицето му доби жалостив израз.

– Роб – каза той. – Гледай трезво на нещата. Над Вълната има плазмена бариера от сто километра. Няма да можеш да я прескочиш.

Роберт смаяно го погледна.

– Той вече отдавна е загинал – каза Патрик. – Първият път можеше да сбъркаш, но сега там е минала Вълната.

– За какво говориш? – попита Роберт. – Нямам намерение“ да скачам през Вълната, проклетата да е. Имам по-важна работа. Сбогом. Предай на Малаев, че няма да се върна. Сбогом, Патрик.

– Сбогом – каза Патрик.

– Ти така и не ми каза, ще се справиш ли с птерокара или не?

– Ще се справя – каза печално Патрик. – Познавам добре птерокарите. Ех, Роб!...

Роберт обърна ръчката за управление остро към себе си и когато се огледа след пет минути, енергостанцията вече се беше скрила зад хоризонта. До Детското имаше два часа път. Роберт провери горивото, вслуша се в двигателя, нагласи го на най-икономичен режим и включи киберпилота. После отново опита да извика Детското. Детското мълчеше. Роберт искаше да изключи рацията, но помисли и превключи приемника на самонастройка.

– ... от девети клас Асмодей Баро намери през време на екскурзия вкаменели организми, напомнящи морски таралежи. Мястото на находката се намира доста далеч от крайбрежието...

– ... съвещание при директора. Тук се носят никакви странни слухове. Казват, че Вълната била стигнала до Грийнфилд. Дали да се върна в базата? Мисля, че сега не е време за улмотрони.

– ... няма да успеем да я поставим със собствени сили. Ние нямаме Отело. Откровено казано, идеята да поставяме Шекспир ми се струва абсурдна. Не мисля, че сме способни на нова интерпретация, а да чакаме, докато...

– ... Витя, как ме чуваш? Витя, смайваща новина! Булит декодира този ген. Взemi лист хартия и пиши. Шест... Единадесет... Единадесет, казвам...

– Внимание, Радуга! До началниците на всички групи за издирване. Да се започне евакуирането. Да се обърне специално внимание: всички летателни транспортни средства от клас, не по-нисък от „Медуза“, да бъдат докарани в Столицата.

– ... малка светлосиня виличка направо на брега. Тук има много

свеж въздух, чудесно слънце. Никога не съм обичала Столицата и никога не можах да разбера защо са я построили на екватора. Какво? Ама, разбира се, ужасно е задушно...

– ... Сойер! Сойер! Аз съм Канеко. Веднага сменяй курса. Художниците се намериха вече. Върви на юг, намери третия вертолет. Третият вертолет не е пристигнал...

– Внимание, изпитатели! Днес в четиринадесет часа ще се състои извънплановото нула-изпращане на човек към Земята. Моля да дойдете в Института не по-късно от тринадесет часа...

– ... Нищо не разбирам. Все не мога да се свържа с директора. Всички канали са заети. Ти не знаеш ли какво става?

– Адолф! Адолф! Моля те, обади се! Моля те, върни се незабавно! Още има шанс да се качим на звездолета!... (Гласът почна да изчезва, но Роберт придържа нониуса.) Страшна катастрофа! Кой знае защо, нищо не съобщават за това, но ми казаха, че Радуга била обречена! Връщай се незабавно! Искам да съм с тебе сега...

Роберт пусна нониуса.

– ... както винаги. У Веселовски. Не, Синица ще чете нови стихове. Мисля, че са любопитни. Струва ми се, че ще ти харесат. Не, разбира се, това не е шедьовър, обаче...

– ... Че защо, аз много добре разбирам всичко. Но помисли сам, „Тариел-втори“ е десантен звездолет. Опитвал ли си да сметнеш колко хора може да вземе? Не, аз ще остана тук. И Вера реши да остане. Не е ли все едно къде...

– Следотърсачи, Следотърсачи! Мястото на сбора е Столицата. Всички в Столицата! Вземете със себе си „къртиците“, ще копаем скривалище. Може би ще успеем...

– ... „Тариел“ ли казвате? Знам, разбира се, Горбовски. Да, за съжаление неговата товароподемност е малка. Е, нищо... Предлагам приблизително такъв списък: от дискретниците – Пагава, от вълновиците – Аристотел, може би Маляев, от бариерниците бих препоръчал Форестър... Какво от това, че е стар? Той е велик! Вие, гълъбче, сте на четиридесет години и виждам, че не си представяте психологията на старците. Остава им да живеят всичко на всичко към пет-десет години и пак не им дават...

– Габа! Габа! Чу ли за нула-изпращането? Какво? Зает ли си? Ех, че чуден човек... Аз летя към института. Защо да съм полудял? Ама знам всичко това, знам го... Тъкмо сега! Ами ако изведнъж стане? Е, прощавай. Търси онова, което остане от мене, някъде край Процион.

– Физиците пак са вдигнали нещо във въздуха край Северния полюс. Би трябвало да отлети да види, но сега пристигна някакъв вертолет и всички ни канят в Столицата. Ах, и вас ли? Чудно!... Е, там ще се видим.

Роберт изключи рацията. „Тариел-втори“, десантник... Той взе управлението от киберпилота и увеличи до крайност оборотите на двигателя. Житата долу свършиха, почна ивицата на тропичните гори. Нищо не можеше да се види в тази пъстра жълтозелена бъркотия, но Роберт знаеше, че там, под сянката на исполинските дървета, минават прави шосета и по тези шосета вероятно вече препускат на запад коли с бежанци. Няколко тежки товарни вертолета минаха на югозапад, някъде до самия хоризонт. Те се скриха от погледа и Роберт отново остана сам. Той извади радифона и избра номера на Патрик, Патрик дълго не се обаждаше. Най-сетне се чу неговият глас:

– Ало?

– Патрик, аз съм, Скляров, Патрик, какво се знае за Вълната?

– Все същото, Роб. Брегът на Пушкин е потопен. Аозора е изгоряла. Рибарският гори сега. Няколко „харибди“ са оцелели, мъкнат ги на буксир към Столицата. А ти къде си?

– Това не е важно – каза Роберт. – Колко е от Вълната до Детското?

– До Детското? За какво ти е Детското? До Детското е далеч. Слушай, Роб, ако оцелееш, бързо лети към Столицата, Ние всички ще бъдем там след половин час. – Той изведнъж се изсмя. – Опитаха се да вкарат Маляев в звездолета. Жалко, че те нямаше. Той разби носа на Хасан. А Пагава се е скрил някъде.

– Ами тебе не се ли опитаха да те вкарат?

– Защо говориш така, Роб...

– Добре де, извинявай. Значи засега. Вълната е далеч от Детското?

– Не е чак толкова далеч... Час, час и половина...

– Благодаря, Патрик. Довиждане.

Роберт отново се опита да се свърже с Таня, този път то радифона. Той почака пет минути. Таня не отговаряше...

Детското беше празно. Над стъклените спални, над градините, над пъстрите вили беше увиснала тишина. Тук нямаше онова паническо безредие, което бяха оставили лед себе си нулевиците в Грийнфилд. Пясъчните пътечки бяха старателно изметени, чиновете в градината, както винаги, стояха в равни редици, леглата бяха акуратно оправени. Само на пътечката пред Танината вила на пясъка лежеше една забравена кукла. До куклата седеше един пухкав питомен калям с големи очи. Той я

душеше старателно и поглеждаше към Роберт с добродушно любопитство.

Роберт влезе в Танината стая. Тук, както винаги, беше чисто, светло и миришеше на хубаво. На масата лежеше разтворена тетрадка, през облегалката на стола беше метната голяма мъхеста кърпа за лице. Роберт я пипна – тя беше още влажна.

Роберт постоя до масата, после плъзна разсеяно поглед то тетрадката. Той прочете два пъти името си, докато това стигне до съзнанието му. Името беше написано с големи печатни букви.

„РОБИК! Спешно ни евакуираха към Столицата. Търси ме в Столицата. Непременно да ме намериш! Още нищо не са ни казали, но, изглежда, че приближава нещо страшно. Ти си ми нужен, Робик. Намери ме. Твоя Т.“

Роберт откъсна листчето от тетрадката, сгъна го на четири и го скри в джоба си. За последен път огледа Танината стая, отвори стенния гардероб, попипа роклите ѝ, отново затвори гардероба и излезе от вилата.

От вилата на Тая се виждаше добре морето – спокойно, приличащо на застинало зелено масло. Десетки пътечки водеха през тревата към жълтия плаж, по който бяха разхвърляни шезлонги и скари. Няколко лодки лежах нагоре с килове до самата вода. А хоризонтът на север гореше с нетърпимо ярки слънчеви петна. Роберт бързо отиде до флаера. Той прекрачи борда, спря се и отново се озърна към морето. И изведнъж разбра: това не беше слънцето, това беше гребенът на Вълната.

Той се отпусна уморено на седалката и подкара флаера. Същото е и на юг, помисли си той. Тя ни изтласква от север и от юг. Капан. Коридор между две смърти. Флаерът отново се понесе над тропическата гора. Колко остава още, мислеше той. Два часа, три? Две места в звездолета, десет?

Гората под флаера изведнъж се свърши и Роберт вида на една просторна поляна голям пътнически аеробус, обкръжен от тъпа хора. Той машинално забави движението и почна да слиза. Види се, аеробусът беше претърпял авария и всички тези хора до него чудно нещо колко са малки всичките! – чакаха, докато пилотът оправи повредата. Той видя пилота – огромен чернокож човек, който човъркаше двигателя. После разбра, че това са деца и веднага след това видя Тая. Тя беше застанала до пилота и поемаше от него някакви части.

Флаерът падна на десет крачки от аеробуса и веднага всички се обърнаха към него. Но Роберт виждаше само Тая, нейното прекрасно

измъчено лице, тънките ѝ ръце, които притискаха към гърдите изцапаните железни, и учудено разширените ѝ очи.

– Аз съм – каза Роберт. – Какво има, Таня?

Таня мълчаливо го гледаше и тогава той погледна към чернокожия пилот и позна Габа. Габа се усмихна широко и извика:

– А, Роберт! Я ела тук да ми помогнеш! Таня е чудесно момиче, но никога не е имала работа с аеробуси! И аз също! А пък двигателят му през цялото време заглъхва!

Децаца – седемгодишни момченца и момиченца – разглеждаха с интерес Роберт. Той се приближи до аеробуса, мимоходом докосна нежно с бузата си косата на Таня и надникна в двигателя. Габа го потупа по гърба. Те се познаваха добре. Бяха се сприятелили много – Роберт и десет отчаяно скучаещи нула-изпитатели, които вече две години седяха тук без работа след несполучливия опит с кучето Фимка.

Онова, което видя в двигателя, накара Роберт за секунда да притаи дъх. Да, Габа, както изглежда, наистина по-рано никога не е имал работа с аеробуси. Нищо не можеше да се направи – горивото беше свършило. Съвсем напразно Габа беше почти разглобил двигателя. То се случва. Случва се такова нещо дори на най-опитните водачи: в аеробусите горивото не свършва често. Роберт погледна крадешком към Таня. Тя все притискаше към гърдите си замърсените от смазка взривни цилиндри и чакаше.

– И тъй? – попита бодро Габа. – Правилно ли сме си служили с ей този лост, не знаей как се казва той?

– Ами – каза Роберт, – много е възможно. – Той хвана лоста и го подръпна. – Някой знае ли, че сте заседнали тук.

– Аз съобщавах – отвърна Габа. – Но на тях там не им стигат коли. Знаеш ли историята с ембриозародишите?

– Кажй, кажй – каза Роберт, като очистваше безцелно, но много старателно канала на подаващия лост. Той се наведе така, че лицето му да не се вижда.

– Трябваше ни транспорт. Канеко почна да отглежда „медузи“, а пък се оказа, че това не са „медузи“, а кибернетични кухни. Грешка в снабдяването, а? – Габа почна високо да се смее. – Какво ще кажеш?

– Смехория – каза Роберт през зъби.

Той вдигна глава и огледа небето. Видя празната белезникава синева и на север над върхарите на далечните дървета ослепително яркия гребен на Вълната. Тогава пусна полека отметнатия калъф на двигателя, измърмори „Така-а... Ще видим!“ и обиколи аеробуса от другата

страна, където нямаше никой. Там клекна и притисна чело до блестящата полирана обшивка. От другата страна на аеробуса Габа запя с гърмящ глас:

One is none, two is some,
Three is a many, four is a penny.
Five is a little hundred...¹⁵

Когато отвори очи, Роберт видя неговата танцуваща сянка на тревата – сянка от вдигнатите ръце с разперени пръсти. Габа забавляваше децата. Роберт се изправи, отвори вратата и влезе и аеробуса. На седалката на водача седеше едно момче, което ожесточено се беше вкопчило в ръчките за управление. То правеше с ръчките необичайни фигури и при това свиреше и бучеше.

– Внимавай – ще ги измъкнеш – каза Роберт. Момчето не му обърна внимание.

Роберт искаше да включи SOS-фара, но видя, че фарът вече беше включен. Тогава той отново огледа небето. През електролита на фенера небето изглеждаше нежно синьо и беше съвсем празно. Трябва да реша, помисли си той и хвърли поглед към момчето. Момчето с увлечение подражаваше на рева на вятъра.

– Я излез тук, Роб – каза Габа. Той стоеше до вратата.

Роберт излезе.

– Притвори вратата – каза Габа.

Чуваше се как Таня разказва нещо на децата от другата страна на аеробуса и как свири и бучи момчето на седалката на пилота.

– Тя кога ще бъде тук? – попита Габа.

– След половин час.

– Какво се е случило с двигателя?

– Няма гориво. Лицето на Габа посивя.

– Защо – попита той безсмислено. Роберт нищо не каза. – А в твоя флаер?

– На този сандък няма да стигне и за пет минути. Габа се удари с юмруци по челото и седна на тревата.

– Ти си механик – каза той дрезгаво. – Измисли нещо. Роберт се облегна на аеробуса.

– Спомняш ли си приказката за вълка, козата и зелето? Тук има една дузина дечица, една жена и ние двамата. Жената, която обичам

15. Английска детска песничка.

повече от всички хора на света. Жената, която ще спася на всяка цена. И така, флаерът е двуместен...

Габа кимна няколко пъти.

– Разбирам. Няма какво да се говори, то се знае. Нека Таня седне във флаера и да вземе толкова дечица, колкото се поберат...

– Не – каза Роберт.

– Защо не? След два часа те ще бъдат в Столицата.

– Не – повтори Роберт. – Това няма да я спаси. Вълната ще бъде в Столицата след три часа. Там чака звездолет. Таня трябва да отлети с него. Недей да спориш с мене! – яростно прошепна той. – Възможни са само два варианта: или аз ще летя с Таня, или с Таня ще летиш ти, но тогава ще ми се закълнеш във всичко свято, че Таня ще отлети с този звездолет. Избирай.

– Ти си полудял! – каза Габа. Той се вдигна бавно от тревата. – Това са деца! Ела на себе си!...

– Ами ония, които остават тук, те не са ли деца? Кой ще избере трите, които ще отлетят към Столицата и към Земята. Ти ли? Върви избирай!

Габа беззвучно отваряше и затваряше уста. Роберт погледна на север. Вълната вече се виждаше добре. Сияещата ивица се вдигаше все по-високо, влачейки след себе си тежка черна завеса.

– Е? – каза Роберт. – Заклевах ли се? Габа бавно поклати глава.

– Тогава сбогом – каза Роберт.

Той направи крачка напред, но Габа му препречи пътя.

– Деца! – каза той почти беззвучно.

Роберт го хвана с две ръце за реверите на куртката и доближи лицето си съвсем близо до неговото лице.

– Таня! – каза той.

Няколко секунди те мълчаливо се гледаха в очите.

– Тя ще те намрази – каза тихо Габа. Роберт го пусна и се засмя.

– След три часа и аз ще умра – каза той. – Ще ми бъде все едно. Сбогом, Габа.

Те се разделиха.

– Тя няма да тръгне с тебе – каза Габа след него. Роберт не отговори. Аз това го знам, помисли си той.

Той заобиколи аеробуса и с дълги скокове се втурна към флаера. Видя лицето на Таня, обърнато към него, и смеещите се лица на дечицата, които бяха я наобиколили, и весело им помаха с ръка, като усещаше силна болка в мускулите на лицето, свити конвулсивно в безгрижна

усмивка. Той изтича към флаера, надникна вътре, сетне се изправи и извика:

– Танюшка, я ела ми помогни!

И в същия миг от другата страна на аеробуса се появи Габа. Той скачаше на четири крака.

– Защо скучаете? – закрещя той. – Кой ще хване Шир Хан¹⁶ – великия тигър на джунглите?

Той нададе проточен рев, ритна и побегна на четири крака към гората. Няколко секунди дечицата го гледаха с отворени уста, после някой весело изпищя, някой войнствено зарева и цялата тълпа се завтече след Габа, който вече надничаше с рев зад дърветата.

Таня се озърна, усмихна се учудено и отиде до Роберт.

– Колко чудно – каза тя. – Сякаш няма никаква катастрофа.

Роберт все гледаше след Габа. Вече никой не се виждаше, но от гората ясно се чуваха смях и писък, прашене на храсти и грозният рев на Шир Хан.

– Колко особено се усмихваш, Робик – каза Таня.

– Какъв чудак е този Габа – каза Роберт и веднага съжали: трябваше да мълчи. Гласът му изневеряваше.

– Какво има, Роб? – попита веднага Таня. Неволно той погледна над главата ѝ. Тя също се обърна и също погледна и уплашено се притисна до него.

– Какво е това? – попита тя. Вълната вече стигаше до слънцето.

– Трябва да бързае – каза Роберт. – Влез в кабината и вдигни седалката.

Тя скочи ловко в кабината и тогава с огромен скок той скочи след нея, обгърна раменете ѝ с дясната си ръка и я стисна така, че тя да не може да се помести, и от място подкара флаера към небето.

– Роби! – прошепна Таня. – Какво правиш, Роби?

Той не я гледаше. Той изстискваше от флаера всичко, което можеше. И само с края на окото си видя долу поляната, самотния аеробус и малкото лице, което поглеждаше с любопитство от кабината на водача.

16. Персонаж от романа „Книга за джунглата“ на британския писател Ръдйър Киплинг.

ГЛАВА ОСМА

Дневната жега вече беше почнала да спада, когато последните преторокари, препълнени и претоварени, чупейки шаситата, кацнаха на улиците до площада пред зданието на Съвета. Сега на този обширен площад се беше събрало почти цялото население на планетата.

От север и от юг бавно влизаха в града гърмящите колони на уродливите земериначни „къртици“ с отличителните знаци на Следотърсачите и с жълтите мълнии на строителите-енергетици. Те застанаха на лагер по средата на площада и След стремително съвещание, на което се изказаха само двама души – всеки по три минути полугласно, – започнаха да копаят дълбока шахта-скривалище. „Къртиците“ загърмяха оглушително, чупейки бетона на настилката, и след това една след друга, извивайки се нелепо, почнаха да влизат в земята. Край шахтата бързо израсна пръстеновидна могила от раздробена почва и над площада се появи и увисна задушлива възкисела миризма на денатуриран базалт.

Физиците-нулевици запълниха пустеещите етажи на театъра срещу зданието на Съвета. Целия ден те отстъпваха заедно с аварийните отряди на „харибдите“, като се забавяха във всеки наблюдателен пункт, във всяка станция за далечен контрол, за да спасяват всичко, което могат, от оборудването и научната документация, и всяка минута рискуваха живота си, докато категоричната заповед на Ламондоа и на директора не ги извика в Столицата. Познаваха ги по възбудения и виновно-предизвикателен вид, по неестествено оживените гласове, по безсмислените шеги, в които се позоваваха на специални обстоятелства' и по нервния висок смях. Сега под ръководството на Аристотел и Пагава те отбираха и преснимаха на микрофилм най-ценните материали за евакуиране от планетата.

Една голяма група от механици и метеоролози беше излязла на края на града и се зае да строи конвейерни цехове за производство на малки ракети. Смятаха да натоварят тези ракети с извънредно важна документация и да ги пуснат извън пределите на атмосферата като изкуствени спътници, за да ги съберат после и да ги доставят на Земята. Към ракетниците се присъединиха част от аутсайдерите – онези, които инстинктивно усещаха, че нямат сила да чакат със скръстени ръце, и онези, които наистина можеха и желаеха да помогнат, и онези, които искрено вярваха, че е необходимо да бъде спасена извънредно важната

документация.

Но на площада, задръстен от „гепарди“, „медузи“, „каруци“, „дилижанси“, „къртици“, „грифони“, оставаха още много хора. Тук бяха биолози и планетолози, изгубили за оставащите часове смисъла на живота, аутсайдери – художници и артисти, – смаяни от неочаквана изненада, сърдити, объркани, които не знаеха какво да правят, къде да отидат и пред кого да предявяват искания. Някакви много издръжливи и спокойни хора разговаряха бавно на разнообразни теми, като се събираха на купчини сред машините. И още някакви си тихи хора, които мълчаливо и омърлушено седяха в кабините или се притискаха до стените на зданията.

Планетата беше опустяла. Цялото население – всеки човек беше извикан, изкаран, заловен в най-отдалечените ѝ и затънтени краища и докаран в Столицата. Тя се намираще на екватора и сега по всички ширини на планетата, северни и южни, беше пусто. Само няколко души бяха останали там, които бяха заявили, че им е все едно, и някъде над тропическите гори се беше изгубил един аеробус с деца и възпитател и един тежък „грифон“, изпратен да ги търси.

Под сребристия връх през последните часове непрекъснато заседаваше Съветът на Радуга. От време на време високоговорителят за всеобщо оповестяване извикваше с гласа на директора или на Канеко по име най-неочаквани хора. Те тичаха към зданието на Съвета и се скриваха зад вратата, а сетне изтичаха, качваха се в птерокари или флаери и отлитаха от града. Мнозина от онези, които не бяха заети с работа, ги изпращаха със завистливи погледи. Не се знаеше какви въпроси се обсъждат в Съвета, но високоговорителите за всеобщо оповестяване вече бяха изrekli главното: заплахата от катастрофа е съвсем реална; Съветът разполага само с един десантен звездолет с малка товароподемност; Детското е евакуирано и децата са поместени в градския парк под наблюдението на възпитатели и лекари; рейсовият кораб-звездолет „Стрела“ поддържа непрекъснато връзка с Радуга и се намира на път към нея, но ще пристигне не по-рано от десет часа. Три пъти на час дежурният от Съвета осведомяваше площада за положението на фронтовете на Вълната. Високоговорителят гърмеше: „Внимание, Радуга! Предаваме информация...“ И тогава площадът мълкваше, всички се вслушваха напрегнато и се озъртаха с досада към шахтата, от която се чуваше еквивият тътен на „къртиците“. Вълната се движеше странно. Нейното ускорение ту се увеличаваше – и тогава хората помрачняваха и навеждаха очи, – ту намаляваше – и тогава лицата просветляваха и се

появяваха неуверени усмивки, – но Вълната се движеше, посевите горяха, горите избухваха, изоставените селища пламтяха.

Официална информация имаше твърде малко – може би защото нямаше кой и кога да се занимава с нея и, както винаги в такива случаи, основен вид информация ставаха слуховете.

Следотърсачите и строителите навлизаха все по-дълбоко в земята и излизащите от шахтата изкаляни и изморени хора весело се хилеха и крещяха, че им трябва още някакви си два-три часа – и ще завършат дълбокото и достатъчно просторно скривалище за всички. Гледаха ги с известна надежда и тази надежда се подкрепяше от упоритите слухове за пресмятането, което били направили Етиен Ламондоа, Пагава и някакъв си Патрик. Според това пресмятане северната и южната Вълна, след като се сблъскат на екватора, трябвало взаимно и енергетично да се ограничат и да деритринитират, след като погълнат голямо количество енергия. Казваха, че след това на Радуга трябва да падне слой от сняг, деbel метър и половина.

Казваха също, че преди половин час в Института за дискретно пространство, глухите бели стени на който можеше да види от площада всеки желаещ, били успели най-сетне да осъществят нула-изпращане на човек към Слънчевата система и дори назоваваха името на пилота, първият в света нула-летец, който в настоящата минута уж благополучно пребивавал на Плутон.

Разказваха за сигнали, получени зад южната Вълна. Сигналите били извънредно изопачени от смущенията, но успели да ги дешифрират и тогава се изяснило, че няколко души, които доброволно били останали в една от енергоцентралите по пътя на Вълната, били останали живи и се чувствували задоволително, което доказва, че П-вълната за разлика от вълните от предишните познати типове не представлява реална опасност за живота. Посочваха дори имената на щастливците и се намираха хора, които лично ги познават. За потвърждение предаваха разказа на един очевидец как прочутият Камил изскочил от Вълната със запален птерокар, профучал като чудовищна комета и викал нещо, и размахвал ръка.

Много се беше разпространил слухът, че един стар звезден летец, който сега работел в шахтата, бил казал нещо като: „Познавам командира на «Стрела» от сто години. Щом като той казва, че ще пристигне не по-рано от десет часа, това значи, че ще бъде тук не по-късно от три часа. И няма защо да кимате към Съвета. Там са дилетанти, които нямат представа какво представлява съвременният звездолет и на какво е

способен в опитни ръце.“

Светът изведнъж изгуби простотата и яснотата си. Мъчно беше да се отдели истината от лъжата. Най-честният човек, когото познавате от детинство, можеше, без да му мисли, да ви излъже само за да ви подкрепи и успокои, а след двадесет минути ще го видите вече тъжно превит под тежестта на безсмисления слух, че Вълната, макар да не била опасна за живота, необратимо осакатявала психиката, като я свеждала до равнището на пещерния човек.

Хората на площада видяха как в зданието на Съвета влезе една висока, едра, разплакана жена, която водеше за ръка момченце на около пет години с червени гащички. Мнозина я познаваха – това беше Женья Вязаницина, жената на директора на Радуга. Тя излезе много скоро, придружена от Канеко, който учтиво, но здраво я държеше за лакътя. Тя вече не плачеше, но по лицето ѝ личеше такава свирепа решителност, че хората уплашено се отдръпваха и ѝ правеха път. Момченцето спокойно гризеше бисквита.

Онези, които бяха заети, бяха много по-добре. Ето защо голяма група от художници, писатели и артисти, след като спориха до пресилване, взеха най-сетне окончателно решение и тръгнаха към края на града, към ракетчиците. Те едва ли можеха сериозно да помогнат, но бяха сигурни, че ще им намерят работа. Някои слязоха в шахтата, където вече се правеха хоризонтални галерии. А няколко опитни пилоти се качиха, на птерокари и се понесоха на север и на юг, за да се присъединят към наблюдателите на Съвета, които вече няколко часа играеха на гоненица със смъртта.

Тези, които останаха, видяха как пред входа на Съвета кацна един обгорен, изпочукан и опръскан флаер. От него едва излязоха двама души, постояха на треперещите си крака и тръгнаха към вратата, като се подкрепяха взаимно. Лицата им бяха жълти и подпухнали и човек само с мъка можеше да познае, че това са младият физик Карл Хофман и изпитателят-нулевик Тимоти Сойер, прочут с изкусното свирене на банджо. Сойер само въртеше глава и мучеше, а Хофман похриптя и разказа неразбрано как те току-що се опитали да прескочат Вълната, приближили се до нея на разстояние двадесет километра, но тогава Тим усетил болка в очите и те били принудени да се върнат. Оказа се, че в Съвета била предложена идеята да прехвърлят населението отвъд Вълната. Сойер и Хофман били разузнавачи. И веднага някой разказа, че двама Следотърсачи се мъчели да се гмурнат под Вълната в открито море с изследователски батискаф, но още не се били върнали и за тях не се знаело

нищо.

По това време на площада бяха останали около двеста души – по-малко от половината от възрастното население на Радуга. Хората гледаха да стоят на групи. Те бавно разменяха по някоя дума, без да откъсват очи от прозорците на Съвета. На площада ставаше тихо: „къртиците“ бяха влезли надълбоко и техният рев едва се чуваше. Водеха се тъжни разговори.

– Пак ми се провали отпускът. Тоя път май задълго.

– Скривалище, подземие..., мазе... Отново настъпва черна стена и хората отиват в мазетата.

– Жалко, че нямам никакво настроение да рисувам. Погледнете колко е красиво зданието на Съвета. Каква цветна дълбочина. С голямо удоволствие бих го нарисувал... и бих предал това настроение на напрегнатост и очакване, но... Не мога. Тежко ми е.

– Чудно нещо, все пак. Ние нали не сме избрали таен Съвет... Това са типично жречески похвати. Да се затворят в кабинета и да обсъждат там съдбата на планетата... В края на краищата за мене не е толкова важно за какво говорят там, но това е неприлично...

– Никак не ми харесва Ананиев. Погледнете го, ето вече два часа седи сам, с никого не говори и през всичкото време само си точи ножчето... Ще отида да поговоря с него. Искате ли да дойдете с мене?

– Аодзора е изгоряла... Моята Аодзора. Аз съм я строил. Сега пак трябва да я строя... А сетне пак ще я изгорят.

– Жал ми е за тях. Ето ние с тебе седим заедно и, честна дума, че не ме е страх от нищо! А Матвей Сергеевич не може дори през последните часове да бъде с жена си. Всичко това е безсмислено. За какво е?

– Аз седя тук и дрънкам, защото смятам, че единствената възможност е звездолетът. А всичко друго е вятър, напразно блъскане, самодейност.

– За какво пристигнах тук? Лошо ли ми беше на Земята? Радуга, Радуга, как ни обиди...

В това време високоговорителят за всеобщо оповестяване изрева:

– Внимание, Радуга! Говори Съветът! Свиква се общо събрание на населението на планетата! Събранието ще се състои на площада пред Съвета и ще почне след петнадесет минути. Повтарям...

* * *

Когато се промъкваше през тълпата към зданието на Съвета, Горбовски откри, че се ползува с необикновена популярност. Даваха му

път, сочеха го с очи и дори с пръст, поздравяваха го, питаха го: „Е, как е, Леонид Андреевич?“ – и зад гърба му полугласно казваха фамилното му име, названията на звездите и планетите, на които е бил, както и названията на корабите, които беше командувал. Горбовски, който отдавна вече беше отвикнал от такава популярност, поздравяваше, махаше с ръка, усмихваше се, отвръщаше: „Ами засега всичко е наред“ – и си мислеше: „Нека само някой ми каже сега, че широките маси не се интересуват вече от звездоплаване.“ Същевременно той почти физически усещаше страшното нервно напрежение, което царуваше на площада. То малко приличаше на последните минути пред много мъчен и важен изпит. Това напрежение се предаде и на него. Той се усмихваше и се шегуваше, като се мъчеше да определи настроението и колективната мисъл на тази тълпа и да отгатне какво ще кажат, когато той обяви решението си. Имам доверие във вас, мислеше настойчиво той. Имам доверие във вас въпреки всичко. Имам доверие във вас, уплашени, настръхнали, разочаровани фанатици. Хора.

До самата врата го настигна и го спря непознат човек с работно мињорско облекло.

– Леонид Андреевич – каза той и загрижено се усмихна. – Една минутка. Буквално една минутка.

– Моля, моля – каза Горбовски. Човекът припряно ровеше в джобовете си.

– Когато пристигнете на Земята – каза той, – ако обичате... Че къде изчезна то?... Не мисля, че това много ще ви затрудни. Аха, ето го... – Той извади сгънат на две плик. – Адресът е тук, с печатни букви... Бъдете така добър да го изпратите.

Горбовски кимна няколко пъти.

– Мога да чета дори и ръкописно – каза той любезно и взе плика.

– Почеркът ми е отвратителен. Сам не мога да го разчета, а сега писах набързо... – Той помълча, после протегна ръка. – Добър път! Предварително ви благодаря.

– Как е вашата шахта? – попита Горбовски.

– Отлично – отвърна човекът. – Не се безпокойте за нас.

Горбовски влезе в зданието на Съвета и почна да се качва по стълбата, като обмисляше първата фраза на обръщението си към Съвета. Фразата все не излизаше. Преди да стигне втория етаж, той видя, че членовете на Съвета слизат срещу него. Отпред, докоснал с пръст перилата, леко стъпваше Ламондоа, съвсем спокоен и дори някак разсеян. Когато видя Горбовски, той се усмихна със странна, обърквана усмивка и

веднага отмести погледа си. Горбовски отстъпи настрана. Зад Ламондоа вървеше директорът, кървавочервен и свиреп. Той измърмори: „Готов ли си?“ – и без да дочака отговор, мина край него. След него минаха останалите членове на Съвета, които Горбовски не познаваше. Те обсъждаха високо и оживено устройството на входа на подземното скривалище и в този шум, и в тяхното оживление ясно се чувствуваше някаква престореност и личеше, че мислите им са заети със съвсем друго нещо. А последен – на известно разстояние от всички – слизаше Станислав Пища, точно толкова едър, почернял и къдрокос, както и преди двадесет и пет години, когато командуваше „Слънчоглед“ и заедно с Горбовски шурмуваше Сляпото петно.

– Я! – каза Горбовски.

– О! – каза Станислав Пища.

– Ти какво правиш тук?

– Карам се с физиците.

– Bravo – каза Горбовски. – И аз ще се карам. А засега ми кажи кой завежда тук детската колония?

– Аз – отвърна Пища.

Горбовски недоверчиво го погледна.

– Аз, аз! – Пища се усмихна. – Не вярваш ли? Сега ще се убедиш. На площада. Когато почне кавгата. Уверявам те, че това ще бъде съвсем непедagogично зрелище.

Те почнаха бавно да слизат към изхода.

– Нека има кавга каза Горбовски. – Това не те засяга. Къде са децата?

– В парка.

– Много добре. Върви там и незабавно – чуваш ли? – незабавно почни да товариш децата на „Тариел“. Там те чакат Марк и Пърси. Вече натоварихме яслите. Върви бързо.

– Bravo на тебе – каза Пища.

– Че как иначе – каза Горбовски. – А сега тичай. Пища го удари по рамото и поклащайки се, се затича надолу. Горбовски излезе след него. Той видя стотици лица, обърнати към него, и чу гърмящия глас на Матвей, който говореше по мегафона:

– ... и фактически ние решаваме сега въпроса, кое е най-ценно за човечеството и за нас като част от човечеството. Пръв ще говори завещащият детската колония другарят Станислав Пища.

– Той си отиде – каза Горбовски. Директорът се озърна.

– Как си отиде? – попита той шепнешком. – Къде? На площада

беше много тихо.

– Тогава позволете ми – каза Ламондоа. Той взе мегафона.

Горбовски видя как тънките му бели пръсти легнаха плътно върху конвулсивно стиснатите дебели пръсти на Матвей. Директорът не даде мегафона веднага.

– Ние всички знаем какво е Радуга – почна Ламондоа. – Радуга – това е планета, колонизирана от науката и предназначена за провеждане на физически експерименти. Резултатът от тези експерименти се очаква от цялото човечество. Всеки, който пристига в Радуга и живее тук, знае къде е пристигнал и къде живее. – Ламондоа говореше рязко и уверено, той беше много хубав сега – бледен, изправен, напрегнат като струна. – Ние всички сме войници на науката. Ние отдадохме на науката целия си живот. Отдадохме й цялата си любов и всичко най-хубаво, което имаме. И онова, което сме създали, в същност вече не ни принадлежи. То принадлежи на науката и на двадесетте милиарда жители на Земята, пръснати по Вселената. Разговорите на морални теми са винаги много тежки и неприятни. И в тези разговори прекалено често на разума и на логиката пречи нашето чисто емоционално „искам“ и „не искам“, „харесвам“ и „не харесвам“. Но съществува един обективен закон, който движи човешкото общество. Той не зависи от нашите емоции. И той гласи: човечеството трябва да получава познания. Това е най-важното за нас – борбата на знанието срещу незнанието. И ако искаме нашите действия да не изглеждат безсмислени в светлината на този закон, ние трябва да го следваме дори ако се наложи заради него да отстъпим от някои вродени или дадени ни от възпитанието идеи. – Ламондоа помълча и разкопча яката на ризата си. – Най-ценното за Радуга – това е нашият труд. Тридесет години ние изучавахме дискретното пространство. Ние сме събрали тук най-добрите нула-физици на Земята. Идеите, породени от нашия труд, досега още се намират в стадия на усвояването, толкова са дълбоки, перспективни и обикновено парадоксални. Няма да сбъркам, ако кажа, че само тук, на Радуга, съществуват хора – носители на новото разбиране на пространството, и че само на Радуга има експериментален материал, който ще послужи за теоретична разработка на това разбиране. Но дори ние, специалистите, не сме способни да кажем сега каква гигантска, необхватна власт над света ще донесе на човечеството нашата нова теория. Не с тридесет години – науката ще отиде напред със сто, двеста..., триста години.

Ламондоа се спря, по лицето му се появиха червени петна, раменете му се отпуснаха. Мъртва тишина лежеше над града.

– Много ми се живее – каза изведнъж Ламондоа. – И децата... Аз имам две, момче и момиче; те са там в парка... Не знам. Решавайте.

Той пусна мегафона и остана да стои пред тълпата целият смачкан, състарен и жалък.

Тълпата мълчеше. Мълчаха нула-физиците, които стояха в първите редици, нещастните носители на новото разбиране на пространството, единствените в цялата Вселена. Мълчаха художниците, писателите и артистите, които добре знаеха, какво представлява тридесетгодишен труд и които твърде добре знаеха, че никой шедьовър не може да се повтори. Мълчаха върху купчините изхвърлена руда строителите, които тридесет години работеха рамо до рамо с нулевиците и за нулевиците. Мълчаха и членовете на Съвета – хората, които бяха смятани за най-умните, най-знаещите, най-добрите и от които преди всичко зависеше онова, което трябваше да стане.

Горбовски виждаше стотици лица, млади и стари, мъжки и женски, и сега всички му се струваха еднакви, необикновено приличащи на лицето на Ламондоа. Той ясно си представяше какво мислят. Много им се живееше: на младия – защото толкова малко е живял, на стария – защото толкова малко оставаше да живее. С тази мисъл човек още може да се справи: едно усилие на волята и тя е вкарана в дълбочината и очистена от пътя. Който не може да го направи, вече за нищо не мисли и лялата му енергия е насочена към това да не издаде смъртния си ужас. А останалите... Много им е жал за труда. Много им е жал, непоносимо им е жал за децата. Дори не че им е жал – тук има много хора, които са равнодушни към децата, но им се струва подло да мислят за нещо друго. И трябва да решат. Ох, колко е мъчно това – да решиш! Трябва да избереш и да кажеш гласно, високо, какво си избрал. И с това да поемеш гигантската отговорност, съвсем непривичната по тежест отговорност пред самия себе си, за да се чувствуваш през останалите три часа от живота си като човек, да не се извиваш от непоносим срам и да не хабиш последната си въздишка, за да извикаш „Глупак! Подлец!“ на себе си. Мило-сърдие, помисли си Горбовски.

Той се приближи до Ламондоа и взе от него мегафона. Изглежда, че Ламондоа дори не забеляза.

– Виждате ли – каза с искрено вълнение Горбовски по мегафона. – страх ме е, че тук има някакво недоразумение. Другарят Ламондоа ви предлага да решите. Но, разбирате ли, в същност няма какво да се решава. Всичко вече е решено. Яслите и майките с новородените са вече в звездолета. (Тълпата шумно въздъхна.) Останалите дечица се товарят

сега. Мисля, че всички ще се сместят. Дори не мисля, а съм убеден. Извинете ме, но аз реших самостоятелно. Аз имам право на това. Дори имам правото решително да пресека всички опити да ми се попречи да изпълня това решение. Но това право според мен не ми е нужно. Общо взето, другарят Ламондоа изказа интересни мисли. На драго сърце бих спорил с него, но трябва да вървя. Другари родители, влизането в космодрума е съвсем свободно. Вярно, ще извинявате, но не бива да се качвате на борда на звездолета.

– Това е всичко – каза високо някой в тълпата. – И е правилно. Ми-ньори, след мене!

Тълпата зашумя и се задвижи. Няколко птерокара излетяха.

– От какво трябва да изхождаме? – каза Горбовски. – Най-ценното, което имаме, е бъдещето...

– Ние го нямаме – каза един суров глас в тълпата.

– Напротив, имаме! Нашето бъдеще – това са децата. Съвсем нова мисъл, нали! И изобщо трябва да бъдем справедливи. Животът е прекрасен и ние всички вече го знаем. А дечицата още не знаят. Само колко любов им предстои! Да не говоря за нула-проблемите. (В тълпата заръкопляскаха.) А сега да вървя.

Горбовски даде мегафона на един от членовете на Съвета и се приближи до Матвей. Матвей няколко пъти го удари здраво по гърба. Те гледаха тълпата, която се топеше, оживените лица, които изведнъж станаха много различни, и Горбовски измърмори с въздишка:

– Забавно е все пак. Ето ние се усъвършенствуваме, усъвършенствуваме, ставаме по-хубави, по-умни, по-добри, ама все пак колко е приятно, когато някой вземе решение вместо тебе...

ГЛАВА ДЕВЕТА

„Тариел-втори“, десантният сигма-Д-звездолет, беше създаден за прехвърляне на малки групи изследователи с минимален комплекс лабораторно оборудване. Той беше много добър за слизване на планети с безни атмосфери, имаше огромен запас от движеща енергия, беше здрав, сигурен и деветдесет и пет процента от него представляваха енергетични капацитети. Естествено в кораба имаше жилищен сектор от пет мънички каюти, мъничка каюткомпания, миниатюрна кухня и голяма кабина, открай докрай отрупана с пултове на уредите за управляване и контрол. На кораба имаше и товарен сектор – доста обширно помещение с голи стени и нисък таван, без принудително кондициониране, удобно (в краен случай) за устройство на походна лаборатория. Нормално „Тариел-втори“ приемаше на борда си до десет души заедно с екипа.

Товареха децата през двата люка: малките – през пасажерския, големите – през товарния. Край люковете се тълпяха хора, и те бяха много повече, отколкото очакваше Горбовски. Още от пръв поглед се виждаше, че тук бяха не само възпитатели и родители. Малко по-настрана се издигаха сандъци с нераздадени улмотрони и с оборудване за Следотърсачите от Лаланда. Възрастните бяха мълчаливи, но край кораба се чуваше необичаен шум: писък, смях, тънкогласо нестройно пеене – онази глъчка, която през всички времена е била така характерна за интернатите, детските площадки и амбулатории. Не се виждаха познати лица, само встрани Горбовски позна Аля Постишева. А и тя беше съвсем друга – омърлушена и тъжна, облечена много изящно и акуратно. Тя беше седнала на един празен сандък, сложила ръце на колене, и гледаше кораба. Тя чакаше.

Горбовски излезе от птерокара и се упъти към звездолета. Когато минаваше край Аля, тя му се усмихна тъжно и каза: „А пък аз чакам Марк.“ „Да-да, той скоро ще излезе“ – каза любезно Горбовски и отиде по-нататък. Но веднага го спряха и той разбра, че няма толкова лесно да стигне до люка.

Един едър брадат човек с широкопола шапка му прегради пътя.

– Другарю Горбовски – каза той. – Моля ви, вземете. Той подаде на Горбовски дълъг тежък пакет.

– Какво е това? – попита Горбовски.

– Моята последна картина. Аз съм Йохан Сурд.
– Йохан Сурд – повтори Горбовски. – Не знаех, че сте тук.
– Вземете я. Тежи съвсем малко. Това е най-хубавото нещо, което съм направил през живота си. Бях я донесъл тук на изложба. Това е „Вятър“...

Всичко се сви вътре в Горбовски.

– Дайте я – каза той и внимателно прие пакета. Сурд се поклони.

– Благодаря, Горбовски – каза той и изчезна в тълпата.

Някой здраво стисна Горбовски за ръката. Той се извърна и видя една млада жена. Устните ѝ трепераха и лицето ѝ беше мокро от сълзи.

– Вие ли сте капитанът? – попита тя с пресекващ глас.

– Да, да. Аз съм капитанът.

Тя го стисна още по-силно за ръката.

– Там е моето момче... На кораба... – Устните ѝ почнаха да се кривят. – Страх ме е...

Горбовски направи учудена физиономия.

– Че от какво? Там то е в пълна безопасност.

– Сигурен ли сте? Обещавате ли ми?...

– То е там в пълна безопасност – повтори решително Горбовски. – Това е много добър кораб!

– Колко деца – каза тя, хълцайки. – Колко деца!... Тя пусна ръката му и се извърна. Горбовски потъпка нерешително на място и тръгна по-нататък, като пазеше е ръце и с тяло шедьовъра на Сурд, но веднага от двете страни го хванаха под лактите.

– Това тежи само три кила – каза бледен недодялан мъж. – Никога не съм молил никого за нищо...

– Виждам – съгласи се Горбовски. Това наистина личеше.

– Тук е отчетът за наблюденията върху Вълната за десет години.

Шест милиона фотокопия.

– Това е много важно! – потвърди вторият човек, който държеше Горбовски за левия лакът. Той имаше дебели, добри устни, небръснати бузи и малки умоляващи очички. – Разбирате ли, това е Маляев... – Той посочи с пръст първия. – Непременно трябва да вземете тази папка...

– Мълчете, Патрик – каза Маляев. – Леонид Андреевич, разберете... За да не се повтори вече това... Вече никога – той се задъха – вече никой никога да не ни кара така позорно да избираме...

– Носете я след мене – каза Горбовски. – Ръцете ми са заети.

Те го пуснаха и той направи крачка напред, но си удари коляното в един голям, увит в брезент предмет, който двама младежи с еднакви

сини барети държаха с мъка във въздуха.

– Може би ще го вземете? – изпъхтя единият. – Ако може... – каза другият.

– Ние две години го строихме...

– Моля ви се.

Горбовски поклати глава и почна предпазливо да ги заобикаля.

– Леонид Андреевич – жално каза първият. – Умоляваме ви.

Горбовски отново поклати глава.

– Не се унижавай – каза сърдито вторият. Той изведнъж отпусна своя тъгъл и увитият предмет се удари с трясък в земята. – Какво го държиш?

С неочаквана ярост той ритна апарата си с крак и се отдалечи, като накуцваше силно.

– Володка! – извика първият тревожно след него. – Не полудявай!

Горбовски се извърна.

– Скулптурите естествено няма на какво да се надяват – каза на ухото му един мазен глас.

Горбовски само повъртя глава: не можеше да говори. Зад гърба му, настъпвайки го по петите, хриптеше Маляев.

Още една група от някакви хора с рула, вързопи и пакети в ръце изведнъж се раздвижи и тръгна с него.

– Може би има смисъл да направим така... – нервно и отсечено почна да говори единият от тях. – Може би всичко... Да наредим всичко до товарния люк... Разбираме, че шансовете са малко... Но ако все пак остане място... В края на краищата това не са хора, това са вещи... Ще ги мушнете някъде, как да е...

– Да... да... – каза Горбовски. – Моля ви, заемете се с това.

– Той се спря замалко и премести шедьовъра на другото рамо. – Съобщете на всички. Нека ги наредят до товарния люк. На десетина крачка встрани. Съгласни ли сте?

Тълпата се раздвижи, вече не беше толкова тясно. Хората с рулата и вързопите почнаха да се разотиват и Горбовски най-сетне се измъкна на свободното пространство до пътническия люк, където децата, строе-ни в две редици, чакаха реда си, за да попаднат в ръцете на Пърси Диксън.

Дребосъчетата с разноцветни куртки, гащички и шапчици бяха в радостна възбуда, предизвикана от перспективата за истински звезден полет. Те се забавляваха много помежду си и със синкавата грамада на кораба и даряваха родителите си, които се тълпяха наоколо, само с

разсеяни погледи. Не им беше до родителите. В кръглия отвор на люка стоеше Пърси Диксън, облечен в много старинна, отдавна забравена парадна униформа на звезден летец, тежка и задушна, с набързо посребрени копчета, със значки и ослепителни сърмени ширити. Пот се стичаше по косматото му лице и от време на време той изреваваше с морски глас: „По бим-бом-брамселите! Стойте по местата, вдигам котва!“ Това беше много весело и възторжените дребосъчета не сваляха очи от него. Тук бяха и двама възпитатели: мъжът държеше в ръце списъците, а жената много весело пееше с дечицата една песничка за храбрия носорог. Дечицата й пригласяха, без да откъсват очи от Диксън, и всяко пееше различно.

Горбовски си помисли, че ако стои ей-така с гръб към тълпата, човек може да повярва, че добрият чичо Пърси наистина е организирал за децата от предучилищна възраст весела обиколка на Радуга с този звездолет. Но ето че Диксън вдигна на ръце следващото дете, обърна се и го предаде на някого в тамбура¹⁷ и тогава зад гърба на Горбовски един женски глас истерично изкрещя: „Толик Моят Толик...“ Горбовски се озърна и видя бледото лице на Маляев и напрегнатите лица на бащите, и лицата на майките, които се усмихваха с жалки изкривени усмивки, и сълзите в очите им, и прехапаните им устни, и отчаянието, мятаната се в истерия жена, която един човек с комбинезон, изцапан с пръст, бързо отвеждаше, прегърнал я през раменете. И един се отвърна, и друг се прегърби и бързо се отдалечи, като се блъскаше в минувачите, а някой просто легна на бетона и стисна глава с ръце.

Горбовски видя Женя Вязаницина, напълняла и разхубавяла, с огромни сухи очи и решително стисната уста. Тя държеше за ръка дебело спокойно момченце с червени гащички. Момченцето дъвчеше ябълка и беше вперило очи в блестящия Пърси Диксън.

– Здравей, Леонид – каза тя.

– Здравей, Женечка – каза Горбовски. Маляев и Патрик се отдръпнаха встрани.

– Колко си слаб – каза тя. – Все си такъв слаб. И дори още си отслабнал.

– А ти си се разхубавила.

– Много ли ти преча?

– Не, всичко върви, както трябва. Само трябва да прегледам кораба. Много ме е страх, че мястото все пак няма да ни стигне.

17. Тамбур – закрыта площадка (платформа) на пътнически вагон (бел. ред.).

– Много лошо е да си сама. Матвей е зает, зает, зает... Понякога ми се струва, че му е абсолютно все едно.

– Съвсем не му е все едно – каза Горбовски. – Аз говорих с него. Знам, че съвсем не му е все едно... Но нищо не може да направи. Всички деца на Радуга са негови деца. Той не може другояче.

Тя слабо махна с ръка.

– Не знам какво да правя с Альошка – каза тя. – Той е съвсем домашен. Дори не е ходил никогата в детска градина.

– Ще свикне. Децата много бързо свикват с всичко. Женечка. И не се страхувай: ще му бъде добре.

– Аз дори не знам към кого да се обърна.

– Всички възпитатели са добри. Нали знаеш. Всички са еднакви. Альошка ще бъде добре.

– Ти не ме разбираш. Та него го няма в никакви списъци.

– Че какво страшно има? В списъците или не, нито едно дете няма да остане на Радуга. Списъците са само, за да не се загубят децата. Искаш ли да отида и да кажа да го запишат?

– Да – каза тя. – Не... Чакай. Може ли да се кача заедно с него на кораба?

Горбовски поклати печално глава.

– Женечка – каза меко той. – Недей. Недей да безпокоиш децата.

– Никого няма да безпокоя. Искам само да видя как ще бъде там... Кой ще бъде до него...

– Също такива дечица. Весели и добри.

– Може ли да се кача с него?

– Не бива, Женечка.

– Бива. Бива. Той няма да може сам. Как ще живее без мене? Ти нищо не разбираш. Всички вие абсолютно нищо не разбирате. Аз ще върша всичко, което трябва. Всяка работа. Ами че аз всичко мога. Не бъди така безчувствен...

– Женечка, огледай се. Това са майки.

– Той не е като другите. Той е слаб. Капризен. Свикнал е на постоянно внимание. Той няма да може без мене. Няма да може! Та аз знам по-добре от другите! Нима ще се възползуваш от това, че нямам на кого да се оплача от тебе?

– Нима ще заемеш мястото на някое дете, което ще трябва да остане тук?

– Никой няма да остане – каза страстно тя. – Убедена съм, че никой! Всички ще се сместят! А пък на мене съвсем не ми трябва място!

Нали имате някакви машинни помещения, някакви камери... Аз трябва да бъда с него!

– Нищо не мога да направя за тебе. Извинявай.

– Можеш! Ти си капитанът. Ти можеш всичко. Нали винаги си бил добър човек, Лъоня!

– Аз и сега съм добър. Ти не можеш да си представиш колко съм добър.

– Няма да се махна от тебе – каза тя и млькна.

– Добре – каза Горбовски. – Само че да направим така. Аз ще отведа ей сега Альошка в кораба, ще прегледам помещенията и ще се върна при тебе. Съгласна ли си?

Тя го погледна втренчено в очите.

– Ти няма да ме излъжеш. Зная. Вярвам ти. Ти никога никого не си лъгал.

– Няма да те излъжа. Когато корабът стартира, ти ще бъдеш до мене. Дай ми момченцето.

Без да откъсва очи от лицето му, тя бутна като насън Альошка към него.

– Алик, върви, върви – каза тя. – Върви с чичо Лъоня.

– Къде? – попита момчето.

– На кораба – каза Горбовски, като го хвана за ръка. – Къде другаде? Ей в този кораб. При онзи чичо. Искаш ли?

– Искам при онзи чичо – каза момченцето. То повече не гледаше майка си.

Те заедно отидоха до стълбата, по която се качваха последните деца. Горбовски каза на възпитателя:

– Впишете го в списъка. Алексей Матвеевич Вязаницин. Възпитателят погледна момчето, после Горбовски, кимна и го записа. Горбовски бавно се качи по стълбата, вдигна за ръка Алексей Матвеевич и го пренесе през високия комингс.

– Това се нарича тамбур – каза той.

Момчето отдръпна ръката си, освободи се, доближи се съвсем близо до Пърси Диксън и почна да го разглежда. Горбовски свали от рамото си и сложи в ъгъла картината на Сурд. Какво имаше още? – помисли си той. – Да! Той се върна към люка, подаде се и взе от Маляев една папка.

– Благодаря – каза Маляев и се усмихна. – Не забравихте... Спокойна плазма.

Патрик също се усмихваше. Кимайки, те се отдръпнаха към

тълпата. Жена беше застанала под самия люк и Горбовски ѝ махна с ръка. После се обърна към Диксън.

– Горещо ли ви е? – попита той.

– Ужасно. Да можех да взема един душ. А в банята яма деца.

– Освободете банята – каза Горбовски.

– Лесно е да се каже – Диксън тежко въздъхна, наведе се и дръпна тясната яка на мундира. – Брадата ми влиза в яката – измърмори той. – Боде ме непоносимо. Цялото тяло ме сърби.

– Чичо – каза момчето Альоша. – Брадата ти истинска ли е?

– Можеш да я дръпнеш – каза Пърси с въздишка и се наведе.

Момчето я дръпна.

– Все едно не е истинска – каза то.

Горбовски го хвана за рамото, но Альоша се измъкна.

– Не искам с тебе – каза то. – Искам с капитана.

– Много добре – каза Горбовски. – Пърси, заведете го при възпитателя.

Той направи крачка към вратата за коридора.

– Да не припаднете – каза Диксън след него.

Горбовски бутна вратата. Да, такова нещо на кораба още не беше имало. Писък, смях, свирене, цвърчене, гугукане, войнствени викове, чукане, звънене, трополене, скърцане на метал върху метал, мяукаш плач на бебетата... Неповторими миризми на мляко, мед, лекарства, разгорещени детски тела, сапун – въпреки кондиционирането, въпреки непрекъснатата работа на аварийните вентилатори... Горбовски тръгна по коридора, като си търсеше място къде да стъпи и със страх надничаше през разтворените врати, където скачаха, танцуваха, приспиваха кукли, целеха се с пушки, хвърляха ласо, блъскаха се в невъобразима теснотия, седяха и пълзяха по отворените легла, по масите, под масите, под леглата четиридесет момченца и момиченца на възраст от две до шест години. От каюта в каюта тичаха загрижени възпитатели. В каюткомпанията, от която бяха изхвърлени почти всички мебели, млади майки хранеха и повиваха новородените, тук бяха и яслите – пет деца си говореха на птичи език и пълзяха в заградения ъгъл. Горбовски си представи всичко това в състояние на безтегловност, замижа и отиде в кабината.

Горбовски не можа да познае кабината. Тук беше празно. Изчезнал беше грамадният контрол-комбайн, който заемаше една трета от помещението. Изчезнал беше пултът за управляване, изчезнало беше креслото на пилота-дубльор. Изчезнал беше пултът на обзорния екран. Изчезнало беше креслото пред изчислителя. А самият изчислител,

наполовина разглобен, блестеше с оголените си блок-схеми. Корабът беше престанал да бъде звездолет. Той се беше превърнал в самоходен междупланетен шлеп, запазил добрия си ход, но годен само за полети по инерционни траектории.

Горбовски мушна ръце в джобовете си. Диксън сумтеше над ухото му.

– Така, така – каза Горбовски. – Ами къде е Валкенщайн?

– Тук. – Валкенщайн се подаде от дълбочините на изчислителя. Той беше мрачен и много решителен.

– Браво, Марк – каза Горбовски. – И на вас браво, Пърси. Благодаря.

– Вас вече три пъти ви търси Пища – каза Марк и Отново се скри в изчислителя. – Той е до товарния люк.

Горбовски пресече кабината и излезе в товарния сектор. Стана му страшно. Тук в дългото и тясно помещение, слабо осветено от две лампи с тлеещо изпражнение, стояха, плътно притиснати едни към други, момчета и момичета ученици – от първокласните до горните класове. Те стояха мълком, почти без да се движат, само престъпваха от крак на крак и гледаха през разтворения люк, където се виждаха синьото небе и плоският бял покрив на далечната магазин. Няколко секунди, хапейки устни, Горбовски гледеше децата.

– Първокласниците да се отведат в коридора – каза той. – Втори и трети клас в кабината. Още сега.

– И това още не са всички каза тихо Диксън. – Десет души са изостанали някъде по пътя от Детското... Впрочем те май са загинали. Група от горните класове отказва да се качи. И няма още една група деца на аутсайдерите, които едва сега пристигнаха. Впрочем ще видите сами.

– Вие пак направете, както казах – предложи Горбовски. – Първите три класа – в коридора и в кабината. А тук – да има светлина, екран, прожектирайте филми. Исторически филми. Нека гледат какво е било по-рано. Действайте, Пърси. И още нещо – наредете децата във верига до Валкенщайн, нека по конвейер подават части, това малко ще ги отвлече.

Той едва се промъкна към люка и изтича надолу. В подножието на стълбата, обкръжена от възпитатели, стоеше една голяма група дечица на различна възраст. Отляво беше струпано на голяма камара всичко най-ценно от предметите на материалната култура на Радуга: връзки с документи, папки, машини и модели на машини, увити в плат скулптури, картини, навити на рула¹. А вдясно, на двадесетина крачки, стояха

навъсени петнадесет-шестнадесет годишни юноши и девойки и пред тях с ръце на гърба, навел глава, се разхождаше много сериозен Станислав Пища. Той казваше тихо, но ясно:

– ... Сметнете го за изпит. Мислете по-малко за себе си и повече за другите. Е и какво от това, че ви било срам? Съвземете се, надвийте това чувство!

Учениците от горните класове упорито мълчаха. И потиснато мълчаха струпалите се пред товарния люк възрастни хора. Някои от момчетата крадешком се оглеждаха и се виждаше, че искат да избягат, но това беше невъзможно – наоколо бяха застанали бащите и майките им. Горбовски погледна към люка. Дори оттук личеше, че корабът е натъпкан. В широкия като порта люк на тясна редица стояха децата. Лицата им бяха не детски – прекалено сериозни и прекалено печални.

Към Горбовски се приближи някак на една страна огромен, много хубав млад човек с тъжни молещи очи, които никак не отговаряха на целия му облик.

– Една дума, капитане – проговори той с треперещ глас. – Само една дума...

– Една минутка – каза Горбовски.

Той се приближи до Пища и го прегърна през раменете.

– Място има за всички – казваше Пища. – Нека това не ви безпокои.

– Станислав – каза Горбовски, – разпореда се да се качат останалите.

– Там няма място – възрази много непоследователно Пища. – Ние те чакахме. Добре би било да очистим резервната Д-камера.

– На „Тариел“ няма резервни Д-камери. Но сега ще има място. Разпореда се.

Горбовски остана лице с лице с учениците от горните класове.

– Ние не искаме да летим – съобщи един от тях, възрус едър момък с ярки зелени очи. – Възпитателите трябва да летят.

– Правилно! – каза една дребна девойка със спортни, панталони. Отзад гласът на Пърси Диксън извика:

– Хвърляйте! Право на земята!

От люка се посипаха звънливите пластини на блок-схемите. Конвейерът почна да работи.

– Вижте какво, момчета и момичета – каза Горбовски. – Първо, вие нямате право на глас, защото още не сте завършили училище. И, второ, трябва да имате съвест. Вярно е, че сте още млади и се стремите към геройски подвизи, но въпросът е там, че тук не сте необходими, а в кораба

сте необходими. Страх ме е да си помисля какво ще стане там през инерционния полет. Необходими са по двама големи за всяка каюта при предучилищната възраст, поне три сръчни момичета за яслите, които да помагат и на жените с новородените. Накратко казано, ето къде се иска подвиг от вас.

– Извинете, капитане – каза подигравателно зеленоокият, – но всички тези задължения прекрасно могат да се изпълнят от възпитателките.

– Извинете, младежо – каза Горбовски, – но предполагам, че са ви известни правата на капитана. Като капитан ви обещавам, че от възпитателите ще излетят само двама души. И главното – напрегнете се и се опитайте да си представите как ще живеят по-нататък вашите възпитатели, ако заемат вашите места на кораба. Игрите свършиха, момчета и момичета, пред вас е животът такъв, какъвто бива понякога – за щастие, рядко. А сега, извинете, аз съм зает. За утеха мога да ви кажа само едно: на кораба вие ще влезете последни. Това е!

Той се обърна с гръб към тях и изведнъж се блъсна в младия човек с тъжните очи.

– Ох, извинете – каза Горбовски. Съвсем ви забравих.

– Вие казахте, че двама възпитатели ще полетят – каза с пресипнал глас младият човек. – Кои?

– Кой сте вие? – попита Горбовски.

– Аз съм Роберт Скляр. Аз съм физик-нулевик. Но не става дума за мене. Сега ще ви разправя всичко. Но първо ми кажете кои от възпитателите ще летят?

Скляр... Скляр... Страшно познато име. Къде съм чувал за него?

– Камил – каза Скляр и се усмихна неестествено.

– А – каза Горбовски, – та вие се интересувате, кои ще летят? – Той огледа Скляр. – Добре, ще ви кажа. Само на вас. Ще летят завеждащият и главният лекар. Те още не знаят.

– Не – каза Скляр и хвана Горбовски за ръцете. – Още един... Още една. Татяна Турчина. Тя е възпитателка. Много я обичат. Тя е извънредно опитен възпитател...

Горбовски освободи ръцете си.

– Не може – каза той. – Не може, мили Роберт! Ще летят само децата и майките с новородените, разбирате ли? Само децата и майките с кърмачетата.

– И тя! – веднага каза Скляр. – И тя е майка! Тя ще има дете... Моето дете! Попитайте я... И тя е майка!

Някой блъсна силно Горбовски по рамото. Той се олюля и видя как Скъляров уплашено се дърпа и отстъпва, а срещу него мълчаливо върви дребна жена, много изящна и стройна, с побелял кичур в златната коса и прекрасно, но сякаш вкаменено лице. Горбовски прокара ръка по челото си и се върна към стълбата.

Сега тук оставаха само учениците от горните класове-и възпитателите. Останалите възрастни – бащи и майки и онези, които бяха донесли тук своите творби, и онези, които, види се, в смъртна и неосъзната надежда се стремяха към звездолета, бавно се отдръпваха, разпръсваха се и се разделяха на групи. В люка, разперил ръце, стоеше Станислав Пища и крещеше:

– Сгъстете се малко, деца! Майкъл, викни в каютата да се сгъстят!
Още малко!

Отвърщаха му сериозни детски гласове:

– Няма къде вече! Всички стоят много нагъсто! И плътният глас на Пърси Диксън пробуча:

– Как да няма къде? Ами ей тук зад пулта? Не се бой, малката, няма да те удари ток, мини, мини... И ти също... И ти, чипоносия... По живо! И ти... Така..., така...

И студеният, дрънкащ като желязо глас на Валкенщайн, повтаряше:

– Сгъстете се, деца... Дайте път... Отмести се, момиченце... Пусни момчето...

Пища се отдръпна и до него се появи Валкенщайн с куртка през рамо.

– Аз оставам на Радуга – каза той. – Вие ще минете без мене, Леонид Андреевич. – Очите му шареха в тълпата и търсеха някого.

Горбовски кимна.

– Лекарят на борда ли е? – попита той.

– Да – отвърна Марк. – От възрастните там са само лекарят и Диксън.

От люка изведнъж се чу смях.

– Ех, че сте! – каза с усилие гласът на Диксън. Ето как трябва... Раз-два..., раз-два...

В люка се показа Диксън. Той се показва над главата на Пища, обърнатото му лице беше изпотено и ярко малиново.

– Дръжте ме, Леонид – изсъска той. – Ей сега ще падна.

Децата високо се смееха. Това беше наистина много смешно: дебелият бордов инженер висеше като муха на тавана, като се вкопчваше с ръце и крака в карабинните ключалки за закрепване на товара. Той беше

тежък и горещ; и когато Пища и Горбовски го измъкнаха навън и го сложиха на крака, той каза, дишайки тежко:

– Стар съм. Стар съм вече...

Той премигна виновно и погледна към Горбовски.

– Не мога там Леонид. Тясно е, душно, горещо... Този нещастен костюм... Аз оставам тук, а вие с Марк летете. Пък и ми омръзнахте, да ви кажа правото.

– Сбогом, Пърси – каза Горбовски.

– Сбогом, приятелю – каза Диксън, развълнувано.

Горбовски се засмя и го потупа по сърмените ширити.

– Е, виж какво, Станислав – каза той. – Ще трябва да минеш без бордов инженер. Мисля, че ще можеш. Твоята задача е: да излезеш на орбитата на екваториалния спътник и да чакаш „Стрела“. Останалото ще свърши командирът на „Стрела“.

Няколко секунди Пища мълчеше объркано. После разбра.

– Какво е това, а? каза той много тихо, като се вглеждаше в лицето на Горбовски. Какво е това? Ти си десантник! Какви са тия жестове?

– Жестове ли? – каза Горбовски. – Аз не умея. А пък ти върви. Ти отговаряш за всички тях докрай. – Той се извърна към учениците от горните класове: – Марш на борда! – извика той. – Върви напред, че иначе няма да се промъкнеш – каза той на Пища.

Пища погледна посърналите ученици, които бавно се влачеха към стълбата, погледна към люка, от който се подаваха лица на деца, неловко клъвна Горбовски по бузата, кимна на Марк и на Диксън и като се вдигна на пръсти, се улови за карабинните ключове. Горбовски го тикна. Учениците от горните класове един след друг подчертано важно и бавно почнаха да се промъкват вътре, като викаха мъжествено: „Я се помръдни! Гледай да не те настъпят! Кой реве там? Горе главите!“ Последно влезе онова същото момиче със спортните панталони. За секунда то се спря и с надежда се озърна към Горбовски, но той направи каменна физиономия.

– Няма къде – каза то тихичко. – Виждате ли? Не се помествам.

– Ще отслабнеш – обеща Горбовски и като го хвана за раменете, предпазливо го мушна в тълпата. После попита Диксън: – Ами къде е киното?

– Всичко е пресметнато – важно отвърна Пърси. – Киното ще почне в момента на стартирането. Децата обичат изненадите.

– Пища! – извика Горбовски. – Готов ли си?

– Готов съм! – звънливо се обади Пища.

– Стартирай, Пища! Спокойна плазма! Затвори люковете! Момчета и момичета, спокойна плазма!

Тежката плоча на люка безшумно се подаде от канала на обшивката. Горбовски махаше за сбогом и се отдръпна от комингса. Изведнъж си спомни.

– Ау! – извика той. – Ами писмото?

Писмото не беше в горния джоб, в страничния също. Люкът се затваряше. Писмото кой знае защо се откри във вътрешния джоб. Горбовски го даде на момичето със спортните панталони и бързо си отдръпна ръката. Люкът се затвори. Горбовски, без сам да знае защо, погали синкавия метал и без да гледа някого, слезе на земята и Диксън и Марк дръпнаха стълбата. Край кораба бяха останали съвсем малко хора, зато пък и в небето кръжаха десетки вертолети и флаери.

Горбовски заобиколи куп материални ценности, спъна се в някакъв бюст и тръгна край кораба към пътническия люк, където трябваше да го чака Женя Вязаницина, Поне Матвей да беше пристигнал – помисли си той с тъга. Той се чувствуваше изцеден и изсушен и много се зарадва, когато видя Матвей. Матвей вървеше срещу него. Но беше сам.

– Ами къде е Женя? – попита Горбовски.

– Матвей се спря и се озърна наоколо си. Женя никъде я нямаше.

– Тя беше тук – каза той. – Говорих с нея по радиофона. Какво, люковете вече затворени ли са? – Той все се озърташе.

– Да, сега е стартът – каза Горбовски. И той се озърташе. Може би тя е на вертолета, помисли си той. Но знаеше, че това е невъзможно.

– Чудно, че Женя я няма – заговори Матвей.

– Възможно е да е на някой вертолет – каза Горбовски. Изведнъж той разбра, къде е тя. Виж я ти нея, помисли си той.

– Така и не можах да видя Альошка – каза Матвей. Странен широк звук, приличен на конвулсивна въздишка, се чу над космодрума. Огромната светлосиня грамада на кораба безшумно се откъсна от земята и бавно тръгна нагоре. За пръв път в живота си виждам старта на моя кораб, помисли си Горбовски. Матвей все следеше с очи кораба – и изведнъж като ужилен се извърна към Горбовски и смяяно се вторачи в него.

– Чакай... – измърмори той. – Как така?... Защо си тук? Ами корабът?

– Там е Пища – каза Горбовски. Очите на Матвей се спряха.

– Ето я – прошепна той.

Горбовски се обърна. Над хоризонта сияеше ослепително една блестяща равна ивица.

ГЛАВА ДЕСЕТА

На края на Столицата Горбовски помоли да спрат. Диксън натисна спирачката и го погледна с очакване.

– Ще вървя пеш – каза Горбовски.

Той слезе. Веднага след него слезе Марк, протегна ръка и помогна на Аля Постишева да излезе. През целия път от космодрума тази двойка мълчеше на задната седалка. Те се държаха за ръце здраво, по детски, и Аля, затворила очи, притискаше лице в рамото на Марк.

– Елате с нас, Пърси – каза Горбовски. – Ще берем цветенца, вече не е горещо. И ще бъде много полезно за сърцето ви.

Диксън поклати рунтавата си глава.

– Не, Леонид – каза той. – Хайде по-добре да се сбогуваме. Аз ще продължа.

Слънцето висеше над самия хоризонт. Беше прохладно. Слънцето светеше като в коридор с черни стени: двете Вълни – северната и южната – вече се бяха вдигнали високо над хоризонта.

– Ето по този коридор – каза Диксън. – Където ми видят очите. Сбогом, Леонид, сбогом Марк. И ти, момиче, прощавай. Вървете... Но първо ще опитам за последен път да отгатна какво ще направите. Сега това е съвсем просто.

– Да, това е просто – каза Марк. – Сбогом, Пърси. Да вървим, детенце.

Той се усмихна късо, погледна Горбовски, прегърна Аля през раменете и те тръгнаха към степта. Горбовски и Диксън гледаха след тях.

– Малко късно – каза Диксън.

– Да – съгласи се Горбовски. – И все пак им завиждам.

– Вие обичате да завиждате. Вие винаги завиждате толкова апетитно, Леонид. Ето и аз завиждам. Завиждам му, че някой ще мисли за него в последните минути, а пък за мен..., пък и за вас, Леонид, никой.

– Искате ли аз да мисля за вас? – попита сериозно Горбовски.

– Не, няма смисъл, не си струва. – Диксън присви очи и погледна ниското слънце. – Да – каза той. – Този път май няма да можем да се измъкнем. Сбогом, Леонид!

Той кимна и замина, а Горбовски, без да бърза, закрачи по шосето наред с други хора, които също така, без да бързат, кретаха към града. Беше му много леко и спокойно за пръв път през този обръкан,

напрегнат и страшен ден. Вече нямаше нужда за никого да се грижи, не трябваше да взема решения, всички наоколо бяха самостоятелни и той също стана съвсем самостоятелен. Толкова самостоятелен никога не е бил през живота си.

Вечерта беше красива и ако не бяха черните стени отъясно и отляво, които бавно растяха в синьото небе, тя щеше да бъде просто прекрасна: тиха, прозрачна, достатъчно прохладна, пронизана от косите възрозови лъчи на слънцето. По шосето оставаха все по-малко хора: мнозина бяха отишли в степта като Валкенщайн и Аля, другите бяха останали направо до самия път.

В града по продължение на главната улица като многоцветни петна личаха картини, изложени от художниците за последен път – до дърветата, до стените на къщите, на вълноводите напреко на пътя, на стълбовете за енергопредаване. Пред картините бяха застанали хора, те си спомняха, тихо се радваха, някой – неуморим – беше започнал спор, а една миловидна слабичка жена плачеше горчиво и повтаряше високо: „Обидно ми е... Колко ми е обидно!“ Горбовски си помисли, че я е виждал някъде, но тъй и не можа да си спомни къде.

Чуваше се непозната музика: в отвореното кафене до зданието на Съвета дребен, хилав човек с необикновена страст свиреше на концертна хориола и хората край масите го слушаха, без да се помръднат; и още много хора бяха седнали и слушаха на стъпалата и направо на тревата пред кафенето, а до хориолата беше опрян голям картон, на който с малко разкривени букви беше написано: „«Далечна Радуга». Песен. Незавърш.“

Край шахтата имаше много хора и всички бяха заети. Матово блещукаше огромният, още недостроен купол на входния кесон. От зданието на театъра се точеха на верига нула-физици, които носеха папки, вързопи, купища кутии. Горбовски веднага си помисли за папката, която му беше предал Маляев. Той се опита да си спомни къде я беше дянал. Май че я беше оставил в кабината. Или в тамбура? Не бива да си спомня. Не е важно. Трябва да бъде съвсем безгрижен. Чудно нещо, нима физиците още се надяват? Вярно, че винаги можеш да се надяваш на някое чудо. Но е забавно, че сега се надяват на чудо най-скептичните и логични хора на планетата.

До стената на Съвета на входа беше седнал с протегнати крака един човек с изпокъсан пилотски комбинезон, сляп, с бинтовано лице. На коленете му лежеше блестящо никелирано банджо. Отметнал глава, слепият слушаше песента „Далечна Радуга“.

Издад купола се показа лъжешурманът Ханс с огромен вързоп на рамо. Когато видя Горбовски, той почна да се усмихва и каза, без да спира: „А, капитане! Как са вашите улмотрони? Взехте ли ги? А пък ние, ето на, погребваме архивите. Много е изморително. Какъв побъркан ден, ужасен ден...“ Изглежда, че това беше единственият човек на Радуга, който тъй и не научи, че Горбовски е истинският капитан па „Тариел“.

От прозореца на Съвета Матвей повика Горбовски:

– „Тариел“ е вече на орбитата! извика той. – Сега се сбогувахме. Там всичко е наред.

– Слез – предложи му Горбовски. – Да вървим заедно.

Матвей поклати глава.

– Не, приятелю – каза той. – Имам много работа и малко време... – Той помълча, после добави объркано: – Женя се намери, знаеш ли къде?

– Досещам се – каза Горбовски.

– Защо го направи? – попита Матвей.

– Честна дума, нищо не съм правил – каза Горбовски.

Матвей поклати укорително глава и се скри в дъното на стаята, а Горбовски тръгна по-нататък.

Той излезе на брега на морето, на прекрасния жълт плаж с пъстрите сенници и удобните шезлонги, с катерите и лодките, строени до ниския пристан. Той се отпусна в един от шезлонгите, протегна с удоволствие краката си, скръсти ръце на корема и започна да гледа на запад към кървавото залазващо слънце. Отляво и отдясно надвисваха кадифеночерните стени, той се мъчеше да не ги гледа.

Сега трябваше да стартирам към Лаланда, мислеше си той и дремеше. Щяхме да седим тримата в кабината и аз щях да им разказвам каква хубава планета е Радуга и как я бях кръстосал цялата за един ден. Пърси Диксън щеше да си мълчи и да си навива брадата на пръста, а Марк щеше да мърмори, че това са стари скучни работи и че навсякъде е едно и също. А утре по това време щяхме да излезем от деритринитацията...

Край него мина с наведена глава онова прекрасно момиче с белия кичур в златната коса, което така навреме беше прекъснало неприятния му разговор със Скларов на космодрума. То вървеше до самата вода и лицето му вече не изглеждаше каменно, то беше просто безкрайно изморено. На около петнадесет крачки то се спря, постоя, загледано в морето, и седна на пясъка, като заби брадичка в коленете си. Веднага над ухото на Горбовски някой тежко въздъхна и когато изви очи, той видя Скларов. И Скларов гледаше момичето.

– Всичко е безсмислено – каза той тихо. – Живях отегчително, не-
нужно! И всичко най-лошо ми беше запазено за последния ден...

– Гълъбче – каза Горбовски. – Ама какво хубаво може да има в последния ден?

– Вие още не знаете...

– Знаем – каза Горбовски. – Всичко знаем...

– Не можете всичко да знаете... Нали чувам как говорите с мене.

– Как?

– Като с обикновен човек. А пък аз съм страхливец и престъпник.

– Е, Роберт – каза Горбовски – Какъв страхливец и престъпник сте вие?

– Аз съм страхливец и престъпник – повтори упорито Роберт. – Дори сигурно съм нещо по-лошо, защото смятах, че всичко, което вършех, е правилно.

– Страхливци и престъпници няма – каза Горбовски. – По-скоро ще повярвам в човек, който е способен да възкръсне, отколкото в човек, който е способен да извърши престъпление.

– Недейте ме утешава. Нали ви казвам, че вие не знаете всичко.

Горбовски лениво извърна глава към него.

– Роберт – каза той, – я не си губете времето. Идете и седнете до нея... Много удобно съм легнал, но ако искате, ще ви помогна...

– Всичко става не така, както ми се иска – каза тъжно Роберт. – Сигурен бях, че ще я спася. Струваше ми се, че съм готов на всичко. Но се оказа, че не съм готов на всичко... Ще отида – каза той изведнъж.

Горбовски го следеше как крачи – отначало широко и уверено, а после все по-бавно и по-бавно, как все пак се доближи и седна до нея и тя не се отдръпна.

Известно време Горбовски ги гледаше и се мъчеше да разбере дали им завижда или не, а после наистина задряма. Събуди го допирът с нещо студено. Той отвори едно око и видя Камил, неговия вечен и нелеп шлем, неговото вечно омърлушено и навъсено лице и кръглите му немиващи очи.

– Знаех, че сте тук, Леонид – каза Камил. – Аз ви търсех.

– Здравейте, Камил – измърмори Горбовски. – Сигурно е много скучно да знаеш всичко...

Камил домъкна един шезлонг и седна до Горбовски в позата на човек със счупен гръбнак.

– Има и по-скучни неща каза той. – Всичко ми омръзна. Това беше огромна грешка.

– Как е на онзи свят? – попита Горбовски.

– Там е тъмно – каза Камил. Той помълча. – Днес умирах и възкръсвах три пъти. Всеки път много ме болеше.

– Три пъти – повтори Горбовски. – Това е рекорд. – Той погледна Камил. – Камил, кажете ми истината. Аз все не мога да разбера. Вие човек ли сте? Не се стеснявайте. Аз вече никому няма да успея да го разкажа.

Камил се замисли.

– Не знам – каза той. – Аз съм последният от Тринадесетте. Опитът не успя, Леонид. Вместо състоянието „искаш, но не можеш“ е състоянието „можеш, но не искаш“. Това е непоносимо тъжно – да можеш и да не искаш.

Горбовски слушаше със затворени очи.

– Да, разбирам – каза той. – Да можеш и да не искаш – това е от машината. А тъжно – това е от човека.

– Вие нищо не разбирате – каза Камил. – Вие обичате понякога да мечтаете за мъдростта на патриарсите, които нямат нито желания, нито чувства, нито дори усещания. Безплътен разум. Мозък-далтонист. Великият Логик. Логическите методи изискват абсолютна съсредоточеност. За да направиш нещо в науката, трябва денем и нощем да мислиш за едно и също, да четеш за едно и също, да говориш за едно и също... А как да се отървеш от психическата си призма? От вродената си способност да чувствуваш... Нали трябва да обичаш, да четеш за любовта, трябва ти зелени хълмове, музика, картини, незадоволеност, страх, завист... Вие се опитвате да се ограничавате – и губите огромен къс щастие. И много добре съзнавате, че го губите. И тогава, за да унищожите в себе си това съзнание и да прекратите мъчителната раздвоеност, вие се скопявате. Вие откъсвате от себе си цялата емоционална половина от човешкото и оставяте само реакцията към обкръжаващия ви свят – съмнението. „Подлагай на съмнение!“ – Камил помълча. – И тогава ви очаква самотата. – Той гледаше със страшна тъга вечерното море, изстиващия плаж, празните шезлонги, които хвърляха странна тройна сянка. – Самотата... – повтори той. – Вие винаги се отдръпвахте от мене, хора. Аз винаги съм бил твърде излишен, досаден и непонятен чудак. И сега вие също ще се отдръпнете. А пък аз ще остана сам. Тази нощ аз ще възкръсна за четвърти път, сам, на мъртвата планета, затрупана с пепел и сняг...

Изведнъж на плажа стана шумно. Затъвайки в пясъка, към морето слизаха изпитателите – осем изпитатели, осем неуспели нула-летци. Седмината носеха на раменете си осмия, слепия, с омотано с бинтове

лице. Слепият, отметнал глава, свиреше на банджо и всички пееха:

Когато хищна, зла беда
като размътена вода
те плискаше до гърд,
ти не склоняваше глава,
а с вяра в нова синева
вървеше в своя път.¹⁸

Без да се озъртат, те влязоха с песен в морето до кръста, до гърдите, а сетне заплуваха след залязващото слънце, като държаха на гърбовете си слепия другар. Вдясно от тях беше черната висока почти до зенита стена и отляво беше черната висока почти до зенита стена и оставаше само един тесен тъмносин прорез от небето, червеното слънце, пътечката от разтопено злато, по която те плуваха, и скоро престанаха да се виждат в трептящата светлина, а се чуваше само дрънкането на банджото и песента:

... ти не склоняваше глава,
а с вяра а кова синева
вървеше в своя път...

КРАЙ

18. От „Преводите“ на С. Я. Маршак.

© 1964 Аркадий Стругацки
© 1964 Борис Стругацки
© 1969 Нина Левенсон, превод от руски
© 1969 Йордан Стратиев, превод от руски

Аркадий Стругацкий, Борис Стругацкий
Далёкая Радуга, 1964

Сканиране, разпознаване и последна редакция: NomaD, 4 май 2007 г.

Публикация:

Аркадий Стругацкий, Борис Стругацкий
Далёкая Радуга, 1964 г.

Аркадий и Борис Стругацки
Далечната планета
Изд. „Наука и изкуство“, 1969 г.
Нина Левенсон – превод
Йордан Стратиев – превод на стиховете

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2848>]